

Geïntegreerd

Jaarverslag 2022

Versnellen
voor duin
en water

Inhoudsopgave

Dunea in een oogopslag 3

Voorwoord	4
Profiel	7
Kerncijfers en vijfjaaroverzicht	8
Highlights Dunea 2022	10

Bestuursverslag 11

Trends en ontwikkelingen in 2022	12
Missie, visie en strategie	16
Waardecreatie en impact	20
Stakeholders en materialiteit	22
Resultaten in 2022	26
Financiële resultaten	62
Risicomanagement	66

Governance 76

Corporate Governance	77
Personalia directie en Raad van Commissarissen	81
Bericht van de Raad van Commissarissen	84

Jaarrekening 91

Overige gegevens 127

Aanvullende informatie 134

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag
Governance
Jaarrekening
Overige gegevens
Aanvullende informatie

Voorwoord
Profiel
Kerncijfers en vijfjaaroverzicht
Highlights Dunea 2022

Bij het Valkenburgse Meer bij Katwijk werkt Dunea aan een pilot met nieuwe, slimme zuiveringstechnieken.

Voorwoord

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Algemeen directeur

Wim Drossaert

“Het rivierwater dat wij innemen wordt steeds vuiler, dat baart ons zorgen.”

Bij Dunea blikken we terug op een zeer enerverend jaar. De wereld is veranderd: nog niet hersteld van een pandemie kregen we te maken met de gevolgen van een vreselijke oorlog. De impact is groot. Energieprijzen schoten de lucht in, de inflatie nam ongekende vormen aan, grondstoffen zijn schaars en duurder geworden en de onzekerheid in de wereld groeit. Ook voor Dunea heeft dit directe gevolgen.

Wij moesten bijvoorbeeld ons gascontract stopzetten vanwege het sanctiebeleid. En omdat we ook ons elektriciteitscontract op de markt moesten zetten, werden we geconfronteerd met gigantische kostenstijgingen. Bovendien liggen wij als vitaal bedrijf ook qua (cyber)veiligheid onder een vergrootglas.

Door de hoge energieprijzen zien wij vanaf september 2022 het waterverbruik afnemen. Onze klanten douchen minder vaak en korter, dat zien wij aan ons piekverbruik. Daar zijn wij best blij mee, want we vragen onze klanten via allerlei campagnes om bewust en duurzaam om te gaan met drinkwater. Die plotselinge forse daling zorgt er echter ook voor dat onze omzet lager is uitgekomen dan de prognoses. En een dalende omzet met stijgende kosten zorgt ervoor dat er meer druk op de drinkwaterprijzen komt om onze financiële continuïteit op peil te houden. Door de toegenomen kosten voor energie, arbeid en grondstoffen hebben we voor het eerst sinds jaren ons tarief fors moeten verhogen: in 2023 gaat het variabele tarief met gemiddeld twintig procent omhoog.

Het klimaat verandert sneller dan werd gedacht. Dat zien wij ook dicht bij huis. Zo kende 2022 opnieuw een lange droge zomer met een grote piekvraag, waardoor het lastig is om onze watervoorraden op peil te houden. Daarnaast is het rivierwater dat wij innemen steeds vuiler aan

Dunea in een oogopslag

- [Voorwoord](#)

- [Bestuursverslag](#)

- [Governance](#)

- [Jaarrekening](#)

- [Overige gegevens](#)

- [Aanvullende informatie](#)

het worden. Vooral de concentraties van PFAS in de rivieren baren ons zorgen. Omdat industrieën nog steeds PFAS kunnen lozen, worden we geconfronteerd met omstandigheden die op zijn minst zeer uitdagend zijn. Het is ongelooflijk dat we in Nederland niet in staat blijken om te voorkomen dat er PFAS geloosd wordt in een belangrijke drinkwaterbron. Wij worden daardoor gedwongen om extra zuiveringen te ontwikkelen. Dat zijn ingewikkelde technieken die vragen om kostbare investeringen, waar onze klanten uiteindelijk voor betalen. In ons land zouden we toch in staat moeten zijn om onze drinkwaterbronnen beter te beschermen en op zijn minst de rekening van de vervuiling op de mat van de vervuiler te laten vallen?

Met de ruim 1,3 miljoen mensen in ons afzetgebied en een bevolkingsprognose die groeit, staan wij ook voor de grote opgave om zeven miljoen kubieke meter water extra te maken voor 2030. Een klein deel daarvan hebben we al gerealiseerd, nu resteren nog de moeilijkste projecten. Onze klanten en aandeelhouders verwachten dat we voldoende betrouwbaar drinkwater blijven produceren. Maar het groene licht voor de benodigde vergunningen voor de extra waterproductie door de provincie blijkt het grote struikelpunt. Daardoor zakken we in 2023 door onze operationele reserves heen. Dunea wil als waterbedrijf minimaal vijf procent operationele reserves aanhouden om schommelingen, zoals we die zien in lange droge zomerperiodes, te kunnen opvangen. Het doel is om dit uit te breiden tot tien procent, maar in 2022 maakten wij de omgekeerde beweging: de reserves voor 2023 nemen zelfs af tot rond de drie procent. We hebben veel gesprekken gevoerd om de provincie en andere stakeholders deelgenoot te maken van onze groeiende zorg dat we misschien al in 2023 tijdelijk onvoldoende water hebben.

Gelukkig is er ook mooi nieuws: met de biodiversiteit in onze natuurgebieden gaat het beter. We hebben in onze duingebieden inmiddels meer dan zeventuizend soorten geteld. Daarmee beheert Dunea een van de meest diverse natuurgebieden van Nederland. De stikstofcrisis trekt vanzelfsprekend niet aan onze natuur voorbij. Door intensief natuurbeheer hebben we de stikstofimpact deels kunnen ondervangen, maar heel veel meer kunnen we helaas niet doen. We hopen dat er snel maatregelen komen om verdere stikstofdepositie en daarmee de negatieve gevolgen voor de biodiversiteit tegen te gaan.

Het stikstofdossier zorgt helaas ook voor verdeeldheid in Nederland. Wat ons betreft moeten de scherpe kanten af van de discussie: we komen verder als we de dialoog zoeken. Ik geloof echt dat we als mens in symbiose met de natuur en omgeving leven. Onze natuur beschermen kan alleen door mens-inclusief te denken. Door mensen te betrekken en te laten genieten van onze natuurgebieden, creëren we draagvlak voor natuurbehoud; niet door bijvoorbeeld recreanten te weren van natuurbeleving of door te veel gebieden af te sluiten. Er komen in Zuid-Holland veel inwoners bij, die allemaal meer drinkwater willen, die willen wonen én willen recreëren. Graag zouden wij zien dat er meer natuur- en recreatiegebieden in Zuid-Holland komen. Laat mensen de natuur in gaan: dan groeit hun waardering voor ons waardevolle en unieke groen. Dat is een van de belangrijke drijfveren van Dunea om deel te nemen aan het Nationaal Park Hollandse Duinen – een samenwerking die ook uitgaat van deze visie op natuur.

“In onze duinen hebben we zeventuizend soorten geteld.”

Dunea in een oogopslag

- [Voorwoord](#)

[Bestuursverslag](#)

[Governance](#)

[Jaarrekening](#)

[Overige gegevens](#)

[Aanvullende informatie](#)

Ook voor onze medewerkers was 2022 een pittig en onzeker jaar, maar de sfeer aan boord is goed. Dat vind ik mooi om te zien. Ik besef dat wij veel van onze mensen vragen. Maar ondanks tegenwind, donkere wolken en soms zelfs harde storm hebben we ons er samen doorheen geslagen. Als Dunea hebben we laten zien dat onze organisatie veerkrachtig genoeg is om met snel veranderende omstandigheden om te kunnen gaan. Onze strategie werkt en houdt stand. Vanwege onze impact en relevantie in de maatschappij zijn we ook aantrekkelijk als werkgever. Dat zijn we in het verslagjaar meer gaan uitdragen. De groei van onze organisatie met ruim zeventig medewerkers onderschrijft dit.

“Onze organisatie bleek veerkrachtig genoeg om met de snel veranderende omstandigheden te kunnen omgaan.”

Een jaar met ongekende gebeurtenissen. Zo gaat 2022 voor ons de boeken in. Dunea heeft in dit uitzonderlijke jaar laten zien dat koersvastheid en flexibiliteit hand in hand kunnen gaan. Dat we, als de urgentie er is, kunnen en moeten versnellen. In ons jaarverslag laten we zien hoe we dat hebben gedaan. Ik ben trots op wat we hebben bereikt en ik wil iedereen die daaraan heeft bijgedragen, bedanken voor de inzet en de betrokkenheid. Met vertrouwen treden we ongetwijfeld weer een spannend jaar tegemoet.

Wim Drossaert
Algemeen directeur

Profiel

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Ruim 1,3 miljoen mensen in het westelijke deel van Zuid-Holland vertrouwen 24 uur per dag, zeven dagen per week op Dunea voor een van hun belangrijkste levensbehoeften: lekker en betrouwbaar drinkwater.

Wij maken water met én in de natuur, en dat is bijzonder. Met 546 deskundige en betrokken Duneanen werken we met veel energie aan een duurzaam product dat er echt toe doet. Iedere dag zorgen we voor goed en betrouwbaar drinkwater voor onze klanten en beschermen we onze prachtige duingebieden: Solleveld, Meijendel en Berkheide. Het zijn gebieden met een grote biodiversiteit, die deel uitmaken van Nationaal Park Hollandse Duinen. Onze duinen zijn een cruciale schakel in de drinkwatervoorziening. Ze zijn daarnaast voor veel mensen een onmisbare plek om te sporten, te ontspannen en elkaar te ontmoeten. Het bewaken van de balans tussen waterwinning, natuur en recreatie is een van de speerpunten in ons beleid.

In 2022 hebben we ruim 78 miljoen m³ drinkwater geproduceerd. Daarnaast hebben we geïnvesteerd in natuur, biodiversiteit en veiligheid in de circa 2.400 hectare natuur van onze duingebieden.

Kerncijfers

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Financieel

Bedrijfs- opbrengsten

143.889

2021: 147.262
(x € 1.000)

Resultaat na belasting

6.307

2021: 8.541
(x € 1.000)

Investerings

33.841

2021: 39.442
(x € 1.000)

Klanten

Aantal inwoners

1.360

2021: 1.349
(x 1.000)

Aantal administratieve aansluitingen

660.402

2021: 653.694

Watertarief

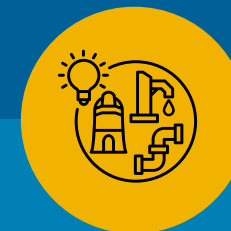
1,71

2021: 1,60
(€)

Duinen

Duinterreinen in eigen beheer

2.420

2021: 2.420
(ha)

Waterproductie en -distributie

Geproduceerd drinkwater

78.752

2021: 80.155
(x 1.000 m³)

CO₂-voetafdruk¹

13.108

2021: 11.855
(in tonnen CO₂ eq)

CO₂-voetafdruk per m³ gedistribueerd:

0,17

2021: 0,14
(in kg)

Medewerkers

Aantal

546

2021: 533

Ziekteverzuim

7,3%

2021: 5,8%

¹ Het model waarmee de CO₂-voetafdruk berekend is, is in 2022 verder verbeterd. De effecten van deze verbetering worden toegelicht in het hoofdstuk [Dunea klimaatneutraal](#).

Vijfjaaroverzicht

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Financieel

	2022	2021	2020	2019 ¹	2018
Bedrijfsopbrengsten (x € 1.000)	143.889	147.262	147.432	144.396	144.111
Resultaat na belasting (x € 1.000)	6.307	8.541	6.998	8.496	15.651
Current ratio	0,40	0,21	0,27	0,14	0,10
Interest coverage ratio	2,6	3,2	2,4	2,6	3,9
Solvabiliteit (%)	40,4	40,1	39,4	39,2	38,1
Debt ratio	5,8	5,7	6,1	6,3	
Rentabiliteit totaal vermogen (%)	1,8	2,1	2,0	2,3	3,5
Investerings materiële vaste activa (-/- ontvangen bijdragen van derden) (x € 1.000)	33.841	39.442	40.723	33.145	33.443
Weighted Average Cost of Capital (WACC) ²	2,01	2,27	2,12	2,34	3,56

Klanten

	2022	2021	2020	2019 ¹	2018
Aantal inwoners (x 1.000)	1.360	1.349	1.342	1.327	1.315
Aantal administratieve aansluitingen	660.402	653.694	643.976	639.756	632.000
Integraal drinkwatertarief (€) zonder precarioheffing en Belasting op Leidingswater (BOL)	1,71	1,60	1,57	1,62	1,63

Medewerkers

	2022	2021	2020	2019 ¹	2018
Aantal medewerkers	546	533	524	500	506
Ziekteverzuim (%)	7,3	5,8	3,9	4,9	6,6

Waterproductie en distributie

	2022	2021	2020	2019 ¹	2018
Ingenomen rivierwater (x 1.000 m ³)	80.164	79.018	81.836	80.598	82.652
Geproduceerd drinkwater (x 1.000 m ³)	78.752	80.155	82.227	80.438	81.474
Verkoop drinkwater in eigen voorzieningsgebied (x 1.000 m ³)	74.019	75.459	76.606	73.750	74.374
Verkoop drinkwater in eigen voorzieningsgebied per administratieve aansluiting (m ³)	112	115	119	115	118
Lengte hoofdleidingnet (in km)	4.545	4.521	4.494	4.470	4.439
Lengte transportleidingnet (in km)	287	285	284	283	283
Aantal geplaatste watermeters	584.350	577.411	571.829	564.934	557.813

Duinen

	2022	2021	2020	2019 ¹	2018
Duinterreinen in eigen beheer (ha)	2.420	2.420	2.428	2.428	2.250
Aantal bezoekers Bezoekerscentrum Meijendel	103.187	39.633	63.626	143.320	141.199

1. Een aantal financiële kengetallen in 2019 is als gevolg van fout-herstel aangepast. De details zijn toegelicht in de jaarrekening over 2020.

2. De WACC is gebaseerd op een voorlopige berekening, onder voorbehoud van de uitkomsten van de accountantscontrole op het 'bedrijfsverslag drinkwaterbedrijven' ten behoeve van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).

Highlights Dunea 2022

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Groeiende aandacht voor veiligheid

Specifieke aandacht voor veiligheid was er dit jaar in november, tijdens de voor de gelegenheid uitgeroepen maand van de veiligheid. Met verschillende activiteiten hebben we aandacht besteed aan fysieke, sociale en digitale veiligheid. Eind 2022 heeft Dunea de VCA**-certificering behaald. In de aanloop naar deze certificering hebben we ons veiligheidsmanagement-systeem en het veiligheidsbewustzijn een krachtige impuls gegeven.

Urgentie en versnelling op de opgave voor Drinkwater voor de toekomst

In 2022 zijn we volop in het nieuws geweest over de beschikbaarheid van water en de druk op onze drinkwatervoorziening. Uiteraard werkt Dunea ook hard aan oplossingen. In 2022 is de versnelling ingezet op alle programma's onder 'Drinkwater voor de Toekomst': bewust en duurzaam watergebruik, samenwerken voor schone bronnen, investeringen in het huidige rivier-duinsysteem en voorbereidingen voor investeringen in nieuwe bronnen. Een mooi voorbeeld is de oplevering van de pilotinstallatie aan het Valkenburgse Meer.

Stijging drinkwatertarieven

Mede door forse prijsstijgingen op energie en materialen heeft Dunea haar drinkwatertarieven voor 2023 moeten verhogen. Uiteraard denken wij ook aan de sociale gevolgen van hogere tarieven en zetten we bijvoorbeeld in op meer samenwerking met schuldhulpverlening.

Achterblijvende investeringsagenda heeft effect op operationele reserve

De planning van een aantal belangrijke investeringsprojecten in duingebied Berkheide staat onder druk, onder andere door de complexiteit en lange doorlooptijden van de vergunningaanvragen. Dit jaar zijn hierdoor meerdere projecten niet in realisatie gegaan. Het gevolg daarvan is dat Dunea in 2023 moet interen op de operationele reserve.

Druk op onze bezetting

Corona en de krapte op de arbeidsmarkt zorgden voor druk op onze bezetting. Als antwoord hierop hebben we meer aandacht besteed aan arbeidsmarktcommunicatie. We hebben verder bewust ingezet op de ontwikkeling van onze medewerkers door het bieden van interne loopbaankansen en ruime opleidingsmogelijkheden en aanpassingen in de organisatie, bijvoorbeeld door het instellen van kleinere teams.

Beschermen van de duinen

Het aantal bezoekers in Meijndel groeit, in lijn met landelijke trends van bevolkingsgroei en toegenomen voorkeur voor buitenrecreatie. Omdat de bevolking en het aantal woningen in de regio tot 2030 verder zullen groeien, is de verwachting dat de drukte ook zal toenemen. Ter bescherming van de natuur en biodiversiteit zet Dunea in op meer natuurlijke 'bufferzones' buiten de Natura 2000-gebieden en op het stimuleren van bezoekers om ook andere locaties binnen Nationaal Park Hollandse Duinen te bezoeken. Ook voor het beheersen van de stikstofdepositie nemen we maatregelen in ons beheer: we hebben in 2022 bijvoorbeeld open duingrasland gecreëerd door gebieden te laten begrazen. Het zijn maatregelen met tijdelijk effect. Het stikstofprobleem is groter dan wij alleen op kunnen lossen en daarom moeten we in de regio samenwerken. Zonder tegenstellingen te vergroten, maar juist door de krachten te bundelen voor natuur én economie.

Bestuursverslag

Dunea in een oogopslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Trends en ontwikkelingen in 2022

Missie, visie en strategie

Waardecreatie en impact

Stakeholders en materialiteit

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Trends en ontwikkelingen in 2022

Het verslagjaar kenmerkte zich door grote onrust en onzekerheid in de wereld. Daarnaast werd duidelijk dat ons klimaat sneller verandert dan aanvankelijk werd gedacht. Dichter bij huis zien we dat de bevolking in ons afzetgebied groeit en de drukte in de duinen toeneemt, terwijl de productie van drinkwater steeds meer voeten in de aarde heeft. Dunea heeft met al deze ontwikkelingen te maken: wij spelen erop in en proberen waar mogelijk onze invloed uit te oefenen.

Grote impact oorlog Oekraïne

De oorlog in Oekraïne heeft in 2022 grote impact gehad. De onrust in de wereld groeide, energie en grondstoffen werden schaarser en de inflatie zette stevig in. Vanwege de oorlog heeft Dunea het gascontract met Gazprom moeten beëindigen en een nieuw contract afgesloten. Het contract voor elektriciteit liep af; dit konden we verlengen tot eind 2024 bij onze bestaande leverancier. We zagen bij beide contracten een forse prijsstijging.

Dunea is door deze ontwikkelingen genoodzaakt haar drinkwatertarieven te verhogen, net als andere drinkwaterbedrijven. Uiteraard denken we daarbij ook aan de sociale gevolgen van hogere tarieven en zetten we bijvoorbeeld in op samenwerking met schuldhulpinstanties. Tegelijkertijd is het een kans om onze al ingezette verduurzaming te versnellen. We zijn in 2022 bijvoorbeeld gestart met het ontwikkelen van een nieuwe energiestrategie en met ingrepen om op korte termijn het aardgasverbruik in onze kantoren te verminderen.

Meer hierover in de hoofdstukken [Financiële resultaten](#) en [Resultaten 2022: Samen voor elke klant](#) en [Dunea klimaatneutraal](#).

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Trends en ontwikkelingen in 2022*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Klimaatverandering

Droogte vormt bedreiging voor drinkwater

In 2022 heeft kennisinstituut Deltares een **onderzoek** gepubliceerd waaruit blijkt dat de kans groot is dat er door klimaatverandering in de toekomst vaker periodes met lage Maaswaterafvoeren zijn. Dit betekent dat er minder water beschikbaar is uit de Maas, waarmee de drinkwatervoorziening van ruim zeven miljoen mensen in Nederland en België in gevaar kan komen. Klimaatverandering raakt zowel de hoeveelheid als de kwaliteit van ons drinkwater. Tegelijkertijd hebben we te maken met een verwachte extra groei van de vraag naar drinkwater door bevolkingsgroei en een toename van opkomende chemische stoffen, die de kwaliteit van het drinkwater bedreigen. Door droogte en stijgende temperaturen hebben we ook een grotere kans op ongewenste opwarming van het leidingennet en natuurbranden in onze duinen.

In 2022 is door de droogte de drinkwaterproductie niet in gevaar geweest. Dunea is goed voorbereid op droogte. De waterpeilen in onze infiltratieplassen in de duinen bleven op voldoende hoog niveau, net als de ondergrondse drinkwatervoorraden en de voorraadkelders. Wel zagen we dat op warme dagen het verbruik steeg. Doordat dit in de vakantieperiode was, bleef de totale vraag nagenoeg gelijk. Om ook op de langere termijn optimaal voorbereid te zijn, zetten we vol in op het overkoepelende programma Drinkwater voor de Toekomst.

Meer hierover in het hoofdstuk **Drinkwater voor nu en in de toekomst**.

Duurzaam en bewust watergebruik

Eind 2022 heeft de Ministerraad besloten om water en bodem leidend te laten zijn in beslissingen over de inrichting van Nederland. Voldoende en schoon water en een gezonde bodem zijn van groot belang voor iedereen in ons land. Een van de doelen zoals die zijn geformuleerd in de beleidsbrief, is om in 2035 een particulier drinkwaterverbruik van

100 liter per persoon per dag en een besparing van 20% op drinkwaterverbruik voor zakelijke klanten te realiseren.

Dunea heeft ook in 2022 ingezet op het stimuleren van bewust en duurzaam watergebruik onder klanten, onder andere met publieks-campagnes. Dit draagt bij aan het verminderen van de druk op het watersysteem, klimaatadaptatie en duurzaamheid. In het verslagjaar zagen wij vanaf september een scherpe daling van het piekverbruik. Dit komt vermoedelijk doordat klanten minder vaak en minder lang douchen, als gevolg van de hoge energierekening. Als dit structureel blijkt te zijn, is dat een positief neveneffect dat bijdraagt aan onze doelstellingen.

Meer hierover in het hoofdstuk **Drinkwater voor nu en in de toekomst**.

Biodiversiteit en stikstof

Klimaatverandering en stikstofuitstoot zetten de biodiversiteit verder onder druk. De door ons beheerde duingebieden Meijendel, Solleveld en Berkheide zijn bijzonder waardevol en rijk aan biodiversiteit. We hebben hier inmiddels meer dan zeventuizend soorten geteld. Het beschermen van deze duingebieden is belangrijk en dat kunnen we niet alleen. Wij werken bijvoorbeeld in Nationaal Park Hollandse Duinen samen met partners aan het beschermen van deze biodiversiteit, bijvoorbeeld met het creëren van buffergebieden en met voorlichting en educatie. Met gerichte (natuurlijke) beheermaatregelen beperken we de gevolgen van stikstof, zoals het inzetten van grazers om het dichtgroeien van open duin tegen te gaan.

Meer hierover in het hoofdstuk **Waardevolle duinen**.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Trends en ontwikkelingen in 2022*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Strengere drinkwaternormen voor opkomende stoffen

Het Nederlandse drinkwater voldoet ruimschoots aan de eisen van de Europese Drinkwaterrichtlijn voor PFAS, stelt het RIVM op basis van meetgegevens van de drinkwaterbedrijven tussen 2015 en 2021. Op termijn zal er een strengere richtwaarde voor concentraties PFAS-stoffen in drinkwater gaan gelden. Dunea onderzoekt daarom of het mogelijk is om haar zuiveringsproces zodanig aan te passen om het PFAS-gehalte in drinkwater verder te verlagen. Het gaat daarbij om grote ingrepen, waarbij we zoeken naar oplossingen voor de reststroom die vrijkomt bij dergelijke nieuwe zuiveringstechnieken en waar nog wel PFAS in zit. In het verslagjaar heeft Dunea zich ingezet om relevante stakeholders duidelijk te maken dat de verantwoordelijkheid voor het opruimen van deze stoffen ligt bij de bedrijven die deze stoffen uitstoten en lozen.

Meer hierover in hoofdstuk [Drinkwater voor nu en in de toekomst](#).

Bevolkingsgroei en verstedelijking

Waterbewust bouwen

In het kader van de versnellingsaanpak van de overheid voor de bouw van nieuwe woningen zijn er voor de komende jaren concrete bouwplannen voor 235.000 woningen in Zuid-Holland. Een groot deel van deze opgave ligt in ons voorzieningsgebied.

In het verslagjaar hebben we aandacht gevraagd, onder andere via de media, om drinkwater als randvoorwaarde te hanteren voor de woningbouwopgave: zonder drinkwater geen nieuwe woningen. Daarbij pleiten we voor waterbewust bouwen (www.bouwadaptief.nl). Om deze boodschap over te brengen, nemen we deel aan het Convenant Klimaatadaptief Bouwen en de coalitie Toekomstbestendig Bouwen.

Meer hierover in het hoofdstuk [Drinkwater voor nu en in de toekomst](#).

Balans tussen natuur en recreatie

Als beheerder zoeken we steeds naar de balans tussen de draagkracht van de natuur en de recreatiebehoefte. We verwachten dat de gestage groei in het aantal bezoekers in de toekomst zal doorzetten. Dit vraagt ook om maatregelen buiten de huidige duingebieden. Nationaal Park Hollandse Duinen biedt de regio een platform om natuurversterking, educatie, recreatie en andere gebiedsfuncties met diverse partners uit de regio, waaronder de provincie en gemeenten, samen te verbeteren. De door de coronapandemie toegenomen waardering voor natuur (beheer) en biodiversiteit is voor ons een kans om bezoekers bewust te maken van hun verantwoordelijkheid voor onze mooie duinen.

Meer hierover in het hoofdstuk [Waardevolle duinen](#).

Druk op onze bezetting

De krapte op de arbeidsmarkt was in het verslagjaar voelbaar in alle sectoren. Ook Dunea had hiermee te maken: het was voor ons lastiger om geschikte nieuwe collega's te vinden, zeker voor de meer technische rollen. Als antwoord hierop hebben we de recruitmentcapaciteit uitgebreid en hebben we volop aandacht voor arbeidscommunicatie. We hebben verder bewust ingezet op de ontwikkeling van onze medewerkers door het bieden van interne loopbaankansen, ruime opleidingsmogelijkheden en aanpassingen in de organisatie.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Trends en ontwikkelingen in 2022*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Dunea heeft niet alleen meer druk ervaren op de bezetting door de krapte op de arbeidsmarkt: ook toen de omikronvariant van corona nog volop rondwaarde in de eerste maanden van 2022 hadden we daar last van. Inmiddels merken we van corona niet veel anders dan van de reguliere seizoensgriep, die overigens eind 2022 ook weer de kop op stak.

Meer hierover in het hoofdstuk [Aantrekkelijk werk](#).

Toenemende polarisatie

Ook wij hebben op verschillende manieren te maken met de toenemende polarisatie in de maatschappij. De uitdagingen die wij hebben om de kwaliteit en kwantiteit van drinkwater te waarborgen, hebben raakvlakken met andere belangen, bijvoorbeeld op het gebied van natuur, recreatie en cultuur. Daarom besteden wij structureel aandacht aan strategisch omgevingsmanagement en stakeholdermanagement, omdat tijdig inzicht in elkaars belangen essentieel is om actuele uitdagingen met positief resultaat aan te kunnen gaan.

Meer hierover in het hoofdstuk [Stakeholdermanagement](#).

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Missie, visie en strategie

Naar een robuust en duurzaam drinkwatersysteem

In het verslagjaar heeft Dunea vastgehouden aan de strategische koers. De ontwikkelingen in de wereld om ons heen, zoals geschetst in het vorige hoofdstuk, zijn aanleiding om de ingezette koers te versnellen.

Missie

Onze missie is dat klanten en natuurliefhebbers 24 uur per dag, zeven dagen per week kunnen rekenen op natuurlijk, goed drinkwater en op rust en ruimte in de Randstad. Daarbij streven we voortdurend naar een duurzame balans tussen waterwinning, natuurbeheer en recreatie.

Visie

Drinkwater en duinen dragen bij aan een fijne en gezonde leefomgeving. In een wereld die verstedelijkt, digitaliseert en moet verduurzamen, werkt Dunea aan toekomstbestendigheid. We worden wendbaarder, ondernemender en verbreden onze diensten. Samen met anderen realiseren we oplossingen voor de maatschappelijke uitdagingen van deze tijd. Daarmee voegen we waarde toe. Onze mensen zijn daarin onmisbaar: vakbekwame professionals die zich voortdurend blijven ontwikkelen. Onze klanten kunnen rekenen op hoogwaardige producten en diensten, geproduceerd in harmonie met de natuur.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Missie, visie en strategie*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

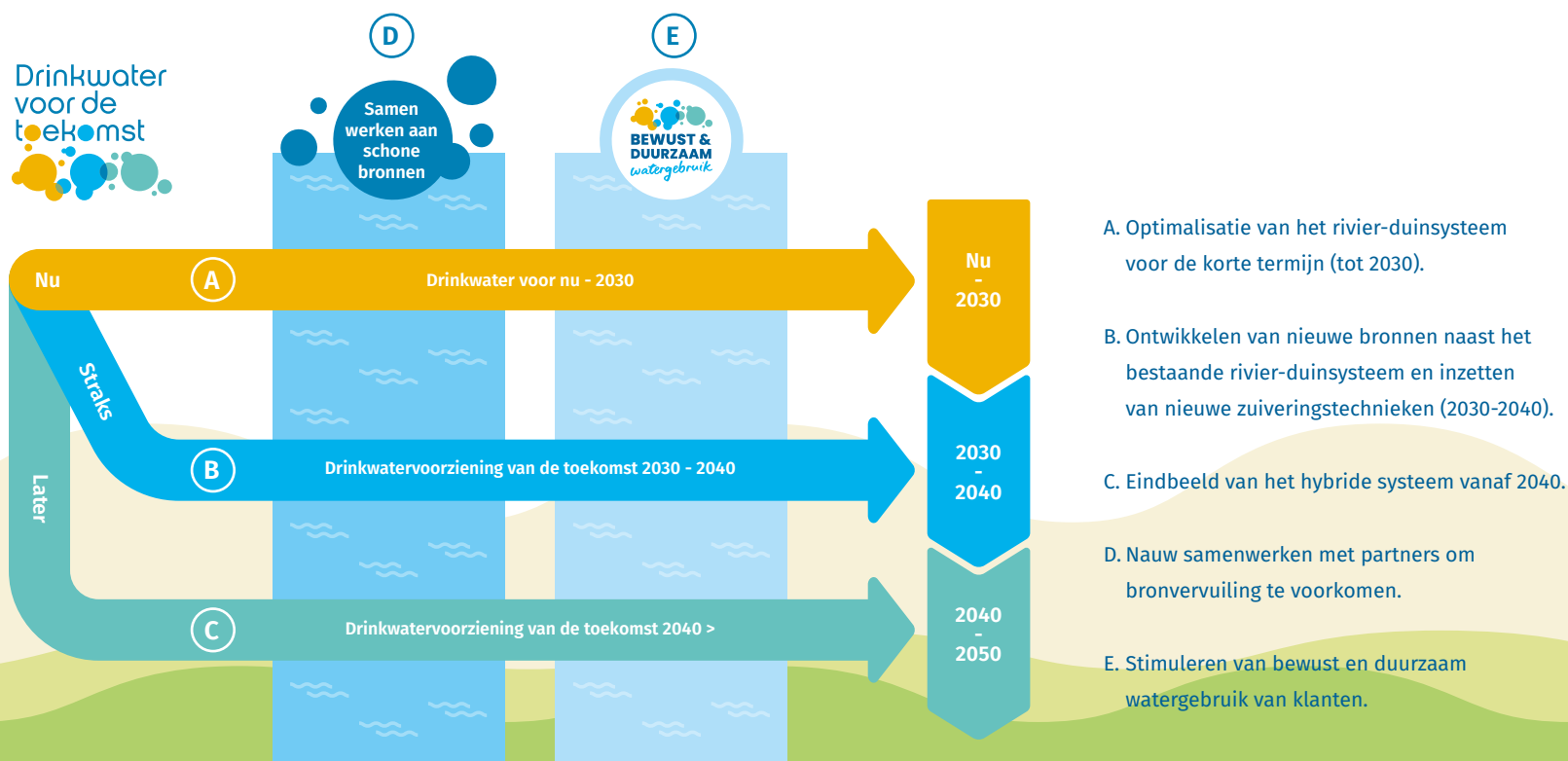
Aanvullende informatie

Strategie

Onze strategie is erop gericht om een duurzaam en robuust drinkwater-systeem te creëren met meerdere bronnen, dat ook op de lange termijn goed en veilig drinkwater en leveringszekerheid biedt voor onze klanten. Deze strategie is in 2019 ingezet. In 2022 hebben we de strategische programma's onder een nieuwe vlag gebracht: Drinkwater voor de Toekomst. Doel hiervan is de samenhang tussen de programma's te verduidelijken, de integrale aansturing te verbeteren en de zichtbaarheid binnen en buiten de organisatie te vergroten.

Na 2040 werken we toe naar ons eindbeeld van een hybride systeem. Dat is een systeem waarin we ons huidige natuurlijke rivier-duin-systeem (A) combineren met innovatieve systemen van directe zuivering uit nieuwe bronnen dichtbij (B). Met de duinen realiseren we onder meer voorraadvorming, temperatuurafvlakking en stabiele zuivering; nieuwe zuiveringstechnieken helpen ons tegelijkertijd om een passend antwoord te vinden op bijvoorbeeld nieuwe opkomende stoffen.

Op welke manier we de twee systemen gaan combineren is onderdeel van een meerjarig onderzoeksprogramma. Zie ook het hoofdstuk **Drinkwater voor nu en in de toekomst.**

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Missie, visie en strategie*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Hieronder lichten we kort toe hoe we in 2022 de versnelling hebben aangebracht. De voortgang en resultaten in 2022 zijn opgenomen in het hoofdstuk Drinkwater voor nu en in de toekomst vanaf pagina 27.

A. Programma Drinkwater voor nu-2030

In 2022 hebben we voor de kortetermijnopgave een programmastructuur opgezet: Drinkwater voor nu-2030. De doelstelling van dit programma is om het huidige rivier-duinsysteem zodanig op orde en robuust te krijgen dat we daarmee kunnen voldoen aan de groeiprognose tot 2030: 10 miljoen m³ water extra. Nieuwe bronnen zullen naar verwachting pas vanaf 2030 extra capaciteit kunnen bieden. Dat betekent dat de kortetermijnopgave volledig met ons huidige systeem moet worden opgelost.

Onderdelen van dit programma zijn:

- programma Berkheide, waarmee we de winningscapaciteit uitbreiden;
- project overbrugging Berkheide, waarmee we de overbruggingscapaciteit uitbouwen tot drie maanden (we starten met overbrugging Berkheide, daarna volgen Meijendel en Solleveld);
- project Mengbedrijf Lek en Maas, waarmee we zorgen dat we ook water uit de Lek kunnen innemen;
- masterplan Brakel en Bergambacht, dat is gericht op het verhogen van de beschikbaarheid van inname-, voorzuivering- en pompstations.
- masterplan Solleveld, dat is gericht op het waarborgen van de beschikbaarheid van waterwinning, natuur en recreatie in Solleveld tot en met 2040;
- vergroten van de operationele beschikbaarheid van het rivierwatersysteem door het inspecteren, versterken en optimaliseren van de Bal-1 en Bal-2;
- opnieuw opbouwen van het boosterstation langs de A12 bij Zoetermeer;
- uitbreiden van de drinkwaterbergingscapaciteit in leveringsgebied Zuid.

B. Drinkwatervoorziening van de Toekomst 2030-2040

In 2030 kan het huidige rivier-duinsysteem de verder toenemende vraag niet meer aan. Dat betekent dat de extra vraag naar water vanaf 2030 uit nieuwe bronnen moet komen. In dit programma wordt gezocht naar nieuwe bronnen in combinatie met nieuwe zuiveringstechnieken. Daarnaast heeft dit programma een opgave voor kwaliteit en continuïteit.

C. Eindbeeld van het hybride systeem vanaf 2040

In dit onderzoekstraject onderzoeken we in welke verhouding we het rivier-duinsysteem en het systeem van nieuwe bronnen het beste kunnen combineren op de langere termijn. We onderzoeken daarin wat het beste zou zijn voor waterkwaliteit, leveringszekerheid, natuur, grondwater en bedrijfsvoering.

D. Nauw samenwerken met partners om bronvervuiling te voorkomen

Dunea werkt samen met partners om bronvervuiling te voorkomen. Wat niet in de bron komt, hoeven wij er ook niet uit te halen. Belangrijke partners zijn collega-drinkwaterbedrijven, Vewin, Schone Maaswaterketen en RIWA-Maas.

E. Stimuleren van bewust en duurzaam watergebruik

In dit nieuwe programma stimuleert Dunea bewust en duurzaam watergebruik, zowel bij particuliere en zakelijke klanten als binnen de eigen organisatie. Hiermee beogen we de sterk toenemende druk op de watervoorziening en het watersysteem te verlichten en bij te dragen aan diverse duurzaamheidsopgaven.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Missie, visie en strategie*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Een fitte organisatie

Voor onze organisatie hebben we vijf koersdoelen vastgesteld, die Dunea in staat moeten stellen om de strategische programma's met succes te kunnen uitvoeren. Deze koersdoelen bleven in 2022 nagenoeg ongewijzigd. De in 2022 opnieuw uitgevoerde materialiteitsanalyse ondersteunt ook nog steeds deze ingezette koers. Uiteraard zijn er wel accentverschuivingen binnen de koersdoelen. Zo richt het koersdoel klimaatneutraal zich nu vooral op een nieuwe energiestrategie en komt de recreatiedruk in de duinen nadrukkelijker naar voren bij waardevolle duinen. Naast de vijf koersdoelen hebben we drie randvoorwaarden vastgesteld: innovatie, slim omgaan met data en veiligheid. Daaraan is in 2022 de randvoorwaarde stakeholdermanagement toegevoegd.

Vooruitblik 2023

In 2023 bouwen we verder aan Drinkwater voor de Toekomst. We gaan volop door met investeren in ons rivier-duinsysteem en het verder verbeteren van ons onderhoudsmanagement. Verder zullen we een voorlopige keuze maken voor nieuwe bronnen. Daarnaast verwachten we resultaten uit onze onderzoekpilots en uit het onderzoek naar het hybride systeem. Deze resultaten geven ons inzicht in hoe we dat systeem het beste kunnen gaan inrichten. Tot slot gaan we ook door met het stimuleren van bewust en duurzaam watergebruik.

Daarbij anticiperen we op impactvolle veranderingen in de wereld om ons heen, onder andere door het:

- aantrekken en behouden van goede mensen;
- reduceren van ons energieverbruik;
- omgaan met de nieuwe economische realiteit, bijvoorbeeld door de implementatie van sociaal-maatschappelijk incasseren en het borgen van onze inkomsten, maar ook door het anticiperen op de inflatie en faillissementen.

Verder besteden we aandacht aan:

- veilig werken (fysiek, arbo/sociaal en digitaal);
- versterken van interne ketens en samenwerking;
- werken aan de wettelijk verplichte actualisatie van de verstoring-risicoanalyse en het leveringsplan;
- samenwerken met stakeholders in bijvoorbeeld multi-utility, op de arbeidsmarkt en in leveranciers- en contractmanagement.

Waardecreatie en impact

Dunea in een oogopslag
Bestuursverslag
 Governance
 Jaarrekening
 Overige gegevens
 Aanvullende informatie

Dunea werkt aan het geïntegreerd rapporteren over langetermijnwaardecreatie en volgt hiervoor de ontwikkelingen van het raamwerk voor geïntegreerd rapporteren van het IIRC.

Deze geïntegreerde manier van verslagleggen brengt financiële en niet-financiële gegevens samen in één verslag. Zo ontstaat er een completer beeld van alle prestaties van een onderneming, in samenhang en in relatie tot de stakeholders. Het waardecreatiemodel neemt hierin een belangrijke plaats in.

Ons waardecreatiemodel laat zien hoe Dunea waarde creëert voor haar stakeholders en voor de maatschappij als geheel. In het model wordt weergegeven welke kapitalen Dunea gebruikt als input voor haar businessmodel, welke output dat oplevert en wat voor impact dat heeft op de omgeving.

Koppeling met de Sustainable Development Goals

De werkzaamheden, producten en dienstverlening van Dunea raken direct en indirect aan alle Sustainable Development Goals (SDG's). De SDG's zijn een middel om aan te geven aan welke SDG's Dunea de grootste bijdrage levert (of beoogt te leveren). Op deze manier geeft Dunea in een universele taal uitdrukking aan hoe zij zich verbindt met haar stakeholders en haar omgeving.

Dunea kiest ervoor om de focus te leggen op de vier SDG's waar de organisatie het meeste verschil kan maken:

- 6 & 15, horend bij onze kerntaak;
- 3 & 13, SDG 3 als afgeleide van gezond drinkwater en recreatie in de natuur en de impact die dat op de mens heeft (SDG 3) en als koersdoel van Dunea; SDG 13 gezien de urgente mondiale uitdaging inclusief bijbehorende wetgeving (Klimaatakkoord) en de verregaande invloed die deze ontwikkeling heeft op de bedrijfsvoering van Dunea.

Collega's Dini en Anton bij het laagreservoir op productielocatie Katwijk.

Waardecreatie

Input

Sociaal

Relatie met stakeholders

Menselijk

Betrokken en vaardige medewerkers en vrijwilligers

Intellectueel

Kennis en innovatie m.b.t. duin en water, versterkt door netwerken in de sector en omgeving

Natuurlijk

- Robuust ecosysteem duinen
- Kwantiteit en kwaliteit bronnen
- Stikstofneerslag op duin !
- Grondstoffen !

Geproduceerd

- Gebouwen, wagenpark, installaties en infrastructuur voor drinkwatervoorziening en recreatie
- Energie

Financieel

Inkomsten uit waterlevering in aangewezen voorziingsgebied

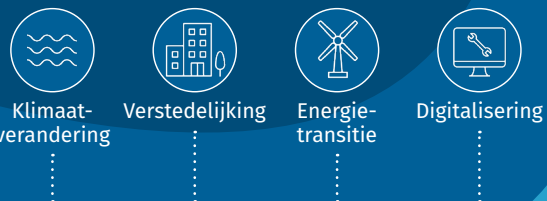
Businessmodel

Kernactiviteiten

Inname, transport, zuivering en distributie van drinkwater voor onze klanten. Beschermen en beheren van duinen voor drinkwater, natuur en recreatie.

Trends

! Betreft negatieve effecten/waardevernietiging

Output

- Verbinding met stakeholders
- Continue kennisontwikkeling en -deling
- Ontwikkelingsmogelijkheden en 'fit & vitaal'-beleid
- Veilige, prettige werkomstandigheden

- Natuurlijk, goed drinkwater
- Beheerde duinen
- Hernieuwbare energie
- Energieverbruik/Afval !

- Assets
- Transparant en betaalbaar drinkwatertarief

Outcome

- Vertrouwen, gezondheid en gemak:
 - Bewust & duurzaam watergebruik;
 - Rust, ruimte en ontspanning in de Randstad
- Vitale en wendbare werknemers
- Kennisdeling, innovatie, informatie en educatie

- Balans in Nationaal Park Hollandse Duinen tussen drinkwatervoorziening, biodiversiteit en recreatie
- CO₂ en stikstof in de directe omgeving, afval, verbruik grondstoffen !

- Gezonde financiële positie voor investeringen in steeds duurzamer beheerde assets

Impact

- Leveringszekerheid, voor nu en in de toekomst
- Positieve impact op de biodiversiteit en bijdrage aan welzijn (gezondheid, rust en ruimte) van de bezoekers
- Terugbrengen van Dunea's directe en indirecte CO₂-emissies
- Bijdragen aan vertrouwen en gemak voor alle klanten
- Bijdrage aan welzijn voor werknemers en werkgelegenheid en welvaart
- Bijdrage aan essentiële infrastructuur voor een leefbare regio
- Dunea creëert waarde voor interne en externe stakeholders

Bijdrage aan SDG's

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Stakeholders en materialiteit

Dunea heeft de volgende stakeholdergroepen gedefinieerd (in willekeurige volgorde):

- klanten;
- medewerkers;
- aandeelhoudende gemeenten;
- provincies en waterschappen;
- partners en leveranciers;
- rijksoverheid (toezichthouder).

In het hoofdstuk Over dit verslag is een tabel opgenomen waarin staat op welke manier, met welke frequentie en met welke uitkomsten wij in 2022 contact hebben gehad met onze stakeholders.

Materialiteitsanalyse

Iedere twee jaar toetst Dunea welke thema's volgens onze stakeholders belangrijk zijn voor de impact die Dunea kan maken in de periode tot 2025 (de looptijd van onze huidige strategische koers). Daarbij hebben we onze stakeholders gevraagd hoe zij de impact zien van Dunea op de materiële onderwerpen en andersom: hoe Dunea wordt beïnvloed door die materiële onderwerpen (dubbele materialiteit). De uitkomsten van deze materialiteitsanalyse zijn ook belangrijke input om vast te stellen of wij met onze strategische koers nog steeds op de juiste weg zitten.

Wat opvalt in de nieuwe materialiteitsanalyse is dat de kwaliteit en kwantiteit van ons drinkwater door alle stakeholders veruit als belangrijkste worden gezien. Natuurbeheer en de zorg voor biodiversiteit worden belangrijker gevonden, net als het bewust en duurzaam omgaan met ons schaarser wordende drinkwater aan de vraagkant. Deze onderwerpen matchen met onze strategische koers.

De definities van de materiële onderwerpen zijn opgenomen in het hoofdstuk Over dit verslag.

Vervolgstappen

Op basis van de uitkomsten van de nieuwe materialiteitsanalyse hebben we kleine aanpassingen gedaan in ons waardecreatiemodel. Dit betreft de toevoeging van het koersdoel 'Drinkwater voor nu en in de toekomst' en tekstuele aanpassingen in de impacts. In 2023 gaan we waar nodig onze strategische doelstellingen bijstellen.

In de connectiviteitsmatrix laten we de verbanden zien tussen de waardethema's, materiële onderwerpen en onze strategische sturing. Deze matrix helpt ons om integraal te sturen op langetermijnwaarden, doelstellingen, risico's en KPI's voor de verschillende waardethema's.

Materialiteitsmatrix

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

• Stakeholders en materialiteit

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Connectiviteitsmatrix

Waardethema's & impact

Drinkwater voor nu en in de toekomst

Waarborgen van kwaliteit, kwantiteit en continuïteit van de levering van drinkwater, voor nu en in de toekomst

Materiële onderwerpen

- Kwaliteit drinkwater
- Kwantiteit en continuïteit van drinkwater
- Bewust en duurzaam watergebruik
- Cybersecurity en dataprivacy*

Risico's (zie Risicomatrix, pagina 70)

4. Leveringszekerheid onder druk door uitval kritische IT-systemen (PA)
5. Kwaliteitseffecten door verontreiniging van de bron door nieuwe, onbekende, opkomende stoffen
6. Leveringszekerheid onder druk vanwege capaciteitsproblemen huidige bronnen
8. Risico negatieve druk nieuwe producten & diensten op drinkwatertaak (niet-drinkwater activiteiten)
10. Overstromingsrisico PS Bergambacht
14. Financierbaarheid van toekomstige investeringsopgaven

KPI's en targets**

- Operationele drinkwaterreserve: >= 5%
- Aantal normoverschrijdingen: 0

Waardevolle duinen

Netto positieve impact op de biodiversiteit en bijdrage aan welzijn (gezondheid, rust en ruimte) van de bezoekers met zorg voor verantwoorde waterwinning

- Natuurbeheer en biodiversiteit
- Recreatie en contact met de natuur
- Cybersecurity en dataprivacy*

13. Toenemende omgevingsdruk natuurbeheertaak met negatieve impact op drinkwateractiviteiten

KPI's op dit waardethema zijn nog in ontwikkeling

Dunea klimaatneutraal

Een zo efficiënt mogelijk energie- en grondstoffengebruik, terugbrengen van (in)directe CO₂-emissies en het minimaliseren van vervuiling

- Klimaatneutrale bedrijfsvoering
- Stimuleren aquathermie in de energietransitie
- Cybersecurity en dataprivacy*

8. Risico negatieve druk nieuwe producten & diensten op drinkwatertaak (niet-drinkwater activiteiten)
14. Financierbaarheid van toekomstige investeringsopgaven
15. Risico's energietransitie op capaciteit en kwaliteit drinkwater

(afname in 2025 t.o.v. 2019)

- Scope 1-emissie: 70%
- Scope 2-emissie: 100%
- Scope 3-emissie: 25%

Samen voor elke klant

Bijdragen aan vertrouwen en gemak voor alle klanten door goede en toegankelijke diensten en adviezen

- Klantgerichtheid
- Schuldhulpverlening en sociaal incasseren
- Cybersecurity en dataprivacy*

7. Fraude/belangenverstrengeling/corruptie door te ruime bevoegdheden/onvoldoende controls
11. Onvoldoende beheersing processen + data-kwaliteit

- Algehele klanttevredenheid: > 7,8
- Customer Effort Score: <= 2,0
- Afhandeltijd klachten: >= 80% binnen 5 werkdagen

* Dit onderwerp is uitgewerkt in het hoofdstuk Governance vanaf pagina 76. ** De resultaten op de KPI's zijn opgenomen in het hoofdstuk Resultaten 2022.

Connectiviteitsmatrix

Waardethema's & impact

Aantrekkelijk werk

Bijdrage aan welzijn (trots, identiteit, gezondheid) voor werknemers en werkgelegenheid en welvaart in de regio

Slim assetmanagement

Bijdrage aan essentiële infrastructuur voor een leefbare regio rekening houdend met de beslaglegging op schaarse ruimte in de Randstad

Stakeholdermanagement

Dunea creëert waarde voor interne en externe stakeholders op basis van wederzijdse betrokkenheid, rekening houdend met verschillende, en soms tegenstrijdige, belangen

Materiële onderwerpen

- Veilige werkomstandigheden
- Duurzame inzetbaarheid van personeel
- Innovatie en kennis
- Cybersecurity en dataprivacy*

- Goed beheer gebouwen, leidingen, zuiveringen
- Cybersecurity en dataprivacy*

- Samenwerking in de keten en omgeving
- Transparantie en behoorlijk bestuur*
- Cybersecurity en dataprivacy*

Risico's (zie Risicomatrix, pagina 70)

3. Onvoldoende gekwalificeerd personeel en kennisverlies organisatie
11. Onvoldoende beheersing processen + datakwaliteit

9. Langdurige uitval van kritische onderdelen drinkwaterinfrastructuur/assets
12. Leveringszekerheid onder druk door gedwongen verleggingen van transportinfrastructuur
15. Risico's energietransitie op capaciteit en kwaliteit drinkwater

1. Tegenstrijdige belangen tussen kortetermijn- en langetermijnvisie belangrijke stakeholders en Dunea
8. Risico negatieve druk nieuwe producten & diensten op drinkwatertaak (niet-drinkwater activiteiten)
13. Toenemende omgevingsdruk natuurbeheertaak met negatieve impact op drinkwateractiviteiten

KPI's en targets

- Tijd om vacature in te vullen: < 50 dagen
- Incidenten frequentie ratio: < 6
- Ziekteverzuim: < 5,0%

KPI's op dit waardethema zijn nog in ontwikkeling

KPI's op dit waardethema zijn nog in ontwikkeling

Voor alle bovengenoemde waardethema's gelden tevens de onderstaande risico's:

2. Non-compliance (nieuwe/veranderende) wet- en regelgeving
16. Verlies essentiële data voor bedrijfsprocessen als gevolg van cybercrime

* Dit onderwerp is uitgewerkt in het hoofdstuk Governance vanaf pagina 76.

Resultaten in 2022

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

In dit deel van het jaarverslag lichten we per waardethema de belangrijkste resultaten en ontwikkelingen toe.

Bezoekerscentrum De Tapuit in natuurgebied Meijendel, bij Wassenaar.

Drinkwater voor nu en in de toekomst

Dunea in een oogopslag
Bestuursverslag

• Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Dit waardethema gaat over het waarborgen van kwaliteit, kwantiteit en continuïteit van de levering van drinkwater, voor nu en in de toekomst.

KPI's

	Target	2022	2021
Operationele drinkwaterreserve	5%	4,5%	4,3%
Aantal normoverschrijdingen	0	0	0

Materiële onderwerpen

- Kwaliteit van drinkwater
- Kwantiteit en continuïteit van drinkwater
- Bewust en duurzaam watergebruik
- Cybersecurity en dataprivacy

Chemicaliën worden bijgevuld voor de zuivering in de pilot Valkenburgse Meer.

Beleid

Het beleid van Dunea is erop gericht om tot 2030 het bestaande rivierwater-duinsysteem te optimaliseren en waar mogelijk uit te breiden om te kunnen voldoen aan de drinkwatervraag. Voor de periode na 2030 ontwikkelen we nieuwe bronnen en zuiveringstechnieken, om uiteindelijk te komen tot een hybride productiesysteem. Hiertoe doen we praktisch onderzoek, implementeren we innovatieve technologieën en breiden we onze kennis uit, in samenwerking met partners.

Tegelijkertijd richten we ons op het beschermen van onze bronnen, om de waterbeschikbaarheid zowel kwalitatief als kwantitatief zeker te stellen.

Ten slotte zetten we in op bewust watergebruik, zowel van onze klanten als van onze medewerkers. Dit doen we onder andere door te focussen op waterbewuste nieuwbouw, techniek zoals digitale watermeters om inzicht te geven in watergebruik, en het stimuleren van gedragsverandering via publiekscampagnes.

Gang van zaken in 2022

Levering drinkwater

In 2022 was de waterafzet 1,7% lager dan de afzet in 2021. Onze oproep in de zomer van 2022 om zuinig met drinkwater om te gaan en de hoge gasprijzen beïnvloedden het watergebruik. Verder blijft de voorziene woningbouw achter op de doelstellingen, mede door de stikstofproblematiek. Onze klanten konden rekenen op een continue levering van drinkwater met beperkte onderbrekingen: de drinkwaterlevering kende geen grote incidenten of problemen.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Resultaten in 2022*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Dunea maakt steeds meer gebruik van sensoren om onze processen te verslimmen, zoals bij onze watervraagvoorspelling en grondwater-monitoring. Dankzij betere detectie en lokalisering van lekkages in ons leidingnet hebben we in 2022 twee lekkages kunnen detecteren voordat deze werden gemeld door voorbijgangers. Deze verbeteringen stellen ons in staat om leidingbreuken te voorkomen, met alle mogelijke schadegevolgen vandien.

Voortgang Programma Drinkwater voor nu-2030

De operationele drinkwaterreserve is lager dan de target. Dit komt voornamelijk door de vertraging in de uitbreiding van onze winningscapaciteit. In het programma Drinkwater voor nu tot 2030 wordt gestuurd op het optimaliseren van het proces van bron tot kraan, zodat de operationele drinkwaterreserve weer op het minimale niveau komt.

Mengbedrijf in uitvoeringsfase

In april 2022 is de uitvoeringsfase gestart van het project Mengbedrijf. Dit project maakt waterinname uit de Lek mogelijk met een volwaardige installatie. Zo verkleinen we het risico van uitval van de aanvoer van rivierwater naar de duinen, omdat we dan niet langer alleen afhankelijk zijn van de Afgedamde Maas als primaire bron voor de drinkwaterproductie.

Versterken leidingennet

De geïnventariseerde risico's en incidenten van onze rivierwatertransportleidingen – die het voorgezuiverde rivierwater van Bergambacht naar de infiltratiegebieden transporteren – maken duidelijk dat het systeem kwetsbaar is. Daarom hebben we in 2022 diverse activiteiten in gang gezet. Er is onder andere gewerkt aan een concreet inspectieprogramma, herstelwerkzaamheden zijn uitgevoerd met een zorgvuldige planning en afstemming en er is een verkenning uitgevoerd voor het realiseren van een boosterfunctionaliteit. Doel van deze maatregelen is om de beschikbaarheid van rivierwateraanvoer in niet-reguliere omstandigheden te vergroten.

Berkheide: eerste projecten afgerond, planning onder druk

Programma Berkheide is gericht op de optimalisatie van bestaande winningen en natuurherstel in het duingebied Berkheide. In dit duingebied is er nog ruimte binnen de provinciale vergunning om meer water te winnen. Dit vraagt om inpassing in een kwetsbaar natuurgebied. De eerste projecten zijn in 2022 afgerond. Deze leveren structureel een extra capaciteit op van ongeveer 1,5 Mm³.

Maar de planning staat onder druk, onder andere door de complexiteit en lange doorlooptijden van de vergunningaanvragen. Dit jaar zijn hierdoor meerdere projecten niet in realisatie gegaan. Het gevolg daarvan is dat Dunea in 2023 moet interen op de operationele reserve: in plaats van de gewenste 5% is er in 2023 3,3% reserve beschikbaar.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Voortgang programma Drinkwatervoorziening van de Toekomst 2030-2040

Pilot Valkenburgse Meer

In het verslagjaar is de pilotinstallatie aan het Valkenburgse Meer in bedrijf gesteld. Daarmee is het startschot gegeven om weer een volgend deel van de onderzoeksvragen te beantwoorden voor Drinkwater voor de Toekomst. In de pilot wordt onderzocht hoe het water uit het Valkenburgse Meer bewerkt moet worden om er geschikt drinkwater van te maken. Dit onderzoek loopt tot in 2025.

Pilot Brak grondwater

In de pilot Brak grondwater onderzoeken we of we brak grondwater kunnen gebruiken als bron voor de drinkwaterproductie. Ook onderzoeken we welke effecten het oppompen van brak grondwater heeft op de ondergrondse zoetwaterbel. De eerste resultaten van de pilot zijn in 2022 beschikbaar gekomen. Hieruit blijkt dat de verplaatsing van de zoetwaterbel iets sneller gaat dan verwacht. De pilot loopt tot in 2025.

Vrijwillig m.e.r.-traject

Naast het uitvoeren van de pilots is Dunea gestart met de voorbereiding van de realisatie van nieuwe bronnen. Om te zorgen dat we een zorgvuldig proces doorlopen, zijn we een vrijwillig m.e.r.-traject gestart. De milieueffectrapportage (m.e.r.) is een instrument waarmee het milieubelang volwaardig wordt meegenomen bij de voorbereiding en vaststelling van plannen en besluiten. In 2022 is de Notie Reikwijdte en Detailniveau gepubliceerd, de eerste formele stap in het m.e.r.-traject. Op dit moment loopt de variantenstudie naar geschikte bronnen en zuiveringstechnieken. Daarin kijkt Dunea nadrukkelijk breder naar opties dan alleen de locaties waarop we nu al pilots uitvoeren. Dunea doet het gehele traject in nauwe samenspraak met de provincie Zuid-Holland (Omgevingsdienst Haaglanden en West-Holland), alle waterschappen en gemeenten van potentiële bronnen en zuiveringslocaties en belangen-

Technoloog Suzanne neemt een watermonster bij de pilot Valkenburgse Meer.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Resultaten in 2022*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

partijen in de regio zoals natuurorganisaties, terreinbeheerders en geothermiepartijen. Er is waardering voor de transparantie en openheid van Dunea, maar stakeholders uiten ook zorgen over de omvang van de opgave en de (ruimtelijke) impact daarvan.

Ontwikkelingen rondom bronbescherming

Krachten bundelen tegen verontreiniging en droogteproblemen

Samen met de provincie Limburg, gemeente Maasgouw, Evides en WML is Dunea een juridisch traject gestart in Vlaanderen (B) tegen een vergunning die is verleend om de Maasplas in Kinrooi te verondiepen. Er zijn zorgen over de herkomst en verontreiniging van de grond die gebruikt wordt om de plas minder diep te maken. Omdat de plas in open verbinding staat met de Maas, zou het gebruik van verontreinigde grond negatieve effecten kunnen hebben op het grondwater, de drinkwaterwinning en Natura 2000-gebieden.

Verder nemen wij deel aan de samenwerking Schone Maaswaterketen, om invloed te kunnen uitoefenen op de partijen die verantwoordelijk zijn voor het verlenen van vergunningen en om de lozers op de Maas te kunnen aanspreken.

Ook zijn we actief in RIWA-Maas, waarin we samen met andere drinkwaterbedrijven optrekken om het belang van schoon oppervlaktewater onder de aandacht te brengen. Dit doen we onder andere door metingen naar vervuiling te doen op een aantal punten in de Maas.

In het Landelijk Coördinatieteam Waterverdeling (LCW) en Regionale Droogte-Overleggen (RDO West-Midden) hebben we in het verslagjaar onze inbreng gehad voor de belangen van drinkwater tijdens droogte en het tijdig in actie komen bij watertekorten. Zowel binnen de crisisorganisatie van Dunea als landelijk worden deze inspanningen geëvalueerd.

Stimuleren van bewust en duurzaam watergebruik

Start programma Bewust en duurzaam watergebruik

In de beleidsbrief 'Water en bodem sturend' van het Rijk is in november 2022 de doelstelling gepresenteerd om te gaan naar een particulier drinkwatergebruik van 100 liter per persoon per dag en een besparing van 20% op het drinkwatergebruik van zakelijke klanten in 2035.

Wij hebben op basis van deze beleidsbrief de doelstellingen van ons programma voor bewust en duurzaam watergebruik aangescherpt:

- terugbrengen van het gemiddelde drinkwatergebruik per particuliere klant van 128 liter per dag in 2020 naar 100 liter per dag in 2035;
- reduceren van het drinkwatergebruik van klein-zakelijke klanten door een branche-/doelgroepgerichte aanpak;
- verminderen van het drinkwatergebruik van grootverbruikers via maatwerk en/of per branche;
- verkrijgen van commitment van 90% van onze medewerkers voor bewust en duurzaam watergebruik.

Naast de impact van onze inspanningen wordt het drinkwatergebruik ook beïnvloed door andere factoren, zoals de gasprijs en de weersomstandigheden met name in de zomer. Het evalueren van het programma en de resultaten is daardoor lastiger. We evalueren daarom ook tussenresultaten, zoals het aantal zakelijke klanten en gemeenten waarmee we in gesprek zijn over dit onderwerp, het aantal uitgevoerde waterscans en het bereik en sentiment in de media.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Waterscan voor zakelijke grootverbruikers

In het verslagjaar is de Waterscan voor grootverbruikers gelanceerd. Dit is verder toegelicht in het hoofdstuk **Samen voor elke klant**.

Campagnes voor bewustwording

Tijdens de droge zomer van 2022 is iedere mogelijkheid aangegrepen om het belang van bewust en duurzaam watergebruik onder de aandacht te brengen. Ook onze consumentencampagne heeft hieraan bijgedragen. Deze campagne bestond uit bespaartips, zoals het opvangen van regenwater voor gebruik in de tuin of het gebruiken van de kleine knop bij toiletspoeling. Eind 2022 zijn we gestart met de campagne ‘#douche1liedje’, dat de dubbele winst van korter douchen benadrukt en klanten probeert te stimuleren daadwerkelijk een gewoonte te maken van korter douchen.

Vroegtijdig aan tafel

Dunea wil zo vroeg mogelijk meekijken en -denken bij nieuwbouwontwikkelingen in ons leveringsgebied. Door in gesprek te gaan met gemeenten en projectontwikkelaars willen we hen stimuleren om waterbewust te bouwen. Door deel te nemen aan het Convenant Klimaatadaptief Bouwen en aan te sluiten bij de coalitie Toekomstbestendig Bouwen van de provincie Zuid-Holland proberen we ervoor te zorgen dat waterbewust bouwen wordt meegenomen in landelijke wet- en regelgeving. Ook leverden we samen met andere drinkwaterbedrijven input voor de landelijke maatlat klimaatadaptief bouwen.

Testen van winnende ideeën Ondernemerschallenge

The Green Village test sinds 2022 de waterbesparende oplossingen van drie winnaars van de Ondernemerschallenge, die Dunea in 2021 organiseerde met partners Arcadis en VP Delta. Het regenwatertoilet, de Rainmate en de plassen/wassencombinatie worden getest door bewoners. Hun ervaringen worden gebruikt om de producten geschikt te maken voor brede productie en distributie. Ook zijn er digitale watermeters geplaatst in The Green Village om beter inzicht te krijgen in de impact van deze innovaties op het drinkwatergebruik.

Dunea-locaties ook waterzuiniger

Ook onze collega's maken we bewust van het belang van water besparen, op kantoor en thuis. We delen bijvoorbeeld de publiekscampagnes (zoals ‘#douche1liedje’) op intranet en hebben meegedaan aan de Footprint Challenge, waarbij week één in het teken stond van waterbewustzijn. In de Watergolf op het pompstation in Scheveningen en op het hoofdkantoor in Zoetermeer zijn waterbesparende douchekoppen geplaatst.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Agenda 2023

In 2023 zullen de lopende trajecten worden voortgezet.

Programma Drinkwater voor nu-2030

We blijven in 2023 vol inzetten op de realisatie van het programma Berkheide om onze jaarlijkse wincapaciteit te vergroten van 85 miljoen m³ naar 92 miljoen m³. Om deze hoeveelheden te kunnen infiltreren en terugwinnen werken we op twee manieren aan het vergroten van de capaciteit en beschikbaarheid van de aanvoer van voorgezuiverd rivierwater. Ten eerste wordt gewerkt aan de inname van rivierwater en de voorzuivering hiervan. Dit doen we door middel van masterplan Brakel en Bergambacht en de realisatie van het Mengbedrijf. Ten tweede richten we ons op het transport van voorgezuiverd rivierwater, bijvoorbeeld door het uitvoeren en opvolgen van inspecties van de Bal-1 en het herstellen van het boosterstation in Zoetermeer.

Programma drinkwatervoorziening van de toekomst 2030-2040

In 2023 publiceren we de variantennota en kiezen we de alternatieven die we meenemen in het verdere m.e.r.-traject. Daarmee is de verkenning naar nieuwe bronnen en zuiveringstechnieken afgerond en gaan we verder met de uitwerkingsfase. Ook in die fase zoeken we intensief contact met stakeholders. We gaan de alternatieven verder ontwerpen en het m.e.r.-rapport opstellen. De resultaten vanuit de pilotstudies gebruiken we om de alternatieven verder aan te scherpen en om te komen tot een voorlopige voorkeursvariant voor Dunea.

Bronbescherming

De trajecten die in 2022 liepen voor betere bescherming van onze bronnen zullen we in 2023 continueren, waarbij we focussen op samenwerking in de keten.

Bewust en duurzaam watergebruik

Het programma Bewust en duurzaam watergebruik krijgt in 2023 veel aandacht. Naast het uitvoeren van de Waterscan bij zakelijke klanten lanceren we in 2023 voor particuliere klanten de Waterbespaarcheck. Ook brengen we voor alle interne processen in kaart welke mogelijkheden er zijn om direct of indirect bij te dragen aan de doelen om water te besparen. Tot slot zullen we publiekscampagnes voeren om onze klanten meer waterbewust te maken.

**Ronald van den Berg en
Jeroen van Jole bij het
Valkenburgse Meer**
Logisticon Water Treatment

Versnellen voor duin en water

‘Samen sneller meters maken’

Familiebedrijf Logisticon ontwikkelt, ontwerpt en bouwt slimme technische oplossingen voor waterbehandeling, en adviseert bedrijven wereldwijd daarover. Het heeft Dunea geholpen bij onder meer de pilot aan het Valkenburgse Meer. ‘Hier staat een pilotinstallatie om je vingers bij af te likken!’

Ronald van den Berg is sales & process specialist, Jeroen van Jole is hoofd van de afdeling verkoop. Zij hebben geadviseerd bij het ontwerp van de pilotopstelling van Dunea aan het Valkenburgse Meer en de brakwaterpilot in Scheveningen. Logisticon heeft beide installaties ook gebouwd. Ronald: ‘In de pilot aan het Valkenburgse Meer onderzoekt Dunea welke zuivering er nodig is om het zoete oppervlaktewater te gebruiken als nieuwe bron voor de toekomstige drinkwatervoorziening. Hierbij wordt een combinatie ingezet van conventionele zuiveringstechnologie en innovatieve membraantechnieken, zoals ultrafiltratie (UF) en *reverse osmosis* (RO). RO-membranen worden ook toegepast in de brakwaterpilot in Scheveningen, maar op een andere manier want hier wordt zout grondwater gezuiverd. De ervaring die we in de praktijk opdoen is positief voor Dunea én voor het verder verbeteren van onze dienstverlening. Dat mes snijdt aan twee kanten.’

Jeroen benadrukt dat er vaart nodig is voor de grote uitdagingen op het gebied van drinkwater. ‘Kijk maar naar de droogte, opkomende ongewenste stoffen, de noodzaak voor klimaat- en natuurbehoud en de bouwopgave. Stuk voor stuk urgente thema’s. Daar komt de beperkte beschikbare capaciteit in de markt nog eens bij. Met een team van 100 kunnen wij bij Logisticon jaarlijks voor ongeveer 25 tot 30 miljoen euro apparatuur maken. Maar ook voor ons geldt: vol is vol. Nederland is van oudsher sterk in water en drinkwater. We moeten zorgen dat we daar goed in blijven. Bijvoorbeeld door projecten in een soort bouwteamverband op te pakken: met klant, leverancier en andere stakeholders samen. Zo kunnen we elkaars expertise optimaal gebruiken en sneller meters maken.’

Waardevolle duinen

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022
- Governance
- Jaarrekening
- Overige gegevens
- Aanvullende informatie

Materiële onderwerpen

- Natuurbeheer en biodiversiteit
- Recreatie en contact met de natuur
- Cybersecurity en dataprivacy

Met het thema waardevolle duinen wil Dunea in 2030 een netto positieve impact op biodiversiteit hebben in onze duingebieden en bijdragen aan het welzijn (gezondheid, rust en ruimte) van bezoekers, met zorg voor een verantwoorde waterwinning.

KPI's

Op dit moment zijn er nog geen KPI's voor dit waardethema. We nemen de ontwikkeling hiervan mee in onze voorbereiding op CSRD.

Kengetallen:

- Duinterreinen in eigen beheer **2.420 hectare** (2021: 2.420 hectare)
- Aantal bezoekers Bezoekerscentrum Meijndel **103.187** (2021: 39.633)

Beleid

De duinen zorgen voor ons drinkwater, wij zorgen voor de duinen. Dunea spant zich in voor het waarborgen van die dubbelfunctie. Als natuurbeheerder stuurt Dunea op de bescherming, instandhouding en waar mogelijk versterking van de natuurwaarde van de aan ons toevertrouwde natuurgebieden. Die waarde is afhankelijk van de robuustheid van het gebied zelf en van de verbinding met andere natuurgebieden. De belangrijkste indicatoren zijn de diversiteit van soorten en de kwaliteit en kwantiteit van habitattypen en natuurlijke processen. Hoofddoel is om in 2030 een netto positieve impact te realiseren op biodiversiteit en een bijdrage te leveren aan het welzijn van bezoekers.

Resultaten van lopende projecten

Visie voor Groot Solleveld

In 2022 is binnen het samenwerkingsverband Nationaal Park Hollandse Duinen (NPHD) een visie vastgesteld voor het gebied Groot Solleveld. Het doel hiervan is om de natuur in het gebied te versterken en de mogelijkheden voor recreatie te verbeteren. Dit hebben we gedaan in samenspraak met lokale stakeholders, waaronder sportverenigingen, bewoners- en milieuorganisaties en recreatieverbanden.

Herinrichting Mientkant

Voor de herinrichting van de Mientkant bij duingebied Berkheide is een schetsontwerp opgesteld. Verschillende werkgroepen (natuur, recreatie en cultuurhistorie) en de gemeente Katwijk hebben daarvoor hun visie met ons gedeeld. Het ontwerp past in de bredere gebiedsvisie Mient Kooltuin, waarbij de Mientkant een groene recreatieve buffer vormt tussen de duinen en de woonwijk; dit wordt ook een van de parkpoorten van NPHD.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Optimaliseren ingangen Pompstationsweg en Harstenhoek

De inrichting rondom de NPHD-ingangen Pompstationsweg en Harstenhoekweg is niet optimaal. Paden sluiten niet logisch op elkaar aan en verkeersstromen lopen onbedoeld door elkaar heen. Dit geeft ongewenste drukte en leidt soms zelfs tot onveilige situaties. In 2022 zijn we gestart met de herinrichting van deze ingangen, dit wordt in 2023 afgerond.

Tweede fase Hart van Meijndel verdrag

De realisatie van de tweede fase van het Project Hart van Meijndel (herinrichting buitenruimte bezoekerscentrum De Tapuit) was gepland voor het uitvoeringsseizoen 2022-2023. Doordat de vergunningen niet tijdig konden worden verleend, is de uitvoering uitgesteld.

Onderzoek naar biodiversiteit en natuurkwaliteit

Dunea doet doorlopend onderzoek naar de biodiversiteit en natuurkwaliteit in de duinen. We werken daarin samen met diverse universiteiten en met een grote groep vrijwilligers. In 2022 zijn er onderzoeken gepubliceerd over de evaluatie van ons begrazingsbeleid, het maai-beheer en de kerven in de zeeleep.

De duingebieden Meijndel, Solleveld en Berkheide zijn bijzonder waardevol en rijk aan biodiversiteit. In Nederland komt in dit habitat-type, de grijze duinen, meer dan zestig procent van de landelijke plantensoorten voor. Daartussen zitten ook aandachtssoorten, veelal met een beschermde status. Deze soorten worden gemonitord in het Landelijke Meetnet Flora-aandachtssoorten (LMF-a). In 2022 hebben we de resultaten gepubliceerd van twintig jaar lange monitoring in het LMF-a van 75 van deze plantsoorten in de duinen. Hieruit blijkt dat bijzondere plantensoorten, zoals oeverkruid en dwergbloem, weer zijn teruggekeerd. De vochtige duinvalleien zijn vanaf 1997 uitgebreid van twee naar vijftig hectare.

Verder bouwen aan Nationaal Park Hollandse Duinen

Dunea werkte ook in 2022 samen met partners aan Nationaal Park Hollandse Duinen. Hiermee beschermen we enerzijds de natuur en waterwinning, anderzijds verhogen we de natuurwaarden en spreiden we de recreatie met behulp van bufferzones. Dunea heeft als een van de zes besturingspartners in het verslagjaar onder andere bijgedragen aan de strategische projecten Van Zee tot Zweth en Mient Kooltuin.

In 2022 was er nog geen voortgang in de statusaanvraag voor Nationaal Park (NP). Het ministerie van LNV stelt in samenspraak met de provincies een nieuw beleidsprogramma op voor nationale parken in Nederland. Dit wordt naar verwachting begin 2023 opgeleverd. Daarna moet er besluitvorming komen van het Rijk en de provincies. Tot die tijd wordt de aanvraag van Nationaal Park Hollandse Duinen voor de formele NP-status aangehouden.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Balans tussen natuur en recreatie

Sinds 2011 is het aantal bezoekers aan Meijndel in Den Haag en Wassenaar gestegen van 1 naar 1,1 miljoen. Meijndel volgt daarmee de landelijke trend van bevolkingsgroei en toegenomen voorkeur voor buitenrecreatie. Dit blijkt uit de Trendanalyse Meijndel die Royal Haskoning/DHV in 2022 uitvoerde in opdracht van Dunea. Omdat de bevolking en het aantal woningen in de regio tot 2030 sterk zullen groeien, is de verwachting dat de drukte zal toenemen. Ter bescherming van de natuur en biodiversiteit zet Dunea in op meer natuurlijke 'bufferzones' buiten de Natura 2000-gebieden en op het stimuleren van bezoekers om ook andere locaties binnen Nationaal Park Hollandse Duinen te bezoeken. De Trendanalyse Meijndel gebruiken wij als nulmeting om de komende jaren de ontwikkeling nauwgezet te monitoren.

Stikstofprobleem vraagt om meer samenwerking

Onderzoek van het RIVM toont aan dat de neergeslagen stikstof in onze duingebieden uit veel bronnen komt, voornamelijk van ver. Dit is belangrijke informatie om de uitstoot richting de duinen te verminderen. Onder leiding van de provincie Zuid-Holland zijn verschillende partijen, waaronder Nationaal Park Hollandse Duinen en Dunea, met elkaar in gesprek over oplossingen.

We hebben in 2022 open duingrasland gecreëerd door gebieden te laten begrazen en door bomen en struwelen te verwijderen. Dit geeft ruimte aan unieke soorten om zich verder te ontwikkelen. Het zijn maatregelen met tijdelijk effect. Om de biodiversiteit op de lange termijn te behouden en te bevorderen moeten we meer doen. Het stikstofprobleem is groter dan wij alleen aan kunnen en daarom moeten we in de regio samen met de landbouw, maar zeker ook met de scheepvaart en de industrie aan de slag. Zonder tegenstellingen te vergroten, maar juist door ons samen in te zetten voor natuur én economie.

Koning konijn

Ondanks de halvering van stikstofneerslag, langere perioden van droogte en begrazing met vee blijft een levensvatbare populatie konijnen in de duinen een groot gemis.

Dit is de conclusie van het promotieonderzoek van onze ecooloog Harrie van der Hagen. Dunea voert sinds 1990 een begrazingsbeleid uit, waarbij grote grazers worden ingezet in de duinen. Het effect hiervan blijkt minder groot dan gedacht.

Het natuurlijke beheer van konijnen, die kiemplanten van bomen en struiken eten en de grond omgraven, heeft meer effect op het herstel van de biodiversiteit. Wij gaan daarom in gesprek met de provincie Zuid-Holland om te bespreken hoe we de konijnenpopulatie in onze duingebieden verantwoord kunnen laten groeien.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Incidenten

In het verslagjaar waren er kleine, beheersbare incidenten in onze duingebieden. Een brand bij Duinrell en Solleveld werd dankzij snelle en adequate samenwerking met de brandweer snel geblust. Het waterwingebied is volgens de brandweer niet in gevaar geweest. Verder zijn er in totaal zeventig keer kampeeders uit het duin gestuurd; dit is een grote stijging ten opzichte van voorgaande jaren. Onze beheerders letten hier scherp op.

Nieuwe gedragsregels voor werken in de duinen

De Dunea-gedragsregels³ zorgen ervoor dat wij ons werk conform wet- en regelgeving uitvoeren, waaronder de Wet Natuurbescherming (soortenbescherming), de Provinciale Milieu Verordening (PMV), gedachtegoed van Barometer Duurzaam Terreinbeheer en afspraken over cultuurhistorie met overheden. De gedragsregels zijn in 2022 geactualiseerd en waar nodig verder uitgebreid. Alle medewerkers en aannemers die werkzaam zijn op Dunea-terreinen, moeten deze gedragscode ondertekenen. Ook op die manier waarborgen wij de bescherming van onze duinen.

Onze duinwachters Tessa en Eva houden een oogje in het zeil in de kwetsbare duingebieden van Dunea.

³ Dit zijn de gedragsregels over het werken op Dunea-terreinen. Daarnaast heeft Dunea ook algemene gedragsregels die zijn beschreven in de Deal van Dunea.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Resultaten in 2022*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Agenda 2023

In 2023 zullen wij ons voor het waardethema Waardevolle duinen richten op:

- versterken van de konijnenpopulatie in de duinen, om te zorgen voor een goede, natuurlijke begrazing;
- tegengaan verstruweling en verruiging van het duin;
- verbeteren van de bezoekersstromen in Meijendel (project Hart van Meijendel) en inrichting van de bufferzone bij Mientkant;
- opleveren van het projectenportfolio rondom Groot Solleveld, in het kader van Van Zee tot Zweth;
- verder in kaart brengen van de natuurwaarden van onze gebieden in Brakel en Bergambacht.

De bitterkruidbremraap in bloei in de duinen bij Katwijk.

Heleen Verduijn
vrijwilliger in duingebied Solleveld

Versnellen voor duin en water

‘Handen uit de mouwen voor de biodiversiteit in Solleveld’

‘Toen ik de eerste keer hier kwam, was ik meteen verkocht,’ zegt Heleen Verduijn. Zij werkt samen met een vaste groep vrijwilligers eens in de twee weken in Solleveld.

Samen met acht vrijwilligers doet Heleen allerlei werkzaamheden om Solleveld mooi, groen en toegankelijk te houden. Dat is hard werken: er wordt gegraven, gezaagd, geharkt en gesnoeid. Mèt de camera’s binnen handbereik, want je ziet hier van alles. Zelfs een ree – ‘die zagen we vanmorgen tijdens ons vroege-vogeluurtje. Bijzonder want die zitten hier normaal niet!’

Heleen vertelt: ‘Op dit moment zijn we bezig met het uitgraven van een kwelplas. Die was helemaal dicht, maar is ontdekt door een van de vrijwilligers die hier onderzoek doet naar hagedissen en salamanders. Door heel veel grond weg te halen, is het water nu weer terug. Met het aanleggen van een afrastering (om de in Solleveld grazende koeien weg te houden) en het snoeien van omliggende beplanting maken we de omstandigheden zo ideaal mogelijk voor bijzondere planten en dieren. Wij merken dat Dunea de afgelopen jaren veel meer aandacht besteedt aan dit soort veranderingen.

Niets wordt zomaar weggehaald. We doen alles in overleg met René Soonieus, de beheerder van Dunea, die ook meehelpt. Een Brem is bijvoorbeeld heel belangrijk voor insecten. Die zijn op hun beurt voedsel voor vogels. Bij kruidenrijke delen halen we het maaisel weg – soms kom je daarin balletjes tegen met jonge tijgerspinnen, die leggen we weer terug – want die grond moet voedingsarm blijven. Dat klinkt tegenstrijdig, maar sommige planten groeien juist op schrale grond. Het zijn bijzondere planten en dieren die we willen behouden voor de biodiversiteit in het gebied. Solleveld is echt ons pareltje, daar moeten we zuinig op zijn!’

Dunea klimaatneutraal

Dit waardethema gaat over een zo efficiënt mogelijk energie- en grondstoffengebruik, terugbrengen van (in)directe CO₂-emissies en het minimaliseren van vervuiling.

Kengetallen:

CO₂-voetafdruk in tonnen CO₂-eq: **13.108**
(2021: 11.855)

KPI's

Scope 1-emissies: **193** (2021: 1.272 ton CO₂)

Scope 2-emissies: **0** (2021: 0 ton CO₂)

Scope 3-emissies: **12.915** (2021: 10.583 ton CO₂)

Compensatie scope 1- en beïnvloedbare
scope 3-emissies: **653** (2021: 1.551 ton CO₂)

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

• Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Materiële onderwerpen

- Klimaatneutrale bedrijfsvoering
- Stimuleren aquathermie in de energietransitie
- Cybersecurity en dataprivacy

De groenknolorchis staat op de rode lijst en is in 2022 ontdekt in de Kikkervallei.

Beleid

In ons beleid staat het reduceren van directe en indirecte CO₂-emissies centraal. Sinds 2017 berekent Dunea jaarlijks haar CO₂-voetafdruk volgens de praktijkcode voor het berekenen van de CO₂-voetafdruk van drinkwaterbedrijven van het KWR. Aangezien er volgens dit protocol ook indirecte emissies (upstream- en downstream-activiteiten) moeten worden meegenomen, kijken wij naar de hele keten. We gebruiken de jaarlijkse berekening om focus aan te brengen en om de voortgang van de lopende CO₂-reductiemaatregelen te monitoren.

Deze maatregelen hebben ook raakvlakken met het circulair maken van onze bedrijfsvoering. Onze deelneming AquaMinerals richt zich daarop, door voor huidige en te verwachten grondstoffen uit onze rest- en afvalstromen economische waarde en duurzaamheidswaarde te creëren. Vanuit Dunea dragen wij zorg voor zo hoogwaardig mogelijke reststoffen, bijvoorbeeld door het uitbreiden van ons productieproces met een speelwaterverwerkingsinstallatie.

Onze dochteronderneming Dunea Warmte & Koude B.V. ontwikkelt en realiseert projecten waar aquathermie waarde toevoegt voor klant en maatschappij. De assets van Dunea kunnen worden benut als een duurzame bron van warmte en koude. Zo dragen wij bij aan de energietransitie en het realiseren van de klimaatdoelen.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

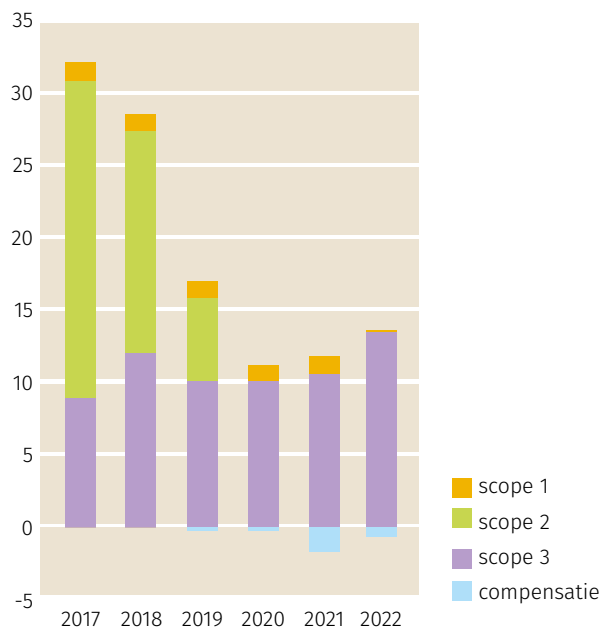
Aanvullende informatie

Gang van zaken in 2022

Onze CO₂-voetafdruk in 2022

De CO₂-voetafdruk van Dunea kwam eind 2022 uit op 13.108 ton CO₂-eq zonder compensatie en 12.455 ton CO₂-eq met compensatie. De emissiefactor van het door Dunea geleverde water is hiermee uitgekomen op 0,17 kg CO₂-eq/m³ geproduceerd drinkwater zonder compensatie en op 0,16 kg CO₂-eq/m³ met compensatie.

CO₂-voetafdruk Dunea (kton CO₂-eq)

The Footprint Challenge

Dunea doet mee aan de Footprint Challenge voor de watersector

Dunea heeft in het verslagjaar meegedaan aan de Footprint Challenge voor de watersector. Onze medewerkers zijn veertig dagen lang uitgedaagd om zelf hun voetafdruk te verkleinen en hun handafdruk te vergroten, door duurzame gewoontes te ontwikkelen, op het werk en privé.

Elke week stond in het teken van een ander thema, zoals 'Wijs met water', 'Slim eten' en 'Slim reizen'. Tijdens de challenge hebben medewerkers elkaar en hun familieleden gestimuleerd om bijvoorbeeld meer seizoensgroenten te eten, om samen te gaan wandelen of hardlopen, minder vlees te eten en korter te douchen.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Belangrijke ontwikkelingen scope 1 (directe emissies)

In 2022 is de praktijkcode voor het berekenen van de CO₂-voetafdruk van drinkwaterbedrijven geactualiseerd. Dit heeft tot gevolg dat de emissie in scope 1 lager is. Eind 2022 was 29% van het wagenpark van Dunea elektrisch (2021: 28%). Daarmee hebben we de doelstelling van 40% niet gehaald. Dat komt voornamelijk doordat we afhankelijk zijn van lange levertijden voor elektrische auto's. Voor 2023 ligt de doelstelling opnieuw op 40%. Er zijn elektrische bedrijfsauto's besteld, waarvan het eerste deel in het eerste kwartaal van 2023 geleverd is. Voor de monteursbussen en jeeps met vierwielaandrijving, die gebruikt worden in de duingebieden, is het lastig om een goed elektrisch alternatief te vinden.

Onze noodstroomaggregaten gaan over op biobrandstof. Deze transitie ligt op schema en is naar verwachting in 2025 afgerond.

In 2022 heeft adviesbureau Enovium een onderzoeksrapport opgeleverd waarin voor een aantal gebouwen het huidige energielabel en mogelijke verbetermaatregelen zijn aangegeven. Op basis van dit rapport gaan we onderzoeken hoe we twee gebouwen met lage energielabels kunnen verduurzamen of uitfaseren. Ook werken we aan het verder terugdringen van het gasverbruik. Als eerste quick win is in 2022 in alle gebouwen de thermostaat op negentien graden ingesteld.

Belangrijke ontwikkelingen scope 2 (inkoop elektriciteit)

In 2022 zijn we gestart met het verder uitwerken van onze energie-strategie, met als doel elektriciteitsbesparing, aardgasbesparing, eigen opwek van groene elektriciteit en het slim inkopen van groene energie.

We hebben in het verslagjaar een 100% inkoop van groene windenergie uit Nederland gerealiseerd, in de vorm van 'Garantie van oorsprong'-certificaten.

Zonnepanelen op de daken van onze langzame zandfilters in Scheveningen wekken veel duurzame energie op.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Resultaten in 2022*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Verder hebben we voortgang geboekt met het plaatsen van zonnepanelen voor de eigen opwek van energie. Eind 2022 zijn alle beoogde 168 zonnepanelen op het hoofdkantoor in Zoetermeer geplaatst, met een verwachte jaaropbrengst van 53 MWh. Medio 2023 moet de uitbreiding van de zonnepanelen op de langzame zandfilters van pompstation Scheveningen gereed zijn. Het gaat om in totaal 3.900 panelen met een verwachte jaaropbrengst van 1.100 MWh.

Ook is de CO₂-voetafdruk onderzocht van het nieuwe mengbedrijf, met meer inname van Lekwater. Hieruit is gebleken dat het gebruik van Lekwater in het productieproces minder energie kost, doordat het water over een kortere afstand naar de duinen wordt getransporteerd. Dit leidt daarmee tot een lagere CO₂-voetafdruk dan bij het gebruik van Maaswater. Het gebruik van Lekwater leidt wel tot extra slibafvoer, maar de positieve CO₂-impact van het lagere energieverbruik is groter dan de negatieve CO₂-impact van het extra slib. Deze bevindingen nemen we mee bij de verdere ontwikkeling van het mengbedrijf.

Belangrijke ontwikkelingen scope 3 (indirecte emissies)

De emissie in scope 3 is toegenomen ten opzichte van 2021. Dit komt voornamelijk door verhoogde poederkooldoseringen om PFAS uit drinkwater te zuiveren en hogere investeringen.

In samenwerking met Zuid-Holland Bereikbaar is in 2022 een mobiliteits-scan uitgevoerd met het oog op een nieuwe en duurzame woon-werk-verkeerregeling. Het slimmer en zuiniger reizen van onze medewerkers moet bijdragen aan de reductie van de indirecte CO₂-uitstoot.

Doordat Dunea meer moet doen om PFAS uit het drinkwater te halen, zijn we bezig om duurzame oplossingen te vinden voor de toename van PFAS-houdend poederkoolslib – een restproduct van deze zuivering. In 2022 is een eerste onderzoek van AquaMinerals naar het hergebruik van dit slib afgerond. Dit onderzoek toont aan dat ons gebruikte poeder-

kool een tweede leven kan krijgen om huishoudelijk afvalwater te zuiveren van bijvoorbeeld medicijn- en cosmeticaresten. In 2023 willen we ons mede op basis van deze resultaten hardmaken om deze oplossing te kunnen toepassen in de praktijk.

Belangrijke ontwikkelingen scope 4 (vermeden emissies)

Door te investeren in emissiereductieprojecten buiten Dunea hebben we in 2022 653 ton CO₂-uitstoot gecompenseerd (zowel directe scope 1- als beïnvloedbare indirecte up- en downstream scope 3-emissies). We kiezen daarbij bewust voor initiatieven die raakvlakken hebben met duin en water.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Resultaten in 2022*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Voortgang aquathermie

In 2022 heeft Dunea Warmte & Koude B.V. op basis van haar herijkte strategie zich gefocust op het vinden van (potentiële) projecten met een hoge slagingskans en een korte doorlooptijd. In totaal zijn er in het verslagjaar zeven indicatieve aanbiedingen gedaan voor aquathermieprojecten in Den Haag, Leiden, Rijswijk, Zoetermeer en Wassenaar. Voor drie aanbiedingen is er nog kans om begin 2023 een contract af te sluiten.

Er is een onderzoek gedaan naar het met behulp van aquathermische energie verduurzamen van publieke en commerciële zwembaden in ons leveringsgebied. De resultaten van het onderzoek en mogelijkheden voor Dunea Warmte & Koude worden in 2023 nader geanalyseerd.

In het verslagjaar is het team uitgebreid met een engineer, waardoor er meer expertise en capaciteit beschikbaar is. Hierdoor kan sneller worden geschakeld met strategische partners. Verder is Dunea Warmte & Koude B.V. toegetreden tot het bestuur van Netwerk Aquathermie; ook deze samenwerking is cruciaal om sneller voortgang te kunnen maken ten behoeve van de energietransitie.

Agenda 2023

Voor het waardethema Dunea klimaatneutraal staan onder andere de volgende aandachtspunten en activiteiten op onze agenda:

- voorbereiden en uitvoeren van de maatregelen die zijn geïnventariseerd als onderdeel van de nieuwe energiestrategie;
- opstarten van een haalbaarheidsonderzoek om onder meer het pompstation Scheveningen gasloos te maken;
- invoeren van het nieuwe beleid voor duurzaam woon-werkverkeer;
- onderzoeken hoe we duurzaamheid en circulariteit als integraal onderdeel bij het ontwerpen en bouwen van nieuwe zuiveringsinstallaties mee kunnen nemen.

Samen voor elke klant

Dit waardethema gaat over het bijdragen aan vertrouwen en gemak voor alle klanten door goede en toegankelijke diensten en adviezen.

KPI's

	Target	2022	2021
Algehele klanttevredenheid	> 7,8	8,1	8,0
Customer Effort Score ⁴	<= 2,0	1,5	1,6
Afhandeltijd klachten (binnen 5 werkdagen => 80%)	>= 80%	74%	48%

Materiële onderwerpen

- Klantgerichtheid
- Schuldhulpverlening en sociaal incasseren
- Cybersecurity en dataprivacy

Dunea in een oogopslag Bestuursverslag

• Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

⁴ De customer effort score maakt inzichtelijk hoeveel gemak klanten ervaren als zij iets bij Dunea willen regelen. De scores gaan van 1: zeer weinig moeite, tot en met 5: zeer veel moeite.

Beleid

Het beleid van Dunea is erop gericht om de klantbeleving voortdurend te verbeteren. Hiertoe gebruiken we de resultaten uit tevredenheidsonderzoeken en data vanuit onze klantcontacten. Waar mogelijk ondersteunen wij klanten bij het betalen van hun waterrekening. Daarnaast zorgen wij ervoor dat hun gegevens te allen tijde optimaal worden beschermd, in lijn met de geldende wet- en regelgeving. Het continu verbeteren is verankerd in de processen die betrekking hebben op onze klanten.

Gang van zaken in 2022

Verbeteringen in onze klantcommunicatie

De vaste klantcommunicatie is in 2022 verbeterd. Zo laat de begeleidende e-mail bij de periodieke afrekening voor particuliere klanten nu in één oogopslag zien wat het verbruik over de periode was, wat het nieuwe termijnbedrag is en hoeveel het nog te betalen bedrag of het nog te ontvangen bedrag bedraagt. Via links in de e-mail kan de klant meer informatie vinden op onze website. De bevestigingsmail voor verhuizing of het doorgeven van de meterstand gebruiken we om ook andere, voor klanten mogelijk waardevolle informatie onder de aandacht te brengen, zoals tips voor waterbesparing. Verder is de zelfservice voor particuliere klanten op Mijn Dunea uitgebreid.

Ondersteuning zakelijke klanten voor water besparen

Voor zakelijke klanten hebben we in 2022 de pilot Digitale watermeters uitgebreid. Het doel van deze pilot is om inzicht te krijgen in de werking van de meters en tegelijkertijd met de verkregen data de klant inzicht te geven in mogelijkheden voor waterbesparing. We willen verder ervaren wat nodig is om onze organisatie klaar te maken voor een grotere uitrol van digitale watermeters en een groeiende toepassing van IoT-toepassingen.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Daarnaast hebben we de Waterscan gelanceerd voor zakelijke klanten met een verbruik van meer dan 10 miljoen liter per jaar. Hiermee krijgen deze klanten inzicht in de eigen waterhuishouding en de mogelijkheden om bewuster en efficiënter met drinkwater om te gaan. Zij worden hierin ondersteund door onze medewerkers. In 2022 hebben we de Waterscan bij vier klanten opgestart; voor 2023 verwachten we dertig nieuwe trajecten. De eerste resultaten zijn positief: klanten zijn zich meer bewust van hun watergebruik en ondernemen direct actie om water efficiënter in te zetten in hun processen.

Sociaal incasseren

Samen met een ervaren externe partner is Dunea in 2022 een project gestart om een nieuwe missie en visie voor sociaal incasseren te ontwikkelen. Naar aanleiding hiervan hebben klanten de mogelijkheid gekregen om te kiezen voor een maandelijkse in plaats van driemaandelijkse incasso. In 2023 wordt de incassoprocedure verder aangepast, met als doel om mogelijke betalingsproblemen zo vroeg mogelijk te signaleren en de meest geschikte oplossing voor de klant te bieden.

In het eerste kwartaal van 2022 heeft de rechtbank een zaak behandeld die door Defence for Children was aangespannen tegen de Staat der Nederlanden, PWN en Dunea. Defence for Children eiste een verbod op het afsluiten van drinkwater van huishoudens met minderjarige kinderen bij het niet nakomen van de betalingsverplichting. De rechter heeft deze eis afgewezen. Defence for Children is in beroep gegaan tegen dit besluit. Dit beroep moet nog worden behandeld.

Dunea gaat uiterst zorgvuldig om met betalingsachterstanden en afsluiten; hiervoor volgen we vaste procedures, waarbij we op verschillende manieren en momenten in contact proberen te komen met de klant. Het uiterste middel om tot een betalingsregeling te komen is afsluiting. Om betaalachterstanden tijdig in beeld te krijgen en passende hulp te bieden, werkt Dunea samen met onder andere gemeenten, woningcorporaties en energiebedrijven.

Dunea zorgt ook voor faciliteiten in onze mooie duingebieden. Bijvoorbeeld dit vernieuwde uitkijkpunt.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Processen verbeterd

Ook aan 'de achterkant' hebben we in 2022 wijzigingen doorgevoerd om onze dienstverlening te verbeteren. Zo is het Contact Center-systeem uitgebreid met een Engelstalig keuzemenu, slimmere wachtrijsturing en meer rapportagemogelijkheden. Dit zorgt voor een betere klantervaring, zoals kortere wachttijd, en meer inzicht in waar wij processen kunnen verbeteren.

Ook hebben we de afhandeling van klachten aangepast. Door aanpassingen in het contactformulier komen klachten sneller bij het juiste team terecht en is de afhandeltijd korter geworden. De interne analyse van veelvoorkomende klachten heeft geleid tot verbeteringen op onze website, zoals het toevoegen van een beslisboom voor klanten die hun contract willen wijzigen.

Agenda 2023

In 2023 geven we vervolg aan lopende projecten en geplande verbeteringen, waaronder:

- invoeren van sociaal incasseren;
- ontwikkelen van zelfservice voor zakelijke klanten;
- uitbouwen van intern kwaliteitsmanagement voor onze dienstverlening;
- ontwikkelen van nieuwe producten en diensten gericht op verduurzaming en waterbesparing bij klanten;
- monitoren van de klanttevredenheid van recreanten in onze duingebieden.

Remco Spierenburg
facility building and utility manager
Danone

Versnellen voor duin en water

‘Nu het verschil maken met duurzaam watergebruik’

Bij Nutricia in Zoetermeer, onderdeel van Danone, wordt vloeibare medische voeding gemaakt voor kwetsbare doelgroepen. Des te belangrijker dat de kwaliteit van het water hoog is. Tegelijkertijd is water ook nodig voor de productieprocessen. Remco Spierenburg: ‘Goed beheer van onze waterbronnen is een van de hoofdpilaren in ons duurzaamheidsbeleid. Reduceren en hergebruik van water horen daarbij. Van onze leveranciers verwachten we dat zij hierin met ons meedenken.’

Remco Spierenburg is met zijn team verantwoordelijk voor het terrein, de gebouwen en de utilities als water en gas voor de site van Danone in Zoetermeer. ‘Een van mijn belangrijke taken is om de kwaliteit te waarborgen van het water dat wij gebruiken voor onze producten. Dunea rapporteert over de samenstelling. In diverse audits wordt hier naar gevraagd. In de jaren dat ik bij Nutricia werk, zijn er nooit kwaliteitsklachten geweest.’

‘Danone heeft, in het kader van duurzaamheid, ambitieuze doelstellingen voor watermanagement. We willen het waterverbruik verminderen en de kwaliteit van het afgevoerde water verder verbeteren voor hergebruik. Hierover zijn we regelmatig in gesprek met Dunea. In 2022 is gestart met een Waterscan, om te kijken naar de mogelijkheid om gezuiverd afvalwater opnieuw te gebruiken en naar andere verbeteringen. We praten hierover ook met andere partijen, zoals gemeenten en het hoogheerraadschap. Wat ons betreft kan Dunea een spilfunctie vervullen tussen verschillende klanten en andere stakeholders: gezamenlijk kunnen we verbetertrajecten opzetten met impact die verder reikt dan alleen onze site.’

Aantrekkelijk werk

Dit waardethema gaat over het bijdragen aan welvaart en welzijn (trots, identiteit, gezondheid en werkgelegenheid) voor werknemers in de regio.

KPI's	Target	2022	2021
Tijd om vacature in te vullen (in dagen)	< 50	64	59
Incidenten frequentie ratio	< 6	5	10
Ziekteverzuim (in %)	< 5,0	7,3	5,8

Materiële onderwerpen

- Veilige werkomstandigheden
- Duurzame inzetbaarheid van personeel
- Innovatie en kennis
- Cybersecurity en dataprivacy

Dunea in een oogopslag
Bestuursverslag

• Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Beleid

Onze medewerkers zijn onmisbaar in het realiseren van onze strategische doelstellingen. Wij vinden het belangrijk dat zij zich als vakbekwame professionals blijven ontwikkelen. Met proactief HRM-beleid en strategische personeelsplanning zet Dunea zich als werkgever in voor optimale inzetbaarheid van medewerkers, waarbij ontwikkeling en mobiliteit worden gestimuleerd, in een uitdagende, fijne en veilige werkomgeving.

Gang van zaken in 2022

Ontwikkeling van onze medewerkers

In het verslagjaar hebben we veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van onze medewerkers. Er zijn 35 collega's doorgestroomd naar een andere functie. Binnen twee afdelingen zijn organisatorische aanpassingen doorgevoerd, waardoor kleinere teams zijn ontstaan. Hierdoor is er meer aandacht voor medewerkers en meer ruimte voor persoonlijke aansturing.

Verder is er een platform voor opleidingen en trainingen gelanceerd, gericht op vakinhoudelijke kennis, veiligheid en persoonlijke vaardigheden.

Dunea daagt medewerkers ook uit om innovatief te zijn. Om teams te stimuleren slim gebruik te maken van data en digitalisering, zijn er binnen elke afdeling datastewards actief. Zij worden centraal ondersteund en komen periodiek samen om kansen en successen te delen. De Dunea Digitaliseringsagenda zorgt ervoor dat overzichtelijk is welke initiatieven er lopen en hoe deze met elkaar samenhangen. In 2022 is bijvoorbeeld gewerkt aan een standaardmethode voor het beoordelen van de betrouwbaarheid van data en daarop gebaseerde KPI's, is het datakwaliteitsdashboard verder doorontwikkeld en is de roadmap voor het Dunea Dataplatform opgesteld.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Daarnaast besteden wij aandacht aan datageletterdheid, zodat medewerkers bewust worden van de mogelijkheden van data en deze gaan benutten. Door bijvoorbeeld de inzet van process mining en PowerBI trainen we medewerkers op een laagdrempeliger manier meer data-gedreven te werken. Meer ervaren datagebruikers ondersteunen we met een 'data professional'-omgeving, zodat zij hun processen met R en Python zelf grondiger kunnen analyseren en verslimmen.

Ook hebben we geïnvesteerd in de samenwerking tussen leidinggevendenden, mede omdat er de afgelopen jaren veel nieuwe leidinggevendenden bij zijn gekomen en we elkaar in 2020 en 2021 minder fysiek hebben kunnen ontmoeten. Rondom het thema 'leidinggevendenden samen één team' is de maandelijkse fysieke leidinggevendendenbijeenkomst vernieuwd; daarnaast zijn er intervisiebijeenkomsten en twee keer per jaar is er een strategiedag. Op deze manier willen we zowel onderlinge inhoudelijke uitwisseling faciliteren als de leidinggevende competenties versterken.

Onboarding nieuwe medewerkers

Na twee jaar coronapandemie hebben we in mei 2022, als aanvulling op een evenement voor alle medewerkers, eindelijk weer een centrale introductie op Scheveningen kunnen organiseren voor nieuwe medewerkers. Tijdens deze middag hebben zij live kunnen kennismaken met de kernactiviteiten van Dunea: het maken van drinkwater en het beheren van de duingebieden.

Verder hebben we het bestaande onboarding-programma geëvalueerd en opnieuw vormgegeven. De maandelijkse introductiebijeenkomst in Zoetermeer is inhoudelijk en qua timing aangepast, zodat nieuwe medewerkers informatie krijgen op moment dat het voor hen het meest relevant is.

Monteur Mario bij herstelwerkzaamheden aan een transportleiding in Zoetermeer.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Een stimulerende, veilige werkomgeving

Niet alleen ontwikkelkansen zijn belangrijk, ook beloning blijft een belangrijke motiverende factor. Eind 2022 hebben wij als sector vlot een nieuwe cao kunnen afsluiten, met een éénmalige uitkering voor iedereen van € 1.000 bruto, ter compensatie van de hogere kosten in 2022. Voor 2023 is een passende salarisstijging afgesproken. Omdat we ons bewust zijn van het effect dat een hoge inflatie kan hebben op de financiële situatie van onze medewerkers, hebben we extra ondersteuning aangeboden in de vorm van individuele budgetcoaching. Hoewel hier onder andere via intranet aandacht aan is besteed, is er door medewerkers geen gebruik van gemaakt.

Net als voorgaande jaren hebben we volop aandacht besteed aan het doen van veiligheidsmeldingen, opleidingen op het gebied van veiligheid en het signaleren van risico's tijdens het werk. Specifieke aandacht voor veiligheid was er in november, de voor de gelegenheid uitgeroepen Maand van de Veiligheid. Tijdens verschillende activiteiten was er aandacht voor fysieke sociale en digitale veiligheid. De Maand van de Veiligheid is afgesloten met een audit door de VCA met een positief eindoordeel: Dunea heeft de VCA**-certificering behaald. In de aanloop naar deze certificering hebben het veiligheidsmanagementsysteem en het veiligheidsbewustzijn een krachtige impuls gekregen.

Er is in het verslagjaar onder medewerkers een onderzoek naar psychosociale arbeidsbelasting uitgevoerd. Ten opzichte van de benchmark scoort Dunea goed: opvallend is de hoge score op het onderdeel toekomstperspectief. Aandachtspunten zijn de hoeveelheid werk en de werkdruk. In 2023 besteden we hier extra aandacht aan.

Interne vertrouwenspersonen

In 2022 had Dunea twee interne vertrouwenspersonen, waarvan er één met pensioen gaat. Mede daarom is het team eind 2022 uitgebreid met twee interne vertrouwenspersonen: het bestaat nu uit twee mannen en twee vrouwen.

Duinwachter Danny, met op de achtergrond de watertoren bij productielocatie Scheveningen.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Resultaten in 2022*

- Governance

- Jaarrekening

- Overige gegevens

- Aanvullende informatie

De interne vertrouwenspersonen zijn verantwoordelijk voor:

- opvangen, begeleiden en adviseren van werknemers met een melding of klacht;
- analyseren van voorvallen en het managementteam adviseren;
- verwijzen naar professionele hulpverleners;
- rapporteren van aantallen en aard van de meldingen.

Dunea heeft aan de interne vertrouwenspersonen een budget ter beschikking gesteld voor opleiding en training. De vertrouwenspersonen geven zelf invulling aan de besteding van dit budget.

In het voorjaar van 2022 is, mede naar aanleiding van de BOOS-aflevering over The Voice, in een leidinggevendendoverleg aandacht besteed aan de psychosociale veiligheid op de werkvloer en welke rol leidinggevendend hierin hebben. In het kader van de Maand van de Veiligheid hebben in de hele organisatie sessies plaatsgevonden om teams te helpen het onderwerp bespreekbaar te maken. Dit wordt in 2023 voortgezet. Daarnaast onderzoeken we of en op welke onderwerpen behoefte is aan ondersteuning.

In totaal zijn er in het verslagjaar zestien meldingen binnengekomen bij de vertrouwenspersonen, waarvan er dertien zijn afgerond. De niet-afgeronde meldingen en gesprekken worden in 2023 verder opgepakt. Eén melding ging over pesten; de overige meldingen gingen over niet-motiverende en niet-inspirerende werkomstandigheden.

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim, dat in 2022 uitkwam op 7,3%, is zorgelijk. Vooral het langdurig verzuim is hoog. De samenwerking met de arbodienst is geëvalueerd. Naar aanleiding daarvan zal vanaf mei 2023 een nieuwe arbodienst worden aangesteld. In deze nieuwe samenwerking wordt meer ingezet op verzuimpreventie en begeleiding om de inzetbaarheid van medewerkers te verbeteren.

Onze positie op de arbeidsmarkt

In 2022 was Dunea in staat om veel vacatures in te vullen: drie op de vier vacatures konden goed ingevuld worden. Net als voorgaande jaren waren er ook vacatures die lastig in te vullen zijn, vooral de technische en specialistische functies en ICT-vacatures. Om in de nabije toekomst hiervoor toch geschikte medewerkers te kunnen inzetten, heeft Dunea een eigen technisch traineeship ontwikkeld. In 2022 zijn hiervoor al twee medewerkers aangenomen. Verder is een extra recruiter aangesteld; de twee recruiters worden ondersteund door een vaste stagiaire.

Nieuwe collega's kiezen vaak voor Dunea vanwege haar maatschappelijke positie en de natuurbeheertaak. Ook zien zij Dunea als een veelzijdige organisatie met ruimte voor initiatief en persoonlijke ontwikkeling. In 2022 hebben we gemerkt dat kandidaten graag kiezen voor stabiliteit en dat kunnen wij bieden. Het overall beeld is dan ook dat de combinatie van de beloning en wat Dunea als maatschappelijke organisatie te bieden heeft, voldoende aantrekkelijk is.

Agenda 2023

In 2023 gaan we de lopende activiteiten voortzetten, daarnaast zullen we ons richten op:

- introduceren nieuwe methodiek strategische personeelsplanning;
- implementeren van de nieuwe strategie voor arbeidsmarktcommunicatie;
- aanbieden van periodiek medisch onderzoek aan medewerkers en workshops op het gebied van omgaan met werkdruk en vroegtijdig herkennen van signalen van dreigende overbelasting;
- uitwerken van een voorstel voor aanpassing van beoordelings- en functioneringsgesprekken, gericht op meer ruimte voor dialoog en eigen regie;
- ontwikkelen van een omgeving waarin medewerkers kunnen experimenteren met data en digitaliseringstechnieken.

Medewerkers en organisatie

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Aantal medewerkers

546

↑ (2021 533)

Gemiddelde leeftijd

47,4

↓ (2021 47,9)

Ziekteverzuim

7,3%

↑ (2021 5,8%)

Voltijd- en deeltijdcontracten naar geslacht

Voltijd

31,5%

↓ (2021 31,9%)

Deeltijd

68,5%

↑ (2021 68,1%)

83,1%

↓ (2021 83,2%)

16,9%

↑ (2021 16,8%)

Verhouding man/vrouw

27,3%

↑ (2021 26,5%)

72,7%

↓ (2021 73,5%)

Man/vrouw in leidinggevende functies

9

↑ (2021 8)

16

↑ (2021 13)

Saskia van Otterloo
*talentmanager bij het Nationaal
Watertraineeship*

Versnellen voor duin en water

‘Voor de grote opgaven in de watersector zijn jonge mensen nodig’

Als talentmanager bij het Nationaal Watertraineeship (NWT) begeleidt Saskia twintig pas afgestudeerden, van de in totaal 120 actieve trainees. ‘Eerst werd gedacht: met technische oplossingen komen we er wel,’ zegt Saskia van Otterloo. ‘Maar inmiddels zijn de wateropgaven zo groot, dat het besef groeit dat we juist jong en divers talent hard nodig hebben.’

‘Het NWT is sinds 2011 bezig met het klaarstomen van afgestudeerde hbo’ers en wo’ers, voor een betekenisvolle carrière in de waterketen: van gemeentes en provincies tot waterschappen en drinkwaterbedrijven. De opgaven zijn nu groter en urgenter dan ooit, en dat vraagt om een structurele beweging om anders te gaan denken en doen. Wij starten twee keer per jaar met een groep van ongeveer dertig trainees. Met of zonder waterachtergrond, met of zonder technische kennis. Wat ze gemeen hebben is een open, nieuwsgierige en gemotiveerde houding: hoe kunnen we dingen veranderen, hoe kan ik mijn kracht inzetten voor schoon en veilig (drink)water? Juist de vernieuwende denkrichtingen vanuit allerlei disciplines dragen bij aan het realiseren van de noodzakelijke versnelling.

Zelf heb ik van 2018 tot 2020 het traineeship gedaan: ik heb gewerkt als strategisch adviseur voor het Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden. Als trainee word je door de sector omarmd: goed voor je ontwikkeling en voor je netwerk. Trainees zijn van grote waarde doordat ze met hun frisse blik en visie organisaties kritisch laten nadenken. Ook Dunea, waar nu vier van onze trainees werken, zowel in strategische als operationele functies. Zij hebben het echt naar hun zin. Wat dat betreft vind ik dat waterbedrijven zoals Dunea nog sterker hun passie en plezier mogen uitdragen, ook buiten de sector. Want werken in de waterketen is niet alleen uitdagend, je werk doet er echt toe voor een leefbare toekomst.’

Slim assetmanagement

Dit waardethema gaat over het bijdragen aan essentiële infrastructuur voor een leefbare regio, rekening houdend met de beslaglegging op schaarse ruimte in de Randstad.

KPI's

Op dit moment zijn er nog geen KPI's voor dit waardethema. We nemen de ontwikkeling hiervan mee in onze voorbereiding op CSRD.

Materiële onderwerpen

- Goed beheer van gebouwen, leidingen en zuiveringen
- Cybersecurity en dataprivacy

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

• Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

De Eerste Bergambachtleiding (Bal-1) is een van onze belangrijkste transportleidingen.

Beleid

Het met succes vervullen van onze missie vereist een drinkwater-, natuur- en recreatie-infrastructuur die blijvend voldoet aan de verwachtingen van onze klanten en stakeholders. Een volwassen organisatie voor assetmanagement helpt ons om in een veranderende omgeving, anticiperend en adaptief, ook in de toekomst goed en betrouwbaar drinkwater te leveren, te zorgen voor hoogwaardige natuur en rust en ruimte te bieden om van te genieten. Dit tegen zo laag mogelijke kosten, met een acceptabel risiconiveau.

Gang van zaken in 2022

Onderhoud rivierwatertransportleidingen

Via Dunea's rivierwatertransportleidingen gaat het voorgezuiverde rivierwater van de innamepunten naar de infiltratiegebieden in de duinen. We monitoren de staat van deze leidingen nauwlettend, omdat ze een vitaal onderdeel vormen van onze drinkwaterproductie. In het verslagjaar hebben we een inspectieprogramma opgesteld, geplande herstelwerkzaamheden uitgevoerd en reconstructiewerkzaamheden afgestemd met betrokken partijen. Zo is een reparatie uitgevoerd aan de Eerste Bergambachtleiding (Bal-1), een van onze belangrijkste transportleidingen. Een gespecialiseerd team heeft deze reparatie uitgevoerd, met de hulp van duikers. Verder zijn we gestart met de verkenning om boosterfunctionaliteit te realiseren, zodat de rivierwateraanvoer onder afwijkende omstandigheden (bijvoorbeeld bij calamiteiten of situaties van drukbeperkingen) gewaarborgd kan blijven.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Nieuwe samenwerkingsverbanden

In het verslagjaar zijn stappen gezet in onze multi-utility-aanpak: waar mogelijk werken we nauw samen met andere netbeheerders en aannemers om efficiënter en duurzamer te werken met minder overlast. Dunea heeft een nieuwe samenwerkingsovereenkomst getekend met Stedin en Oasen. Vanuit de samenwerkingsorganisatie Infra Stedin Dunea Oasen werken we samen bij het aanleggen en vervangen van elektriciteitskabels en gas- en drinkwaterleidingen. De betrokken aannemers krijgen daarbij meer verantwoordelijkheden voor ontwerp, voorbereiding en planning van projecten. Hierdoor halen we meer efficiëntie uit de beschikbare arbeidscapaciteit.

Met de gemeente Den Haag en Stedin hebben we een intentieovereenkomst gesloten voor een intensievere samenwerking in de Haagse ondergrond en openbare ruimte. De samenwerking heeft betrekking op grote onderhouds- en vervangingsprojecten van elektra-, riolerings-, gas- en waterleidingen. De komende tijd gaan wij in gezamenlijke pilots ervaringen opdoen. Op basis daarvan stellen we een convenant op, waarin de afspraken voor de samenwerking verder worden uitgewerkt.

Dunea heeft zich in 2022 ook aangesloten bij Het Leidinghuis. Het Leidinghuis biedt waterschappen en drinkwaterbedrijven ondersteuning op het gebied van onderhoud, storingsafhandeling, beheer en opslag van spoed- en calamiteitenmaterialen, kennisdeling en technische ontwikkeling. De directe efficiëntiewinst is dat Dunea minder materialen zelf op voorraad hoeft te houden.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Nieuwe spoelwaterverwerkingsinstallaties in gebruik

De werkzaamheden voor het vernieuwen van de spoelwaterverwerkingsinstallaties in Scheveningen en Katwijk zijn in 2022 afgerond. De nieuwe installaties zorgen ervoor dat het water waarmee de zandfilters worden gereinigd, weer kan worden ingebracht in het bestaande zuiveringsproces. Zo wordt het spoelwater uiteindelijk weer drinkwater en hebben we minder reststromen.

Verbetering beheerprocessen en -systemen

In het verslagjaar hebben we verbeteringen aangebracht in de overdracht van projecten naar de beheerorganisatie. Hierdoor hebben we beter inzicht in de essentiële infrastructuur, wat het beheer ten goede komt. Er is ook een dashboard gemaakt voor de monitoring van de grondwatermeetpunten, wat ons 24/7 sturingsinformatie geeft in het kader van de waterwetvergunning.

Een punt van aandacht blijft het monitoringsysteem van leidingnetstoringen. We werken hard aan het verbeteren van dit systeem om de storingsinformatie grondiger te kunnen analyseren en eerder proactief onderhoud te kunnen (laten) uitvoeren.

Agenda 2023

In 2023 worden plannen gemaakt en uitgevoerd voor het in stand houden van de essentiële infrastructuur:

- masterplan Brakel en Bergambacht;
- masterplan Solleveld;
- inspectieplan grote pompen;
- inspectieplan reinwaterbergingen.

In 2022 is dit monumentale voorfiltergebouw op onze productielocatie Katwijk volledig gerenoveerd. Het is nu in gebruik als innovatieve spoelwaterverwerkingsinstallatie.

Stakeholdermanagement

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

• Resultaten in 2022

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Dit waardethema gaat over het creëren van waarde voor interne en externe stakeholders op basis van wederzijdse betrokkenheid, rekening houdend met verschillende, soms ook tegenstrijdige, belangen.

KPI's

Op dit moment zijn er nog geen KPI's voor dit waardethema. We nemen de ontwikkeling hiervan mee in onze voorbereiding op CSRD.

Materiële onderwerpen

- Samenwerking in de keten en met de omgeving
- Cybersecurity en dataprivacy

Beleid

In het drukste deel van Nederland waar Dunea drinkwater produceert en levert, met beperkte ruimte boven- en ondergronds, is het een groeiende uitdaging om onze opgaven te realiseren. Wij zijn daarin afhankelijk van goede samenwerking en afstemming met onze omgeving. Dunea zet daarom actief in op omgevingsmanagement. Iedereen binnen Dunea die contacten heeft met stakeholders, heeft een omgevingsmanagementrol. Omgevingsmanagement opent de deur naar samenwerking: voor onze eigen opgaven die we niet alleen kunnen realiseren en voor bredere maatschappelijke opgaven waaraan wij een bijdrage kunnen leveren. Centraal staat het creëren van meerwaarde samen met anderen en het verkleinen van het risico op conflicterende belangen en vertraging, bijvoorbeeld in het verkrijgen van vergunningen. We proberen zoveel mogelijk de dialoog met stakeholders aan te gaan en in gesprek te blijven om het belang van ruimte voor drinkwater en natuur te benadrukken en inhoudelijk toe te lichten.

Gang van zaken in 2022

Constructieve gesprekken over belangen drinkwater en geothermie

In 2022 was er aandacht voor de mogelijk conflicterende belangen van geothermie en waterwinning. Dit heeft geleid tot constructieve gesprekken tussen de drinkwater- en energiesector. Begin 2022 heeft de Tweede Kamer besloten dat gebieden die zijn aangewezen voor de winning van drinkwater uit grondwater, niet mogen worden doorboord voor het opsporen of winnen van aardwarmte. Hiertoe wordt de Mijnbouwwet gewijzigd: er komen nieuwe regels voor het vergunningstelsel dat het opsporen en winnen van aardwarmte reguleert.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Resultaten in 2022*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Dunea is geen tegenstander van geothermie, maar onze huidige grondwaterbeschermings- en waterwingebieden én het studiegebied Drinkwaterbronnen voor de toekomst in de provincie Zuid-Holland zijn schaars en moeten worden beschermd. Dunea heeft dit standpunt steeds benadrukt en heeft ook negatief geadviseerd bij al lopende vergunningsaanvragen voor het boren naar geothermie voor delen van Zuid-Holland. Die procedures lopen nog.

Aandacht voor drinkwater in gemeenteraadsverkiezingen

In 2022 hebben we aandacht gevraagd voor de opgaven waar wij voor staan op het gebied van natuur en de beschikbaarheid en kwaliteit van drinkwater. Dankzij een actieve lobby hebben we bij de gemeenteraadsverkiezingen bereikt dat er meer aandacht voor water, natuur en ondergrond is in de coalitieakkoorden.

Succesvolle samenwerking met gemeentes

Tot en met 2050 blijft het rivier-duinsysteem onveranderd belangrijk voor onze drinkwaterproductie. Een cruciaal onderdeel van dat systeem is pompstation Bergambacht, gelegen in de gemeente Krimpenerwaard. Met deze gemeente is in het verslagjaar een intentieovereenkomst gesloten: we gaan een strategische samenwerking aan, waarbij we elkaars ruimtelijke opgave zoveel mogelijk respecteren.

Daarnaast hebben we in diverse visie- en beleidsdocumenten van gemeenten en provincie het belang van drinkwater en natuur voor het voetlicht gebracht. Een van de resultaten is dat het drinkwaterinnamepunt van de Afdammede Maas is opgenomen in de omgevingsvisie van de gemeente Zaltbommel en Maasdriel (Bommelerwaard) en de gemeente Altena. Dit zorgt ervoor dat onze belangen worden meegenomen in gemeentelijke beslissingen.

Strategische samenwerkingen in ontwikkeling

Dunea heeft 3 belangrijke strategische samenwerkingsverbanden, die ook een bijdrage leveren aan het realiseren van onze missie, visie en strategie.

• *Nationaal Park Hollandse Duinen*

In Nationaal Park Hollandse Duinen werkt Dunea in een kerngroep samen met Staatsbosbeheer, de provincie Zuid-Holland, gemeente Den Haag en het Hoogheemraadschap van Delfland en Rijnland en 53 andere gebiedspartners aan een duurzaam, veerkrachtig en toegankelijk nationaal park, dat de waarde van het gebied voor mens, plant en dier versterkt en vergroot.

• *Multi-utility*

We zoeken actief de samenwerking met netbeheerders. Dankzij multi-utility-samenwerkingen kunnen we in meer projecten efficiënter werken, met minder overlast. Zo hebben we in 2022 met Stedin een aanbesteding gedaan voor het contracteren van een gezamenlijke aannemer voor werken in de ondergrond. In Structin-verband hebben we samengewerkt bij de aanleg van nutsvoorzieningen voor nieuwbouw. In Leiden hebben we een convenant gesloten met de gemeente en netbeheerder Liander voor betere afstemming en samenwerking in de ondergrond.

• *Dunea Warmte & Koude B.V.*

Met Dunea Warmte & Koude B.V. gebruiken we het water in ons leidingnet als duurzame bron van verwarming of koeling van nieuwe wijken en gebouwen. Hiermee leveren we een bijdrage aan de energietransitie en creëren we waarde voor onze omgeving. In het verslagjaar zijn hier stappen in gezet, die we toelichten in het hoofdstuk Resultaten 2022 – Dunea klimaat-neutraal.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Resultaten in 2022*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Meters maken in de waterketen

De droogte van 2022 zorgde voor een grote uitdaging om de Lek, met ons innamepunt in Bergambacht, zoet te houden. Door onze inbreng in het Regionaal Droogte Overleg West-Midden en goede onderlinge afstemming bleef het water zoet en bruikbaar.

Het vijfjarig actieprogramma van Schone Maaswaterketen (SMKW) is in het verslagjaar van start gegaan. SMWK is een uniek samenwerkingsverband van drinkwaterbedrijven en waterbeheerders in het Maasstroomgebied (waterschappen, Rijkswaterstaat en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) om de waterkwaliteit van de Maas en het stroomgebied te verbeteren. Op de website van SMWK staat een atlas die lozingsvergunningen inzichtelijk maakt. Deze atlas wordt de komende tijd uitgebreid.

Intern onderzoek omgevingsmanagement

Intern hebben we een onderzoek gedaan naar ons omgevingsmanagement. Deze 'nulmeting' is bedoeld om inzicht te krijgen in de huidige werkwijze en borging van omgevingsmanagement en om kansen te identificeren om omgevingsmanagement binnen Dunea verder te professionaliseren. De uitkomsten laten zien dat we al goed op weg zijn, maar ook dat we in de keten verder kunnen versterken.

Belang van gegevensuitwisseling

Het delen van gegevens met onze omgeving wordt steeds meer van belang. We streven internationaal geaccepteerde richtlijnen na die helpen bij het vindbaar, toegankelijk, interoperabel en herbruikbaar maken van gegevens. Dit doen we samen met alle andere drinkwaterbedrijven. Dunea participeert in twee pilots die samenwerking stimuleren in de ondergrond en kritieke infrastructuur.

Agenda 2023

Ook in 2023 en daarna blijven we actief de samenwerking zoeken met onze stakeholders, met onder meer de volgende actiepunten:

- verder uitwerken van de visie en strategie voor omgevingsmanagement, op basis van het interne onderzoek en externe ontwikkelingen en successen;
- agenderen van drinkwater- en natuurbelang bij nieuwe bestuurders in het kader van de provinciale verkiezingen en de waterschapsverkiezingen;
- blijven inzetten op goede afstemming met stakeholders in de vergunningverlening voor uitbreiding van de drinkwatercapaciteit;
- gesprekken voeren met de geothermiesector om samen de belangen te vertalen in technische maatregelen;
- ondertekenen van de intentieverklaring met partners in de regio voor de te onderzoeken alternatieven voor nieuwe bronnen in de m.e.r.-procedure;
- starten van een pilot voor waterbewuste nieuwbouw;
- actief participeren in de regionale implementatie van grote Rijksprogramma's op het gebied van ruimte, bodem en water om het drinkwaterbelang veilig te stellen.

Christiaan van der Kamp
directeur Omgevingsdienst
Haaglanden

Versnellen voor duin en water

‘Vergunningen liggen op het kritieke pad’

‘De complexe opgaven van Dunea ken ik goed,’ zegt Christiaan van der Kamp. Hij is directeur van de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH), de overheidsinstantie die de wettelijke taak heeft om de vergunningverlening, toezicht en handhavingstaken uit te voeren in het werkgebied van Dunea. Naast de Wet Natuurbescherming voert de ODH ook de wetgeving op het gebied van de waterwinning uit.

‘Dunea heeft veel projecten in het duingebied, voor natuurontwikkeling en -beheer en natuurlijk waterwinning. Bij veel van deze onderwerpen vindt Dunea de ODH haar pad. Logisch, want het duingebied is een van de meest kwetsbare natuurgebieden in Nederland, met een veelheid van beschermde diersoorten en planten. Ik snap goed dat de Omgevingsdienst een “lastige” partij is: de benodigde vergunningen liggen op het kritieke pad en als het tegenzit ontstaat er vertraging. De Wet Natuurbescherming is voor partijen als Dunea bovendien niet eenvoudig. Je mag in principe niks en niemand verstoren. Maar die wet is er niet voor niets, en wij hebben die wet uit te voeren. Daarin zit geen ruimte voor onderhandeling. Zelfs als het consequenties heeft voor de drinkwaterproductie, dan geven we hier toch uitvoering aan.

Natuurlijk zijn wij niet blind voor de opgave van Dunea. In 2022 hebben we gesprekken gevoerd, onder andere over de rolverdeling, om te kijken hoe we zo constructief mogelijk kunnen samenwerken. Professioneel, nooit persoonlijk, maar zo nu en dan vonkt het. Dat komt ook door de gedrevenheid aan beide kanten. Toen ik net deze rol had, heeft directeur Wim Drossaert mij meegenomen door het duingebied. Dat heb ik enorm gewaardeerd. Met eigen ogen zien waar het om gaat, legt een basis voor het goede gesprek.

In algemene zin moeten we in Nederland veel meer natuurinclusief gaan werken en ontwikkelen. We moeten gezamenlijk op zoek naar de balans: wat kan de natuur hebben? Het lastige daarbij is dat de politiek die verantwoordelijk is voor de problemen, niet dezelfde politiek is die de oplossingen heeft. Eenvoudig gaat het niet worden. Maar we gaan graag die uitdaging aan, samen met Dunea.’

Financiële resultaten

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Dunea behaalde in 2022 een resultaat van € 6,3 miljoen. Dat betekent een daling van € 2,2 miljoen ten opzichte van 2021. In dit hoofdstuk lichten we onze financiële resultaten verder toe.

Resultaat 2022

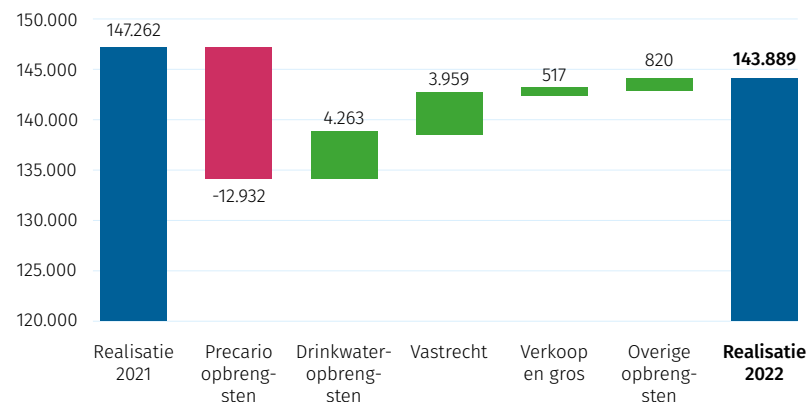
(bedragen x €1.000)	2022	2021	in EUR	%
Som der bedrijfsopbrengsten	143.889	147.262	-3.373	-2,3%
<i>Precario opbrengsten</i>	84	13.016	-12.932	-99,4%
<i>Som der bedrijfsopbrengsten excl. precario</i>	143.805	134.246	9.559	7,1%
Som der bedrijfslasten	132.789	134.279	-1.490	-1,1%
<i>Precario kosten</i>	17	12.090	-12.073	-99,9%
<i>Som der bedrijfslasten excl. precario</i>	132.772	122.189	10.583	8,7%
Financieel resultaat	-4.794	-4.442	-352	7,9%
Resultaat na belasting	6.307	8.541	-2.234	-26,1%

Het resultaat na belasting over 2022 komt uit op € 6,3 miljoen (2021: € 8,5 miljoen). Dit is een daling van € 2,2 miljoen ten opzichte van 2021. Doordat de precario vanaf 2022 is afgeschaft, is er in 2022 een afname van opbrengsten en kosten. Het effect exclusief precario is dat de bedrijfsopbrengsten en bedrijfslasten zijn gestegen. De bedrijfsopbrengsten zijn gestegen met € 9,6 miljoen, met name door een tariefstijging voor elke afgenomen m³ en vastrecht. De bedrijfslasten zijn gestegen met € 10,6 miljoen door hogere loon- en energiekosten en inflatie.

Bedrijfsopbrengsten

De bedrijfsopbrengsten bestaan voor 93,3% uit wateropbrengsten (2021: 94,2%).

Bedrijfsopbrengsten Realisatie 2022 vs Realisatie 2021

De waterafzet (inclusief verkoop en gros) is met 1,0 miljoen m³ gedaald ten opzichte van 2021. Ondanks de afname in m³ is de opbrengst van de verkopen gestegen met € 4,3 miljoen, vanwege de stijging in het variabele tarief van € 0,07 per m³. Daarnaast zijn de opbrengsten uit vastrecht gestegen met € 4,0 miljoen, wat verklaard wordt door een stijging in het aantal verbruiksadressen en de tariefstijging van € 4,06 voor de meest voorkomende leveringscapaciteit. De € 0,8 miljoen overige opbrengsten hangen samen met hogere subsidieopbrengsten en extra opbrengsten voor onder andere riool-beheeractiviteiten verricht voor derden.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- Financiële resultaten
- Governance
- Jaarrekening
- Overige gegevens
- Aanvullende informatie

Drinkwatertarief 2022

In 2022 is de tariefstructuur niet gewijzigd. Voor de levering van drinkwater betaalt de klant een vastrecht waarvan de hoogte is gebaseerd op de leveringscapaciteit van het verbruiksadres van de klant. Voor het drinkwaterverbruik betaalt de klant een vast tarief per m³. Dunea hanteert het principe 'kostendekkend' voor alle tarieven, waarbij het tarief voor drinkwater en de vastrecht tarieven zijn opgebouwd volgens de kostprijs-plusmethode: kostprijs + een (winst)marge voor de dekking van de vermogenskosten. Jaarlijks worden de tarieven vastgesteld in het begrotingsproces. De hoogte van de (winst)marge is bepalend voor hoe de financiële ratio's van Dunea zich op termijn ontwikkelen. De uitgangspunten die Dunea hierbij hanteert zijn opgenomen in het financieel beleid. Dit beleid is erop gericht om Dunea als bedrijf financieel gezond te houden en zo voldoende financiering te verkrijgen om de toekomstige investeringsopgaven te realiseren. Met het bepalen van de hoogte van de marge mag Dunea de maximale vermogenskosten op basis van de WACC (2022: 2,95%) niet overschrijden.

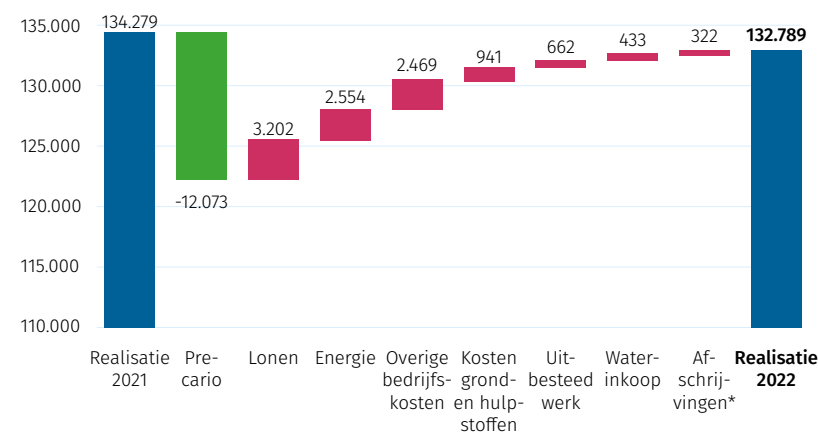
In 2022 is het laagste vastrecht, dat voor meer dan 95% van onze klanten geldt, gestegen naar € 64,42 (2021: € 60,36). Het variabele tarief is gestegen naar € 1,07 (2021: € 1,00). Voor 2023 zullen de tarieven verder stijgen naar respectievelijk € 66,88 voor laagste vastrecht en € 1,29 voor het variabele tarief. Deze stijging wordt veroorzaakt door een verwachte stijging in de kosten van met name energie en lonen. De genoemde tarieven zijn exclusief btw en belasting op leidingwater.

Jaarlijks toetst de Autoriteit Consument en Markt (ACM), in opdracht van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), de totstandkoming van de drinkwatertarieven. De ILT heeft op basis van het adviesrapport van de ACM geconcludeerd dat de drinkwatertarieven 2022 op alle getoetste aspecten voldoen aan het wettelijk kader. Er loopt op dit moment nog een discussie over het aspect "toerekening kosten voor ander water". Deze discussie heeft echter geen invloed op de voor 2022 vastgestelde drinkwatertarieven.

Meer informatie over de tarievenregeling is te vinden op onze website.

Bedrijfslasten

Bedrijfslasten Realisatie 2022 vs Realisatie 2021

* Dit is inclusief het effect van de bijzondere waardeverminderingen en desinvesteringen materiële vaste activa.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Financiële resultaten*
- Governance
- Jaarrekening
- Overige gegevens
- Aanvullende informatie

De totale bedrijfslasten zijn met € 1,5 miljoen gedaald ten opzichte van 2021. De stijging in met name de kosten voor energie, chemicaliën, lonen en salarissen en overige bedrijfskosten wordt gecompenseerd door een daling in de kosten voor precario.

De lonen en salarissen zijn gestegen met € 3,2 miljoen door een toename van het gemiddelde aantal werknemers (€ 0,9 miljoen), door een loonstijging vanuit de cao (€ 2,1 miljoen) en door diverse oorzaken (€ 0,2 miljoen). Door een flinke stijging in de energieprijzen zijn de energiekosten gestegen met € 2,6 miljoen. De overige bedrijfskosten zijn gestegen met € 2,5 miljoen ten opzichte van 2021, voornamelijk door een stijging in ICT-kosten (€ 0,7 miljoen), inhuur van externe expertise (€ 0,7 miljoen) en afschrijvingskosten dubieuze debiteuren (€ 0,4 miljoen). De kosten voor grond- en hulpstoffen zijn gestegen met € 0,9 miljoen; dit is toe te schrijven aan prijsstijgingen, een hoger verbruik van chemicaliën en meer slibafvoer. Voor uitbesteed werk zijn de kosten toegenomen met € 0,7 miljoen met name door hogere onderhoudskosten van installaties en natuur. De waterinkoopkosten zijn gestegen met € 0,4 miljoen, met name door meer inkoop bij Evides en Waternet. Tot slot zijn de afschrijvingskosten met € 0,3 miljoen gestegen door de investeringen in de pilots Brak grondwater en Valkenburgse Meer, die beide een relatief korte afschrijvingstermijn hebben.

Investeringen

In 2022 is € 37,7 miljoen (2021: € 43,4 miljoen) geïnvesteerd in materiële vaste activa. De investeringen in 2022 hebben voornamelijk betrekking op de volgende projecten:

- verbetering van het leidingnet € 23,6 miljoen;
- recycling spoelwaterverwerking op het pompstation in Katwijk € 1,7 miljoen;
- nieuwbouw Trekvljet € 1,6 miljoen;
- programma Berkheide € 3,8 miljoen.

De spoelwaterplassen bij Dunea's pompstation in Bergambacht.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag• *Financiële resultaten*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Ook zijn er in 2022 investeringen gedaan in het programma 'Drinkwater voor de toekomst na 2030', dit betreffen met name pilots Brak Grondwater en Valkenburgse Meer. Deze investeringen zijn opgenomen in de immateriële vaste activa voor een bedrag van € 1,1 miljoen (2021: € 1,8 miljoen).

De daling ten opzichte van 2021 wordt met name veroorzaakt door lagere investeringen in verbeteringen van het leidingnet: er zijn minder kilometers leidingen gelegd voor nieuwbouw, vervangingen en reconstructies. Daarnaast is in 2022 voor € 40,3 miljoen (2021: € 38,2 miljoen) aan projecten afgerond en geactiveerd. De post Werken in uitvoering bedraagt ultimo 2022 € 38,6 miljoen (2021: € 41,5 miljoen).

De drinkwatersector staat voor een grote investeringsopgave. De investeringen voor de periode 2023-2027 zijn ingeschat op € 255 miljoen. Het gaat vooral om investeringen in het distributie- en transportnetwerk (€ 115 miljoen) en in het programma Drinkwater voor de Toekomst (€ 102 miljoen), met investeringen in onder andere nieuwe bronnen en programma Berkheide. Deze investeringen zijn nodig om in de toekomst de kwaliteit en leveringszekerheid van drinkwater te kunnen blijven garanderen. Waar de investeringsopgave op zichzelf al een flinke uitdaging is, wordt ook het financieren van deze investeringen steeds ingewikkelder. In 2022 is Dunea gestart met het opstellen van een langetermijnstrategie om de investeringsopgave te financieren. De verwachting is dat deze strategie eind 2023 gereed is en gepresenteerd is aan de aandeelhouders. Vooralsnog heeft Dunea geen problemen om de investeringen voor de komende vijf jaar te financieren.

Financiering en ratio's

Het totaal van de leningenportefeuille (inclusief rekening-courantkrediet) bedraagt ultimo 2022 € 255,3 miljoen (2021: € 253,9 miljoen). In 2022 is een nieuwe lening aangetrokken van € 35,0 miljoen. De ratio's waaraan Dunea moet voldoen, zijn:

	Target	2022	2021
Solvabiliteit (in %)	>= 30,0	40,4	40,1
Debt ratio	<= 8,0	5,8	5,7
Interest coverage ratio	>= 1,3	2,6	3,2

Dunea monitort de ontwikkeling van de ratio's, zodat we tijdig kunnen bijsturen om de ratio's op het gewenste niveau te houden. Daarnaast is in 2022 een vervolgonderzoek gestart naar de financierbaarheid van de drinkwatersector om de drinkwatervoorziening op de langere termijn veilig te stellen. De resultaten van het onderzoek zijn begin 2023 gepresenteerd aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat waarna hij per brief heeft laten weten dat hij samen met stakeholders de aanbevelingen van het onderzoeksbureau verder gaat uitwerken. Met het oog op de financierbaarheid van onze investeringsopgave volgen wij deze ontwikkelingen op de voet. Hiermee bewaken we de financierbaarheid van de investeringsopgave.

De verwachting van de banken is dat in 2023 de rente in eerste instantie verder zal stijgen en later in het jaar mogelijk weer gaat dalen. Hoe de rente zich uiteindelijk ontwikkelt, is afhankelijk van de economische ontwikkelingen en het eventueel ingrijpen van de ECB of overheden. Wij volgen de renteontwikkeling op de voet om hierop tijdig te kunnen anticiperen.

De inflatie heeft in 2022 een flinke stijging laten zien en dit lijkt zich ook in 2023 voort te zetten.

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten (zoals vorderingen en schulden) als afgeleide financiële instrumenten (derivaten) verstaan. Als onderdeel van de reguliere bedrijfsvoering maakt Dunea gebruik van primaire financiële instrumenten. Er wordt geen gebruik gemaakt van afgeleide financiële instrumenten.

Risicomanagement

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

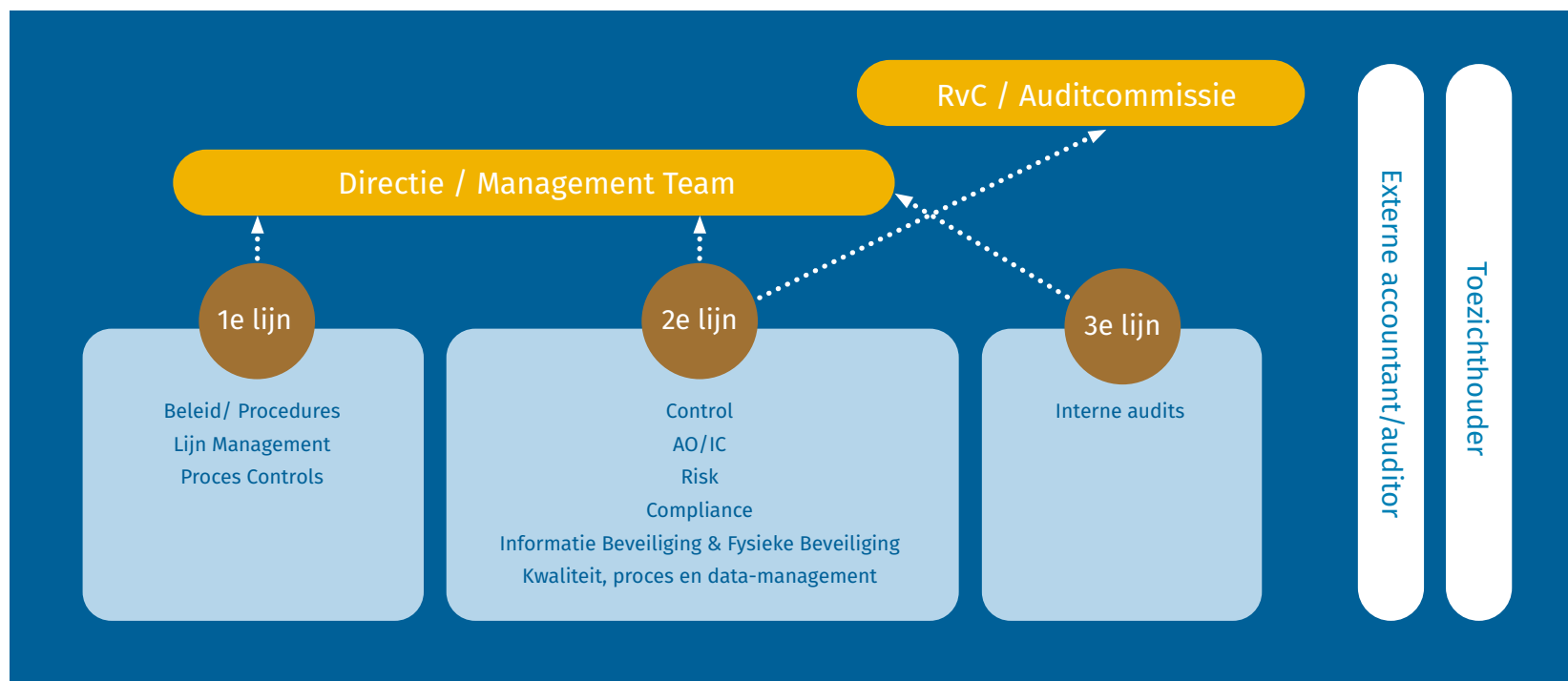
Overige gegevens

Aanvullende informatie

Met haar risicomanagement voldoet Dunea aan de Corporate Governance Code. Deze code stelt dat het bestuur van een organisatie verantwoordelijk is voor het identificeren en beheersen van de risico's verbonden aan de bedrijfsstrategie en -activiteiten. In dit hoofdstuk lichten we toe hoe wij ons risicomanagement hebben ingericht en wat de belangrijkste risico's waren in het verslagjaar.

Risicogovernance en -raamwerk

Dunea hanteert het three lines of defense-model als risicomanagement-model. In het verslagjaar is dit niet gewijzigd. Het ziet er schematisch als volgt uit:

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Risicomanagement*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

De managers en medewerkers van de verschillende domeinen en processen binnen Dunea zijn als eerste en daarmee belangrijkste lijn eindverantwoordelijk voor de keuzes die ze maken, de risico's die ze in de dagelijkse praktijk aangaan en hoe ze deze risico's adequaat beheersen. De directie en het MT zijn eindverantwoordelijk voor het risicomanagementproces, samen met de verantwoordelijke managers.

De risicomanagementrol in de tweede lijn is verantwoordelijk voor het opzetten, ondersteunen, adviseren en borgen van een goed proces van risicobeheersing, altijd ter ondersteuning van de business. Deze rol is belegd bij meerdere functionarissen binnen Dunea, die onderling afstemmen.

Hoewel Dunea geen onafhankelijke interne auditfunctie heeft, voert Dunea wel audits uit onder de verantwoordelijkheid van de manager Kwaliteit-, proces- en datamanagement. Dit betreffen vooral operationele audits op kritieke en risicovolle processen (derde lijn).

Risicomanagementproces

Het risicomanagementproces, gebaseerd op het COSO Enterprise Risk Management Integrated Framework (COSO-ERM), bestaat uit verschillende stappen. Het proces is in het verslagjaar niet veranderd; we volstaan hier met een beknopte weergave.

In twee interne uitvraagondes worden de relevante risico's geïventariseerd die verbonden zijn aan de strategie, de doelstellingen en de activiteiten van Dunea. De volgende stap is de analyse van de kans dat deze risico's zich voordoen en de impact die ze hebben op de bedrijfsvoering van Dunea (bruto-risico's). Vervolgens wordt aan de hand van de aanwezige beheersmaatregelen beoordeeld in welke mate deze de risico's verlagen of mitigeren en wat de effectiviteit van de maatregelen is (netto-risico's). De gewogen netto-risico's worden vervolgens in een

risicomatrix weergegeven. Dit maakt de verhouding, de impact en de ontwikkeling van deze risico's ten opzichte van elkaar inzichtelijk. Ten slotte wordt de gewenste risicoreactie vastgesteld: op welke manier wil Dunea met het risico omgaan? Accepteren we het risico, willen we het vermijden of verminderen, of besluiten we om het risico te mitigeren door dit te verleggen naar een derde partij? Als een risico voor een bepaalde bedrijfswaarde tegelijkertijd een kans is voor een andere bedrijfswaarde, maakt de directie in overleg met het MT een afweging van dit dilemma om te beslissen welke bedrijfswaarde voorrang krijgt.

Waar nodig worden verbeteringen in de interne risicobeheersings- en controlesystemen doorgevoerd. Acties die hieruit voortvloeien worden gemonitord, onder andere door periodiek de risicoanalyse te updaten. Alle relevante risico's worden opgenomen in het risicoregister. Ook wordt op hoofdlijnen vermeld welke maatregelen zijn getroffen en wat de impact is van het overgebleven risico. Op basis van het monitoren van marktontwikkelingen en op basis van genomen beslissingen worden nieuwe risico's in beeld gebracht en bestaande risico's bijgesteld in het register. Dat doen we twee keer per jaar; in december 2022 is het risicoregister voor het laatst geüpdatet.

Twee keer per jaar worden de strategie en de risico's besproken met de Raad van Commissarissen. In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders worden de voornaamste risico's jaarlijks door de bestuurder toegelicht. In de overlegstructuur van het management en van de Raad van Commissarissen staat risicomanagement minstens twee keer per jaar als vast punt op de agenda.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

• *Risicomanagement*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Risicotaxonomie en -bereidheid

Conform het COSO-model hebben we onze risico's ingedeeld in vier categorieën: strategische risico's, operationele risico's, financiële risico's en compliance-risico's. De in 2022 uitgevoerde bedrijfs-brede risicoanalyse heeft geleid tot een aantal veranderingen ten opzichte van 2021. In de matrix staat dat aangegeven met een pijltje. De belangrijkste wijzigingen worden hier kort geschetst.

Bij drie strategische risico's is de kans dat deze risico's materialiseren verder toegenomen. Ten eerste is de kans dat de drinkwaterkwaliteit verslechtert als gevolg van verontreiniging door onbekende, opkomende en/of persistente stoffen (zoals PFAS maar ook medicijnresten, chemicaliën en bestrijdingsmiddelen) verder toegenomen. Dit is een van de belangrijkste strategische risico's voor Dunea. Dit risico blijft toenemen omdat aan de ene kant nog steeds nieuwe, onbekende stoffen door industrieën worden ontwikkeld die vervolgens via lozingen in onze drinkwaterbronnen terecht komen, en aan de andere kant Dunea deze stoffen door aangepaste bemonsteringsmethoden ook steeds eerder en beter kan detecteren. Omdat een aantal van deze stoffen bij een bepaalde innamehoeveelheid ook voor de volksgezondheid een risico vormen, leidt deze verbeterde detectie logischerwijs ook tot strengere normering en regulering, met name voor PFAS. Door verbeterde kennis rondom de gezondheidsrisico's van PFAS is de normering de laatste jaren al aangescherpt, maar mogelijk wordt dit in Nederland nog strenger, met een nieuwe 4,4 ng/L- normering. Hoewel Dunea via extra zuiveringsmaatregelen binnen de Europese normering kan blijven, is het op dit moment met de huidige zuiveringsmethoden niet mogelijk om het drinkwater zo te zuiveren dat aan dergelijk strenge normering voldaan kan worden, juist omdat deze stoffen zo persistent zijn. Dunea werkt aan aanpassingen in het zuiveringssysteem, bijvoorbeeld door in een hybride systeem gebruik te maken van meerdere bronnen. Hiermee verkleinen we de afhankelijkheid van één bron. Omdat deze maatregelen pas op langere termijn

Bij de aanleg van de waterwinning in Berkheide wordt groot materieel ingezet.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Risicomanagement*
- Governance
- Jaarrekening
- Overige gegevens
- Aanvullende informatie

realiseerbaar zijn, focust Dunea zich op de korte termijn voornamelijk op bewustwording en het benadrukken van het belang van bronbescherming richting vergunningsverleners en andere stakeholders, om te voorkomen dat deze stoffen überhaupt in het oppervlaktewater terechtkomen. Het recente voorstel van de Nederlandse overheid om tot een Europees PFAS-verbod te komen, is hier een mooi resultaat van. Daarnaast onderzoekt Dunea welke extra zuiveringsstappen op korte termijn mogelijk zijn binnen het bestaande drinkwaterproductieproces.

Twee andere strategische risico's die zijn gegroeid, hangen nauw met elkaar samen. Het risico dat de leveringszekerheid in de nabije toekomst onder druk komt te staan vanwege onvoldoende capaciteit van onze bronnen, blijft onverminderd aanwezig. Dat deze trend nog niet is gekeerd, komt met name doordat de uitbreiding van geplande winningen achterloopt op schema en door de toenemende vraagprognoses. Een van de belangrijkste oorzaken dat geplande uitbreidingen van winningen vertraging oplopen, is dat vergunningstrajecten erg lange doorlooptijden hebben en vaak stil komen te liggen vanwege bezwaren. Dunea merkt dat het draagvlak voor drinkwaterprojecten in en rondom het duin steeds verder onder druk komt te staan. Voorbeelden zijn de weerstand tegen de uitbreiding van onze winningen in Berkheide en andere bouwactiviteiten die we in en rond het duin willen ontplooiën: programma's die eigenlijk geen uitstel meer kunnen hebben. De stikstofproblematiek en het recent wegvallen van de stikstofvrijstelling voor stikstofuitstoot tijdens bouwwerkzaamheden draagt verder bij aan vertraging van geplande uitbreidingen, ook omdat compensatiemaatregelen steeds moeilijker te realiseren zijn. Dunea probeert deze trend te beheersen via maatregelen die met name op de watervraag gericht zijn, zoals het sturen op bewust en duurzaam watergebruik van consumenten en en zakelijke klanten. We zien in het najaar van 2022 en in het voorjaar van 2023 dat het watergebruik lager ligt dan de prognoses. Als dit structureel blijkt te zijn, kan dat betekenen dat het strategische risico in kans afneemt. Verder wil Dunea bezoekers van het duingebied nog beter

informereren over het belang van natuurbehoud in het gebied en het belang van de duinen voor de drinkwatervoorziening. Met betrekking tot het stikstofprobleem focust Dunea op het opbouwen van specialistische kennis door samen te werken met andere partijen in de keten die al meer ervaring hebben met dit probleem. Hierbij kan gedacht worden aan samenwerking met netbeheerders en Bouwend Nederland.

Ons omgevingsmanagement werpt ook zijn vruchten af. Dunea constateert dat stakeholders ons steeds vaker in een vroeg stadium betrekken bij plannen en voorgenomen projecten die impact kunnen hebben op onze bronnen of infrastructuur in de bodem. Hierdoor kan Dunea haar drinkwaterbelangen beter borgen en meedenken hoe bepaalde risico's voor de drinkwatervoorziening effectief kunnen worden beheerst. Hierbij kan worden gedacht aan risico's die gepaard gaan met de energietransitie, maar ook aan mogelijke verleggingen van onze kritieke infrastructuur.

Tot slot is het financieringsrisico verlaagd doordat Dunea constateert dat de (prognose van de) vrije kasstroom is verbeterd en de timing van de investeringen meer over de tijd is verspreid. Hierdoor voorziet Dunea geen problemen om in de nabije toekomst binnen de vastgestelde ratio's te kunnen blijven.

Risicomatrix³

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Risicomanagement*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Strategische risico's

1. Tegenstrijdige belangen tussen kortetermijn- en langetermijnvisie belangrijke stakeholders en Dunea
5. Kwaliteitseffecten door verontreiniging van de bron door nieuwe, onbekende, opkomende stoffen
6. Leveringszekerheid onder druk vanwege capaciteitsproblemen huidige bronnen
8. Risico negatieve druk nieuwe producten & diensten op drinkwatertaak (niet-drinkwater activiteiten)
12. Leveringszekerheid onder druk door gedwongen verleggingen van transportinfrastructuur
13. Toenemende omgevingsdruk natuurbeheertaak met negatieve impact op drinkwateractiviteiten

Operationele risico's

3. Onvoldoende gekwalificeerd personeel en kennisverlies organisatie
4. Leveringszekerheid onder druk door uitval kritische IT systemen (PA)
9. Langdurige uitval van kritische onderdelen drinkwaterinfrastructuur/assets
10. Overstromingsrisico pompstation Bergambacht
11. Onvoldoende beheersing processen
15. Risico's energietransitie op capaciteit en kwaliteit drinkwater
16. Verlies essentiële data voor bedrijfsprocessen als gevolg van cybercrime

Compliance risico's

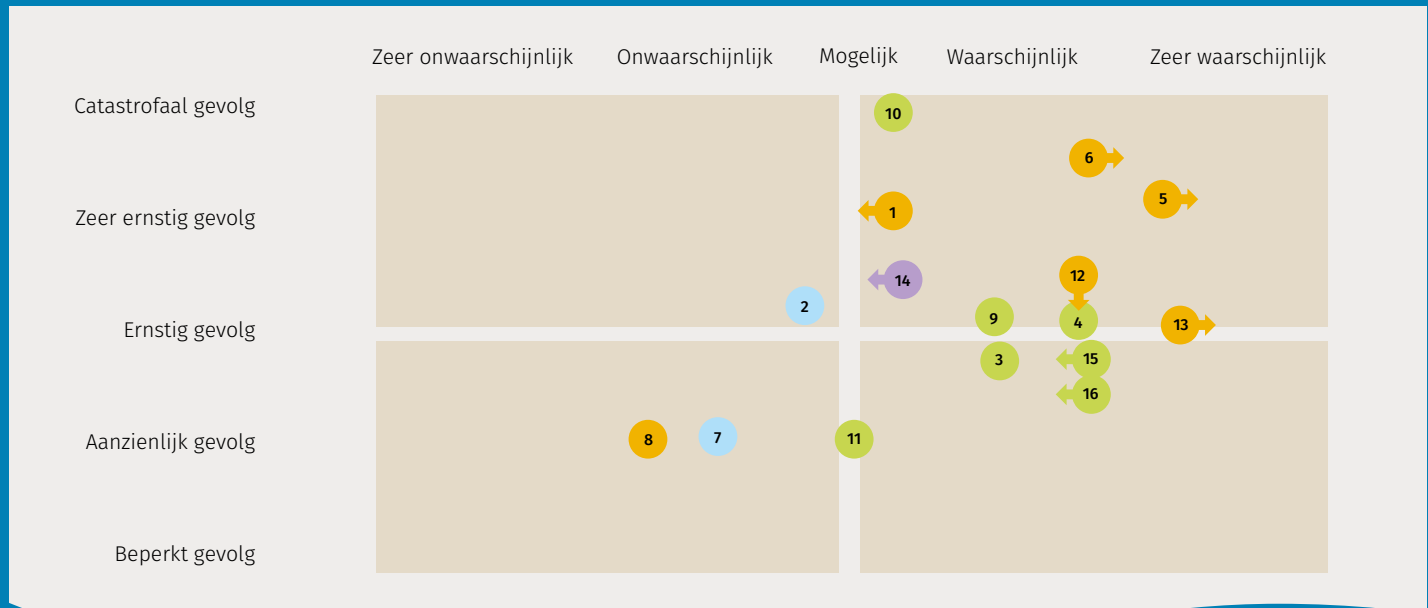
2. Non-compliance (nieuwe/veranderde) wet- en regelgeving
7. Fraude/belangenverstremgeling/corruptie door te ruime bevoegdheden/onvoldoende controls

Financiële risico's

14. Financierbaarheid van toekomstige investeringsopgaven

Potentiële kans op gebeurtenis

Impact/ schade tov. doelstellingen Dunea

- Strategisch
- Operationeel
- Financieel
- Compliance
- ⬆️ Risico gestegen
- Risico gelijk gebleven
- ⬆️ Risico gedaald

3. De vermelde risico's zijn netto-risico's.

Strategische risico's

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

• *Risicomanagement*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

De belangrijkste bruto-risico's die in 2022 binnen Dunea zijn geïdentificeerd, worden hierna kort toegelicht, inclusief de risicotolerantie die Dunea heeft voor deze risico's.

Risico	Maatregelen	Risicotolerantie ¹
Kwaliteitseffecten drinkwater door verontreiniging bron door nieuwe, onbekende, opkomende stoffen (5)	Voorkomen vervuiling: creëren bewustwording bronbescherming bij vergunningverleners en andere stakeholders; Onderzoeksprogramma naar alternatieve bronnen naast huidige: hybride systeem. Gebruikmaken van membraantechnologie	Nihil/laag
Leveringszekerheid onder druk vanwege capaciteitsproblemen bronnen (6)	Versnelling programma Berkheide: gesprekken vergunningverleners. Multi-bronnenprogramma/hybride systeem versnellen/verbreden waar mogelijk. Lek bijgeschakeld als volwaardige innamebron. Actiever sturen op bewust en duurzaam watergebruik; Waterscan zakelijke klanten	Nihil/laag
Toenemende omgevingsdruk natuurbeheertaak met negatieve impact op drinkwateractiviteiten (13)	Gesprek stakeholders intensiveren; belang waardevolle duinen i.c.m. belang drinkwater; samenwerken partijen keten m.b.t. stikstofcompensatie	Laag
Leveringszekerheid onder druk door gedwongen verleggingen van transportinfrastructuur (12)	Strategie omgevingsmanagement bodem en infra, veiligstellen zakelijk rechten ook in plannen, multi-bronnenprogramma (bronnen dicht bij huis); focus/samenwerking netbeheerders	Laag
Tegenstrijdige belangen tussen kortetermijn- en langetermijnvisie belangrijke stakeholders en Dunea (1)	Creëren bewustwording publiek belang drinkwatervoorziening en uitdagingen waar Dunea voor staat bij stakeholders	Laag
Risico negatieve druk nieuwe producten en diensten op drinkwatertaak (8)	Strikte scheiding tussen wettelijke en niet-drinkwateractiviteiten met behoud van synergievoordelen, beoordeling governance + processen Risicocommissie; deskundig personeel; samenwerking E/G-partners	Laag

1. De risicotolerantie geeft uitdrukking aan de impact die Dunea bereid is aan te gaan in relatie tot het betreffende risico.

Operationele risico's

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

• *Risicomanagement*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Risico	Maatregelen	Risicotolerantie
Overstromingsrisico pompstation Bergambacht (10)	Multi-bronnenprogramma; betrokkenheid hoogwaterbeschermingsprogramma (Deltaprogramma), intensiveren overleg en samenwerking betrokken stakeholders; informeren toezichthouder	Laag
Leveringszekerheid onder druk door uitval kritische IT-systemen (4)	Beheren/monitoring assets met meerjarenplan; Beveiligings- en crisismanagement procesautomatisering; redundante systemen	Nihil/laag
Langdurige uitval van kritische onderdelen drinkwaterinfrastructuur/assets (9)	Risicoanalyse, periodieke inspectie en onderhoud, prioritering noodzakelijke vervangingen in meerjaren-assetplan	Laag
Risico 's energietransitie op capaciteit en kwaliteit drinkwater (15)	Omgevingsvisie; samenwerking/afstemming netbeheerders en E/G-partners; rol en positionering Dunea Warmte & Koude; consultatie WGIW	Laag
Onvoldoende gekwalificeerd personeel en kennis-verlies organisatie (3)	Eerder werven personeel/ondersteuning recruitment; investeren/uitbreiden kennis personeel; strategische personeelsplanning; uitbesteding/samenwerking specialistische kennis; vastlegging en overdracht kennis;	Laag
Verlies essentiële data voor bedrijfsprocessen als gevolg van cybercrime (16)	Beveiligings- en crisismanagement; audit Wbni, data-delenproces, datastewards-rol uitgebreid, implementatie SIEM/SOC, deelname ISIDOOR, inrichten offline back-ups en netwerksegmentatie	Nihil/laag
Onvoldoende beheersing processen + datakwaliteit (11)	Vastleggen processen en controls in framework; focus audits; datamanagement; tijdige overdracht kennis/dossiers	Laag

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

• *Risicomanagement*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Financiële risico's en financiële verslaggevingsrisico's

Risico	Maatregelen	Risicotolerantie
Financierbaarheid van toekomstige investeringsopgaven (14)	Monitoring ratio's lening convenanten; overleg banken; optimaal benutten ruimte winstgevendheid; focus en ondersteuning langetermijnprognoses/scenario-analyses	Laag

Compliance risico's

Risico	Maatregelen	Risicotolerantie
Non-compliance (nieuwe/veranderende) wet- en regelgeving (2)	Monitoring; beïnvloeding/afstemming in Vewin ^o -verband, periodiek overleg toezichthouder, beoordeling Risicocommissie nieuwe projecten; afstemming KPI's	Laag
Fraude/belangenverstremgeling/corruptie door te ruime bevoegdheden/ onvoldoende controls (7)	Voldoende functiescheiding; intern beheersingssysteem; periodieke fraude-risicoanalyse; bedrijfsregelingen; uitrol herijkte Deal van Dunea en Gedragscode, screening medewerkers	Nihil/laag

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Risicomanagement*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Overige belangrijke thema's

Crisismanagement

Het beleid voor crisismanagement is in 2022 geactualiseerd. Het beheersen van crises en het minimaliseren van de gevolgen hiervan zijn een topprioriteit voor Dunea. Het beleid is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- 24/7 levering van betrouwbaar drinkwater heeft altijd de hoogste prioriteit;
- crisismanagement raakt alle processen en domeinen binnen Dunea;
- de crisisorganisatie kan de situatie zo spoedig mogelijk controleren, beëindigen en de gevolgen minimaliseren;
- er wordt gewerkt met duidelijke werkafspraken over opschaling, rollen, taken, informatiedeling, besluitvorming en communicatie;
- Dunea is een betrouwbare partner voor haar crisispartners;
- collega's in de crisisorganisatie zijn bekend met crisismanagement, kennen mogelijke scenario's bij opschaling, volgen ontwikkelingen en blijven getraind;
- de communicatie is open en transparant.

In 2022 is de crisisorganisatie vier keer opgeschaald. In geen van deze calamiteiten kwam de levering of kwaliteit van drinkwater in gevaar.

Audits en continue verbetering

In 2022 zijn interne audits uitgevoerd ter voorbereiding op externe audits (ISO-certificering en VCA**-certificering) en op een aantal specifieke processen, waaronder de buitendienst in het klantproces. In 2022 is ook een interne audit gestart op het proces van watermeterwisseling. De uitgevoerde audits hebben niet geleid tot aanpassingen in de risicomatrix.

De externe audits voor de ISO 9001-, ISO 14001- en VCA**-certificering zijn in 2022 uitgevoerd en met positief oordeel afgerond.

Daarnaast wordt actief gestuurd op Lean Management-procesverbeteringen. Om dit te bereiken zijn procesverbeteraars actief in de hele organisatie. Dit is een rol die medewerkers naast hun reguliere werkzaamheden invullen.

Update analyse frauderisico's

In 2022 hebben we de voorbereidingen getroffen voor een nieuwe risicoanalyse van fraude en belangenverstremming. Op basis van het geactualiseerde beeld kunnen we de bestaande mitigerende maatregelen gericht aanscherpen.

Digitale veiligheid

Cybersecurity was altijd al belangrijk voor Dunea, maar het belang neemt toe. Ook vanuit wetgeving wordt steeds meer gevraagd, denk aan NIB2 en de Wet Open Overheid. Bij Dunea anticiperen we op meerdere manieren. Zowel op het gebied van preventieve maatregelen als op het gebied van detectie, monitoring & respons en repressie & herstel. We hebben onze capaciteit voor cybersecurity in 2022 uitgebreid. Ook hebben we ons security awareness platform vernieuwd en besteden we steeds meer aandacht aan awareness-gerichte activiteiten.

Ook brengen we steeds meer applicaties naar de cloud. Zo stond 2022 in het teken van een vooronderzoek naar de cloudmigratie van ons ERP-systeem. In 2023 gaan we van start. De migratie gaat de komende twee jaar een groot beslag leggen op onze organisatie.

Verder onderzoeken we verantwoord gebruik van nieuwe toepassingen, zoals ChatGPT. We kijken wat de mogelijkheden zijn en wat de impact is van deze nieuwe technologie, waarbij we risico's en mitigerende maatregelen integraal meenemen.

Corona

Als gevolg van de coronapandemie hebben we voor Dunea geen aanvullende materiële strategische, operationele of compliance-risico's gesignaleerd. Gedurende het jaar hebben we de risico's gemonitord, waarbij de conclusie was dat de continuïteit van onze bedrijfsvoering niet in gevaar is gekomen noch nadelig is beïnvloed.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

- *Risicomanagement*

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

In control-verklaring

De directie is verantwoordelijk voor de inrichting en effectiviteit van de systemen voor risicobeheersing en interne controle. De risicobeheersings- en controlesystemen hebben in het verslagjaar naar behoren gewerkt. Er zijn ten aanzien van deze systemen en de werking daarvan geen tekortkomingen geconstateerd die niet al in beeld waren of waarvoor reeds maatregelen zijn getroffen. Er zijn daarom in 2022 geen substantiële wijzigingen in het risicomanagementsysteem doorgevoerd.

De directie verklaart daarom dat:

- het jaarverslag in voldoende mate inzicht geeft in tekortkomingen en in de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen;
- voornoemde systemen een redelijke mate van zekerheid geven dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat;
- het naar de huidige stand van zaken gerechtvaardigd is dat de financiële verslaggeving is opgesteld op going concern-basis;
- in het jaarverslag de materiële risico's en onzekerheden zijn vermeld, die relevant zijn ter zake van de verwachting van de continuïteit van de vennootschap voor een periode van twaalf maanden na opstelling van het verslag.

Governance

Dunea in een oogopslag
Bestuursverslag

Jaarrekening
Aanvullende informatie

Corporate Governance
Personalia directie en Raad van Commissarissen
Bericht van de Raad van Commissarissen

Dronebeeld van productielocatie Scheveningen.

Corporate Governance

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Als onderdeel van de vitale economie en als bewaker van veiligheid en natuur heeft Dunea een belangrijke maatschappelijk waarde. Vanuit deze rol voelen wij ons verantwoordelijk voor een transparante bedrijfsvoering en regels voor goed bestuur, goed toezicht en adequate verantwoording. In dit hoofdstuk lichten we toe hoe onze governance is ingericht.

Algemeen

Dunea N.V. is een naamloze vennootschap die een groep vormt met de dochteronderneming Dunea Warmte & Koude B.V. en Stichting Nationaal Park Hollandse Duinen. Daarnaast heeft Dunea N.V. een aantal deelnemingen.

Corporate Governance Code

Hoewel de Nederlandse Corporate Governance Code (hierna: de Code) alleen voor Nederlandse beursvennootschappen verplicht is, kiest Dunea er mede gezien haar maatschappelijke rol vrijwillig voor om de Code toe te passen. Wij doen dit voor zover de principes en best practices uit de Code op ons van toepassing zijn en baseren ons daarbij op het 'pas toe of leg uit'-principe. Dunea streeft ernaar om open en actief te communiceren met haar belanghebbenden, in lijn met de achterliggende gedachte van de Code. Jaarlijks wordt gemonitord of Dunea voldoet aan alle best practice-bepalingen uit de Nederlandse Corporate Governance Code.

Dunea week in 2022 op één onderdeel af van de Code:

- **Interne auditdienst**

Het uitgangspunt van de Code is dat vennootschappen een interne auditfunctie inrichten. Strikt genomen heeft Dunea geen separate auditfunctie ingericht. Vanwege de omvang van onze organisatie hebben we de interne controles en rapportages verdeeld over verschillende controlefuncties binnen Dunea (zie ook het hoofdstuk Risicomanagement). De externe accountant controleert en rapporteert hierover via de jaarlijkse Management Letter en het accountantsverslag. Op deze manier zijn directie en de Raad van Commissarissen (inclusief de Auditcommissie) aangesloten bij het interne auditproces en kan hierop voldoende toezicht worden uitgeoefend.

Dunea in een oogopslag

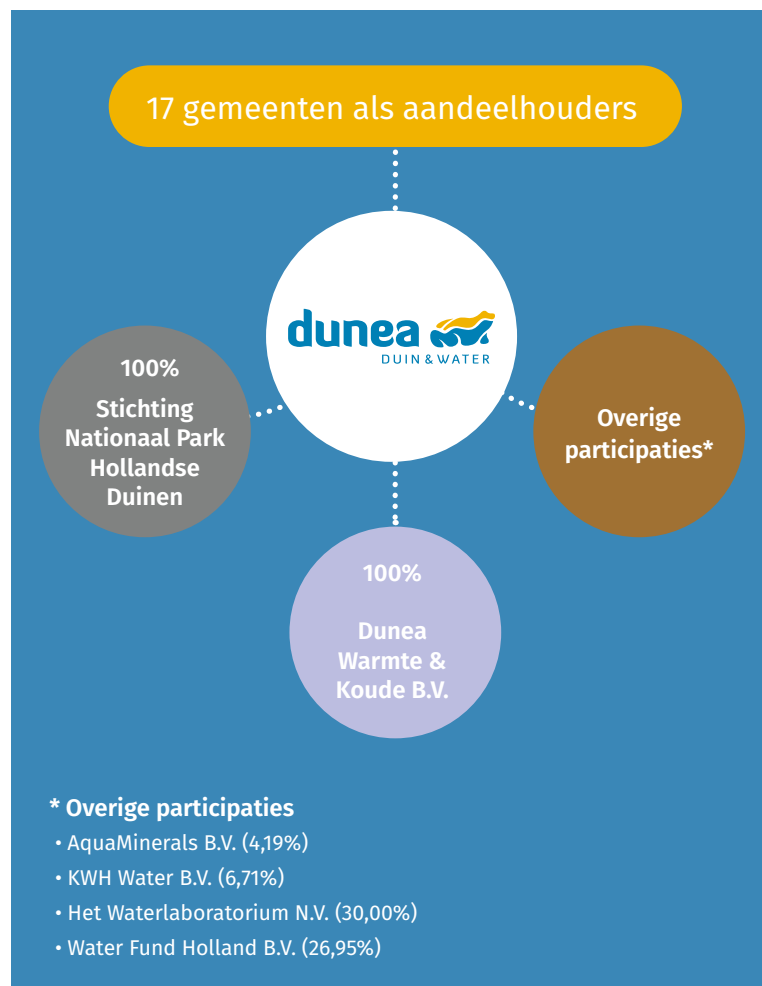
Bestuursverslag

Governance

- *Corporate Governance*
- Jaarrekening
- Overige gegevens
- Aanvullende informatie

Onze governance-structuur

De juridische structuur van Dunea en haar dochterondernemingen en deelnemingen ziet er als volgt uit:

Directie

De directie, die bestaat uit één statutair bestuurder (hierna: directie), is verantwoordelijk voor het dagelijkse bestuur van Dunea en het vormgeven van de koers en het beleid van Dunea en haar dochterondernemingen. De directie wordt hierbij ondersteund door de divisie managers 'Duin en Water' en 'Klant- en Bedrijfsondersteuning'; gezamenlijk vormen zij het managementteam.

Voor het dagelijks bestuur van dochteronderneming Dunea Warmte & Koude B.V. is door de directie een aparte bestuurder aangesteld.

De directie van Dunea legt ten minste twee keer per jaar verantwoording en rekenschap af aan de aandeelhouders over het gevoerde beleid, de (meerjaren)begroting, de tarievenregeling en het jaarverslag tijdens de halfjaarlijkse Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen houdt toezicht op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken binnen Dunea en haar dochterondernemingen. De Raad van Commissarissen staat de directie met raad terzijde en richt zich daarbij naar het belang van Dunea.

De Raad van Commissarissen bestaat uit vijf personen. De verantwoordelijkheden en bevoegdheden staan beschreven in het Reglement Raad van Commissarissen, dat is gepubliceerd op onze website.

Bij de uitoefening van haar toezichtrol laat de Raad van Commissarissen zich adviseren door twee commissies:

Auditcommissie

De Auditcommissie adviseert de Raad van Commissarissen bij het uitvoeren van de verantwoordelijkheden op het terrein van toezicht.

De Auditcommissie ziet toe op het proces van financiële verslaggeving,

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

• *Corporate Governance*

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

het systeem van interne beheersing en de beheersing van risico's, met aandachtspunten als de naleving van de relevante wet- en regelgeving en de werking van gedragscodes en het controleproces.

Remuneratiecommissie

De Remuneratiecommissie heeft onder meer als taak het werven en selecteren van leden van de Raad en de statutaire directie, alsmede het beoordelen van het gehanteerde bezoldigingsbeleid voor de Raad en de directie. Verder heeft de Remuneratiecommissie als taak jaarlijks het functioneren van de directie en van de Raad van Commissarissen te evalueren.

Belangenafweging

De directie en de Raad van Commissarissen zijn in de besluitvorming verantwoordelijk voor de afweging van de voor Dunea relevante belangen. De continuïteit van Dunea als drinkwaterbedrijf staat hierbij voorop.

Diversiteit

Dunea streeft een evenwichtige verdeling na van mannen en vrouwen binnen de directie, het managementteam en de Raad van Commissarissen. Diversiteit in leeftijd, geslacht, kennis en competenties is een belangrijk selectie criterium bij de (her)benoeming van nieuwe leden. Deze criteria zijn vastgelegd in het reglement en in de profielschets van de Raad van Commissarissen.

In 2022 zijn de diversiteitsstreefwaarden opnieuw vastgesteld voor de vijfhoofdige RvC (een 60/40-verhouding, m/v of v/m), directie (niet van toepassing: eenhoofdig) en het driehoofdige managementteam (66/33-verhouding, m/v of v/m). Met de samenstelling eind 2022 voldoet Dunea aan de verplichtingen uit de Wet ingroeiquote en streefcijfers die per 1 januari 2022 geldt voor grote bedrijven. Het plan is om in 2023 een diversiteitsbeleid op te stellen voor heel Dunea.

Algemene Vergadering van Aandeelhouders

In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) zijn de zeventien aandeelhoudende gemeenten in ons leveringsgebied vertegenwoordigd. Halfjaarlijks vindt een AVA plaats, waaronder één binnen zes maanden na afloop van het boekjaar. Op de agenda van de AVA's staan in ieder geval de vaststelling van het jaarverslag, de meerjarenbegroting en de tarievenregeling. Daarnaast verleent de AVA decharge aan de directie en de Raad van Commissarissen voor respectievelijk het gevoerde beleid en het gehouden toezicht. De AVA is verantwoordelijk voor de formele benoeming van leden van de Raad van Commissarissen en de vaststelling van de bezoldiging van de directie, op basis van het voorstel van de Raad van Commissarissen. In totaal zijn 4 miljoen aandelen uitgegeven met elk een nominale waarde van € 5,00. Conform de statuten kan per aandeel één stem worden uitgebracht. Een gedetailleerde verdeling van de aandelen per gemeente is te vinden op pagina 139.

Extern toezicht

Als een van de tien drinkwaterbedrijven in Nederland valt Dunea onder het toezicht van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). Jaarlijks toetst de ILT onze drinkwatertarifiering aan de richtlijnen van de Drinkwaterwet. Omdat de ILT bij de toets van de tarieven voor 2022 heeft beoordeeld dat wij voldoen aan de wet, wordt een lichter regime toegepast: de toets zal één keer per twee jaar plaatsvinden. De ILT beoordeelt na afloop van een boekjaar het bedrijfsverslag van Dunea, waarin de gerealiseerde opbrengsten en kosten zijn onderverdeeld in wettelijke en niet-wettelijke activiteiten. Op basis hiervan wordt de gerealiseerde vermogenskostenvoet (WACC) definitief vastgesteld. Verder beoordeelt de ILT eens in de drie jaar de brede benchmark (prestatievergelijking tussen de verschillende drinkwaterbedrijven) op de aspecten efficiency, leveringszekerheid, kwaliteit van het drinkwater en milieu. Voor het toetsen van de tarifiering van het drinkwater wordt de ILT geadviseerd door de Autoriteit Consument en Markt (ACM).

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

- *Corporate Governance*

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

In 2022 is de ILT overgegaan naar een nieuwe vorm van toezicht: 'bestuurstoezicht'. Dit betekent dat er een overgang heeft plaatsgevonden van operationeel toezicht op tarieven en drinkwaterkwaliteit naar toezicht op de governance rondom het risicomanagementproces, met aandacht voor het adresseren van strategische risico's en langetermijnontwikkelingen die een gevaar kunnen opleveren voor de bedrijfsvoering van drinkwaterbedrijven. In Vewin-verband is er in 2022 intensief overleg geweest met de ILT over de reikwijdte van de definitie van drinkwater en de bijbehorende leveringsplicht voor drinkwaterbedrijven. Dit ging vooral over toekomstige besparing van drinkwater dat niet voor consumptieve doeleinden wordt gebruikt.

Door deze verandering in de focus van het toezicht veranderen ook de opzet en inhoud van de leveringsplannen die drinkwaterbedrijven periodiek moeten aanleveren (vanaf het plan voor 2024). Wij waarderen de open dialoog, maar constateren tegelijkertijd dat de verschillende toezichthouders nog zoekende zijn naar een optimale invulling van het toezicht en de rolverdeling daarbij.

Compliance en integriteit

Het in strijd handelen met wet- en regelgeving kan de reputatie en integriteit van Dunea schaden en de 'license to operate' van Dunea in gevaar brengen. Daarom hecht Dunea groot belang aan een gestructureerde inbedding van compliance in de organisatie. Hiertoe heeft Dunea een Compliance Officer aangesteld, die zorgt dat de organisatie, medewerkers en derde partijen die namens Dunea opereren, in lijn handelen met wet- en regelgeving, gedragscodes en beleid. De doelstellingen, taken en bevoegdheden van de Compliance Officer zijn vastgelegd in een compliance-charter en een compliance-programma. De Compliance Officer rapporteert halfjaarlijks aan de Raad van Commissarissen.

Integriteit staat bij Dunea hoog in het vaandel. Om integer handelen te bevorderen, stimuleren wij een integere cultuur en gewenst gedrag. In onze gedragscode De Deal van Dunea en verschillende medewerkersregelingen hebben we hiervoor afspraken en regels vastgelegd. Deze zijn verder uitgewerkt in onder andere een gedragscode voor werken in het duin, een gedragscode voor werken met elektronische communicatiemiddelen en een regeling voor het melden van incidenten en misstanden (klokkenluidersregeling).

In 2022 zijn de nieuwe gedragsregels voor het werken in het duin vastgesteld. Deze regels gaan over hoe verschillende beheerwerkzaamheden door Dunea-medewerkers en door externe aannemers moeten worden uitgevoerd in het duin en op productielocaties. Ze zijn erop gericht de vergunningsvrijstelling voor beheerwerkzaamheden te behouden. De gedragsregels zijn in lijn gebracht met de vereisten uit de Wet natuurbescherming en processen zijn herijkt en opnieuw vastgesteld. De nieuwe gedragsregels zijn opnieuw onder de aandacht gebracht van medewerkers en aannemers, onder andere via trainingen.

De naleving van De Deal van Dunea is leidend bij de beoordeling van het handelen van Dunea en haar medewerkers. Constaties van het in strijd handelen met de beginselen van de gedragscode worden vastgelegd door de Compliance Officer in het compliance-register en worden gerapporteerd aan de directie. In overleg met directie en het management worden vervolgens passende beheersmaatregelen genomen. Een geüpdatete conceptversie van De Deal van Dunea is aan het einde van 2022 opgesteld en zal begin 2023 voor vaststelling aan de directie en de Ondernemingsraad worden voorgelegd.

Personalia directie en Raad van Commissarissen

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Directie

De heer drs. W.M.E. Drossaert

(1967)

Nationaliteit

Nederlandse

Functie

Algemeen directeur

Datum in dienst

1 september 2015

Relevante nevenfuncties

Bestuurder Stichting Nationaal Park Hollandse Duinen,
Voorzitter Werkgeversvereniging Waterbedrijven,
Algemeen bestuur VNO-NCW, Lid Raad van Commissarissen
AT Osborne, Voorzitter Raad van Commissarissen
N.V. Afvalzorg Holding.

Raad van Commissarissen

Jhr. mr. J.P. Backer
(1953)

Nationaliteit
Nederlandse

Functie
Voorzitter

Eerste benoeming
2017

Lopende termijn
tot en met juni 2025

Beroep
Zelfstandig adviseur juridische en publiek/private vraagstukken Roodhoorn Consultants B.V.

Relevante nevenfuncties
Voorzitter Raad van Toezicht Maag Lever Darm Stichting,
Lid Raad van Toezicht Stichting Voortgezet Onderwijs Haaglanden, Lid bestuur Stichting Fundatie Notelaers,
Lid Eerste Kamer der Staten Generaal

Mevrouw ir. A. van der Rest
(1953)

Nationaliteit
Nederlandse

Functie
Vicevoorzitter, deskundige duurzaamheid,
natuur & energietransitie

Eerste benoeming
2018

Lopende termijn
tot en met juni 2026

Beroep
Voormalig manager Veiligheid Gezondheid en Milieu bij Shell Nederland B.V.

Relevante nevenfuncties
Voorzitter bestuur CE Delft, Penningmeester IVN Den Haag

De heer G.J. Doornbos
(1948)

Nationaliteit
Nederlandse

Functie
Deskundige water(keten) beheer,
voorzitter Remuneratiecommissie

Eerste benoeming
2017

Lopende termijn
tot en met juni 2025

Beroep
Adviseur

Relevante nevenfuncties
Voorzitter Gebiedscoöperatie Buytenland van Rhooen,
Bestuurlijk trekker Gebiedsproces Nieuwkoop,
Lid Raad van Toezicht Kenniscentrum voor Bodemdaling en Funderingen

Raad van Commissarissen (vervolg)

Mevrouw mr. W. van Dijk
(1966)

Nationaliteit
Nederlandse

Functie
Deskundige innovatie/digitalisering, compliance/
riskmanagement, cybersecurity en ondernemingsraad
Vertrouwenscommissaris, deskundige automatisering,
digitalisering en robotisering

Eerste benoeming
2020

Lopende termijn
tot en met november 2024

Beroep
CEO Rotterdam The Hague Airport

De heer P.G. Pijper
(1966)

Nationaliteit
Nederlandse

Functie
Voorzitter audit commissie, deskundige
financieel-economische zaken

Eerste benoeming
2022

Lopende termijn
tot en met juni 2026

Beroep
Toezichthouder, interim CFO

Relevante nevenfuncties
Lid Raad van Commissarissen Abiant
(vanaf 1 januari 2023)

De heer drs. L.A.S. van der Ploeg
RA RC EMFC
(1970)

Nationaliteit
Nederlandse

Functie
Vicevoorzitter en voorzitter Auditcommissie,
deskundige financieel-economische zaken

Eerste benoeming
2014

Lopende termijn
tot en met juni 2022

Beroep
CFO VolkerWessels Bouw- en Vastgoedontwikkeling B.V.

Relevante nevenfuncties
Voorzitter Raad van Commissarissen Haag Wonen;
Lid Curatorium van Erasmus School of Accounting
& Assurance.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Bericht van de Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen houdt toezicht op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken binnen Dunea en de aan haar verbonden ondernemingen.

De Raad van Commissarissen (verder aangeduid als “de Raad”) staat de directie met raad ter zijde en richt zich daarbij naar het belang van Dunea. In dit verslag legt de Raad verantwoording af over het door haar uitgeoefende toezicht in het verslagjaar 2022.

Toezicht

Onderwerpen besproken in 2022

In 2022 zijn tijdens de vergaderingen van de Raad veel onderwerpen aan de orde geweest waarop de Raad toezicht heeft uitgeoefend. Een aantal onderwerpen stipt de Raad hierna kort aan.

De Algemene Vergadering van Aandeelhouders

De Tarievenregeling 2023 en de Meerjarenbegroting 2023-2027 zijn uitvoerig behandeld in de vergadering van de Auditcommissie, die deze stukken met een positief aan de Raad heeft voorgelegd. Daarna heeft de Raad deze stukken met eveneens een positief advies aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders voorgelegd.

Tijdens de vergadering waarin deze stukken in stemming zijn gebracht, heeft de Raad de aandeelhouders meegenomen in de actuele relevante ontwikkelingen. Hierbij kan worden gedacht aan globale ontwikkelingen (de oorlog in Oekraïne daarbij als meest in het oog springende voor-

beeld met vergaande impact), de gestegen energieprijzen, de toeneemende vraag naar drinkwater binnen het verzorgingsgebied van Dunea en de daarmee samenhangende multi-bronnenstrategie.

De Raad is verheugd over het feit dat de aandeelhoudersvergaderingen weer fysiek hebben kunnen plaatsvinden. De Raad spreekt haar waardering uit over de dynamiek tussen Dunea en de aandeelhouders en de betrokkenheid die de aandeelhouders aan de dag hebben gelegd bij de doelen en uitdagingen waar Dunea zich in een veranderende wereld voor gesteld ziet. De Raad ervaart het als aangenaam dat de aandeelhouders, zowel afzonderlijk als in gezamenlijkheid, en Dunea over en weer begrip hebben voor de uitdagingen en opgaven van de andere partijen en daarbij telkens de mogelijkheden beproeven om tot oplossingen te komen die zoveel mogelijk tegemoetkomen aan de wederzijdse belangen. Het feit dat Dunea haar aandeelhouders in een vroeg stadium bij ontwikkelingen betreft en daarbij afstemming zoekt, werpt uiteindelijk vruchten af ten aanzien van de besluitvormende agendapunten in de aandeelhoudersvergadering.

Ter vergadering heeft de voorzitter de aandeelhouders en met name de nieuwe deelnemers na de gemeenteraadsverkiezingen meegenomen in de wijze waarop de Raad invulling heeft gegeven aan de governance. Het doet de Raad deugd dat de aandeelhouders de wijze waarop de Raad hier invulling aan geeft alsmede de wijze waarop zij de aandeelhouders hierover informeert, kunnen waarderen. De commissarissen Van der Rest en Pijper spreken hierbij nogmaals graag hun dank uit voor het, voor de komende vier jaar, door de aandeelhouders in hen gestelde vertrouwen.

Strategische ontwikkelingen

De Raad is op de hoogte van de strategische ontwikkelingen en trends die relevant zijn voor Dunea. Het belangrijkste is de stijging van de vraag naar drinkwater, die met name valt te relateren aan de toename van de

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

- *Bericht van de Raad van Commissarissen*

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

bevolking binnen het verzorgingsgebied. In het vorige jaarverslag wees de Raad erop dat investeringen in nieuwe bronnen noodzakelijk zijn om de leverings- en productiecapaciteit te vergroten en om de waterreserves op peil te kunnen houden. De afhankelijkheid van het beperkte aantal bronnen moet worden verminderd. De Raad heeft geconstateerd dat Dunea nadrukkelijk met deze opgave aan de slag is gegaan en hiermee ook nog bezig is. De technische en geografische haalbaarheid worden hierbij nauwkeurig onderzocht.

Een ontwikkeling die daarbij zeker niet uit het oog moet worden verloren, is dat de buitenwereld ook in beweging is en strengere normeringen hun weerslag hebben op besluitvormingsprocedures. De vergunningverleningstrajecten worden voor het bevoegd gezag complexer en lopen onder andere door rechtspraak over stikstof extra vertraging op. De Raad is zich er tevens van bewust dat hierdoor een heroverweging van de inschatting van de termijnen voor (de realisatie van) de bronnenstrategie waarschijnlijk aan de orde zal zijn.

Dunea Warmte & Koude B.V.

Het jaar 2022 was het tweede volledige kalenderjaar waarin Dunea Warme & Koude B.V. operationeel is geweest. De Raad is ook in 2022 nauw betrokken geweest bij de ontwikkelingen in deze dochteronderneming. Namens de Raad neemt mevrouw Van der Rest deel aan de twee maal per jaar te houden aandeelhoudersvergaderingen. Ook wordt de Raad via toezending van de notulen van deze vergaderingen op de hoogte gehouden. Net als in het vorige jaarverslag constateert de Raad dat de aandeelhouders de energietransitie een warm hart toedragen, maar dat de organisatie in de wijze waarop deze projecten daadwerkelijk ingebed kunnen worden in de praktijk tegen weerbarstige vraagstukken aanloopt. De technische aspecten vormen daarbij doorgaans geen beletsel.

De besluitvormende vraagstukken kennen niet zelden politieke componenten, waarbij ook oog moet worden gehouden voor aanbestedingsrechtelijke aspecten. De Raad heeft met begrip kennis genomen van een strategische koerswijziging, waarbij vooralsnog meer de focus wordt gelegd op kleinschaliger projecten. Hierbij legt Dunea Warmte & Koude B.V. zich meer toe op de rol van bronhouder. De Raad kijkt met belangstelling uit naar de ontwikkelingen die zich in 2023 in en rondom de Dunea-dochter verder zullen manifesteren. De aandeelhouders worden uiteraard hiervan op de hoogte gehouden.

Compliance

Ook in 2022 is de Raad door de Compliance Officer voorzien van frequente rapportages. Deze rapportages zijn daarvoor besproken in de Auditcommissie. De Auditcommissie heeft met name aandacht voor de interne beheersingsmaatregelen ten aanzien van zowel de monitoring van lopende beheersmaatregelen als de implementatie van nieuwe beheersmaatregelen. Dit alles om de bedrijfscontinuïteit te optimaliseren en mogelijke versturende aspecten en (fraude)risico's maximaal te mitigeren of waar mogelijk geheel uit te sluiten. Ook het risicoregister, waarin de (latente) bedrijfsrisico's zijn opgenomen, is hierbij in ogenschouw genomen.

Stichting Nationaal Park Hollandse Duinen

De toekenning van de officiële status van Nationaal Park Nieuwe Stijl door het ministerie van LNV is in 2022 nog niet verkregen. Dunea en de andere partners zijn in afwachting van een juridisch beleidskader van het ministerie. Los daarvan zijn de oprichtende partners en de partners met wie nauw wordt samengewerkt om de brede doelstellingen van de stichting te kunnen verwezenlijken, met elkaar in gesprek om te zien op welke wijze de invulling en samenwerking richting de toekomst verder vorm kan worden gegeven. Een van de mogelijkheden waarvan in dat kader sprake is geweest, is het verkrijgen van de ANBI-status.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

- *Bericht van de Raad van Commissarissen*

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Een beslissing hierover is nog niet genomen, maar er zijn wel de nodige voorbereidende en verkennende gesprekken gevoerd. Mocht een en ander worden gerealiseerd, dan zal dit onder andere doorwerken in de huidige organisatievorm en de governance.

Dunea wordt bij de verkennende gesprekken begeleid door externe deskundigen. De Raad hoopt in het volgende jaarverslag te kunnen toelichten welke keuzes zijn gemaakt en de wijze waarop de verdere continuering van de stichting is ingebed en gewaarborgd.

Overleg met de Ondernemingsraad

De Raad heeft in de persoon van commissaris mevrouw Van Dijk twee keer per jaar overleg met de Ondernemingsraad in aanwezigheid van de directie. Daarnaast vinden diverse informele overlegmomenten plaats waarbij de betrokkenen op de hoogte worden gebracht van actuele organisatorische en personele ontwikkelingen. Op deze manier houdt de Raad voeling met de organisatie.

De Raad hecht eraan om op te merken dat de samenwerking met de Ondernemingsraad in een positieve sfeer plaatsvindt en de gesprekken een open en constructief karakter kennen.

Vergaderingen en aanwezigheid

De Raad is in 2022 in totaal zes keer bijeengekomen, waarbij in de eerste helft van het kalenderjaar de vergadering in een hybride vorm (fysiek en digitaal) heeft plaatsgevonden. Vanaf de zomer hebben de bijeenkomsten van de Raad fysiek plaatsgevonden.

Vijf van de zes vergaderingen van de Raad kenden, in aanwezigheid en deelname van de directie, een besluitvormend karakter. De zesde bijeenkomst (waarbij sprake was van voltallige aanwezigheid van de Raad) betrof een informeel werkbezoek op locatie.

Bij de besluitvormende vergaderingen van de Raad was drie maal sprake van voltallige aanwezigheid van de Raad. Bij de overige twee besluitvormende vergaderingen waren respectievelijk twee en één commissaris(-sen) verhinderd, met voorafgaande kennisgeving. De verhinderde commissarissen hebben voorafgaand aan de betreffende vergaderingen hun visie op de geagendeerde besluitvormende agendapunten kenbaar gemaakt; deze zijn meegenomen in de uiteindelijke (vastgelegde) besluitvorming.

De laatste bijeenkomst, die door omstandigheden aan het begin van het nieuwe jaar heeft plaatsgevonden, stond in het teken van de zelfevaluatie van de Raad (zie verderop in dit verslag), waarbij de Raad een gespecialiseerd bureau heeft gevraagd om deze evaluatie te faciliteren. Aan deze evaluatie heeft de heer Van der Ploeg eveneens deelgenomen. De Raad achtte het van belang om kennis te nemen van de bevindingen van de heer Van der Ploeg, ook al is diens formele commissarisrol per 1 juli 2022 ten einde gekomen. De Raad dankt de heer Van der Ploeg voor de ingediende evaluatiebevindingen.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

- Bericht van de Raad van Commissarissen

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Verslag commissies Raad van Commissarissen

De Raad heeft twee commissies: de Auditcommissie en de Remuneratiecommissie. De taken en verantwoordelijkheden van de commissies staan beschreven in het hoofdstuk Corporate Governance.

Auditcommissie

Per 1 januari 2022 hadden de heer Van der Ploeg (voorzitter) en mevrouw Van der Rest zitting in de Auditcommissie. Met het vertrek van de heer Van der Ploeg per 1 juli 2022 als commissaris van Dunea is de nieuw geworven commissaris de heer Pijper per deze datum toegetreden. Hij heeft de rol van voorzitter van de heer Van der Ploeg overgenomen. De Auditcommissie spreekt op deze plaats nogmaals haar dank en waardering uit voor de rol die de heer Van der Ploeg jarenlang binnen de Auditcommissie heeft vervuld.

Verslag van de Auditcommissie

De Auditcommissie heeft in 2022 vier keer in voltalligheid vergaderd. De eerste vergadering van het kalenderjaar heeft digitaal plaatsgevonden. De overige drie vergaderingen hebben plaatsgevonden op het hoofdkantoor van Dunea. De domeinmanager Financiën & Control en de Compliance Officer hebben aan alle vergaderingen van de Auditcommissie deelgenomen.

Bij drie vergaderingen was ook de externe accountant aanwezig om enkele geagendeerde onderwerpen in het kader van de (controle op de) jaarrekening toe te lichten en met de Auditcommissie te bespreken. In aanwezigheid van de accountant zijn onder andere het jaarverslag 2021, de managementletter 2021 en het controleplan 2022 besproken. Verder zijn de begroting 2023, de meerjarenbegroting 2023-2027 en de tarievenregeling 2023 besproken. De Auditcommissie spreekt op deze plaats haar waardering uit voor de professionele wijze waarop de samenwerking met de accountant plaatsvindt.

De betreffende financiële stukken zijn met een positief advies aangeboden aan de Raad van Commissarissen. Vervolgens zijn de stukken met een positief advies ter goedkeuring voorgelegd aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De verslagen van de vergaderingen van de Auditcommissie zijn eveneens besproken in de vergaderingen van de Raad van Commissarissen en zijn, waar aan de orde, van een aanvullende toelichting in de vergaderingen van de Raad voorzien.

De Auditcommissie is vanuit haar rol goed op de hoogte van de processen die binnen de organisatie spelen. De Auditcommissie wordt hierover geïnformeerd via stukken van de accountant, de financiële besluitvormingsstukken en de interne managementrapportages. De interne beheersing is in opzet voldoende aanwezig en werkt adequaat. Op basis van de externe en interne informatievoorziening over de interne beheersing, waaronder externe audits, compliance en interne operationele audits, kan door de Auditcommissie voldoende toezicht worden uitgeoefend.

Remuneratiecommissie

Gedurende het gehele kalenderjaar 2022 werd de Remuneratiecommissie gevormd door de heer Doornbos (voorzitter), mevrouw Van der Rest en de heer Backer.

Verslag van de Remuneratiecommissie

De Remuneratiecommissie heeft in 2022 drie keer in voltalligheid vergaderd, waarvan twee keer fysiek.

De eerste twee vergaderingen van 2022 hebben met name in het teken gestaan van de voordracht tot (her)benoeming van twee commissarissen. De Remuneratiecommissie heeft dit proces, dat in samenwerking met een extern gespecialiseerd bureau is gevolgd, begeleid. Het heeft geleid tot de voordracht en de (her)benoeming van de commissarissen mevrouw Van der Rest (herbenoeming voor een nieuwe termijn van

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

- *Bericht van de Raad van Commissarissen*

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

vier jaar) en de heer Pijper (nieuw als commissaris, eveneens benoemd voor een termijn van vier jaar).

In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 23 juni 2022 zijn beide voordrachten geagendeerd. De aandeelhouders hebben unaniem met beide voordrachten tot (her)benoeming ingestemd, zodat de voorgedragen commissarissen beiden met ingang van 1 juli 2022 voor een (nieuwe) termijn van vier jaar als commissaris van Dunea fungeren. Met deze nieuwe samenstelling van de Raad van Commissarissen acht de Remuneratiecommissie de Raad van Commissarissen goed geëquipeerd om voor de komende periode de toezichthoudende taken goed uit te kunnen oefenen.

In de vergadering die in het najaar van 2022 heeft plaatsgevonden, heeft de Remuneratiecommissie het functioneren van de directie, die bij een deel van de vergadering ook aanwezig was, besproken. Bij de Remuneratiecommissie heerst een positief gevoel over de samenwerking met de directie. Vooral positief vinden wijde manier waarop de directie de continuïteit en de belangen van Dunea behartigt – met name ook in relatie met de aandeelhouders en de manier waarop de directie de Remuneratiecommissie, en feitelijk de gehele Raad van Commissarissen, tijdig en goed gedocumenteerd meeneemt in de ontwikkelingen, zowel binnen als buiten Dunea, en de besluitvorming die in dat kader geboden is.

Kwaliteitsborging

Samenstelling, diversiteit en onafhankelijkheid

De Raad van Commissarissen bestond bij aanvang van het kalenderjaar 2022 uit de volgende leden:

- dhr. Jhr. mr. J.P. Backer (voorzitter)
- dhr. drs. L.A.S. van der Ploeg RA RC EMFC (vicevoorzitter)
- dhr. G.J. Doornbos
- mw. ir. A. van der Rest
- mw. mr. W. Van Dijk

Per 1 juli 2022 was de samenstelling van de Raad als volgt:

- dhr. jhr.mr. J.P. Backer (voorzitter)
- dhr. G.J. Doornbos
- mw. ir. A. van der Rest (vicevoorzitter)
- mw. mr. W. Van Dijk
- dhr. P.G. Pijper

Na het einde van de benoemingstermijn van de heer Van der Ploeg is mevrouw Van der Rest tot vicevoorzitter van de Raad benoemd.

De samenstelling van de Raad voldoet aan de profielschets en de doelstellingen van het diversiteitsbeleid, die zijn vastgesteld en te vinden zijn op [onze website](#). Van de vijf leden is 40% vrouw, waarmee wordt voldaan aan de gewenste genderdiversiteit. Naar het oordeel van de Raad is gedurende het gehele jaar 2022 voldaan aan de eisen die aan de onafhankelijkheid van de Raad en haar individuele leden is gesteld, zoals bedoeld in de artikelen 2.1.7 tot en met 2.1.9. van de Corporate Governance Code.

Meer informatie over de leden van de Raad van Commissarissen staat op pagina 82 en verder.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

- *Bericht van de Raad van Commissarissen*

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Diversiteitsprofiel

Naam	Geboortejaar	Expertise/ervaring	Geslacht
J.P. Backer	1953	voorzitter	Man
A. van der Rest	1953	vicevoorzitter, deskundige duurzaamheid, natuur en energietransitie	Vrouw
G.J. Doornbos	1948	deskundige water(keten)beheer	Man
W. van Dijk	1966	deskundige innovatie/digitalisering, compliance/riskmanagement, cybersecurity en ondernemingsraad	Vrouw
P.G. Pijper (vanaf 1 juli 2022)	1966	deskundige financiële en bedrijfseconomische aspecten	Man
L.A.S. van der Ploeg (tot 1 juli 2022)	1970	deskundige financiële en bedrijfseconomische aspecten	Man

Aftreed- en herbenoemingschema

Naam	Datum 1 ^e benoeming	Datum herbenoeming (indien aan de orde)	Laatste termijn eindigt in
J.P. Backer	1 juli 2017	1 juli 2021	2025
A. Van der Rest	1 juli 2018	1 juli 2022	2026
G.J. Doornbos	1 juli 2017	1 juli 2021	2025
W. van Dijk	1 december 2020		
P.G. Pijper	1 juli 2022		

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

- *Bericht van de Raad van Commissarissen*

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Zelfevaluatie

In de zelfevaluatie van de Raad, die met een externe module zonder procesbegeleiding in 2022 is uitgevoerd, kwamen evenals in het vorige verslagjaar als sterke punten naar voren de transparante en betrokken wijze van samenwerken waarbij het vertrouwen in elkaars kwaliteiten hoog in het vaandel staat. Dit geldt eveneens voor de wijze van omgaan met de directie en de als zeer betrokken ervaren aandeelhouders.

Alle betrokkenen geven er blijk van zich bewust te zijn van de strategische koersdoelen. De Raad is verheugd om de bereidwilligheid te constateren om, ieder vanuit de eigen rol en verantwoordelijken, een bijdrage te willen leveren. De Raad heeft ook aangegeven oog te blijven houden voor de diversiteit binnen de Raad. Daarnaast blijft de Raad zich ontwikkelen om haar toezichhoudende taken 'state of the art' te kunnen blijven uitvoeren. In dat kader zal de Raad in het komende jaar dan ook aandacht besteden aan de nieuwe rapportageverplichtingen vanuit de EU, waaronder de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD).

Jaarverslag 2022

Conform artikel 16 van de statuten van de vennootschap bieden wij u hierbij het door de directie opgestelde jaarverslag van Dunea aan, met daarin opgenomen de jaarrekening over het boekjaar 2022. De jaarrekening 2022 en het verslag van het door de directie gevoerde beleid zijn in de vergadering van 17 mei 2023 aan de Raad van Commissarissen voorgelegd.

De jaarrekening is gecontroleerd en van een goedkeurende verklaring voorzien door onze accountant KPMG. Deze verklaring is te vinden op pagina 129. Wij hebben de jaarrekening en het jaarverslag besproken in aanwezigheid van de directie en de accountant. De directie presenteert de jaarrekening 2022 op 22 juni 2023 aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Dankwoord

De Raad spreekt op deze plaats veel dank en complimenten uit richting de directie en alle medewerkers die zich in 2022 professioneel en betrokken voor Dunea hebben ingezet, in het bijzonder ook gedurende de periode waarin de van overheidswege afgekondigde maatregelen in verband met het COVID-19-virus nog van kracht waren.

Dunea blijft naar het oordeel van de Raad uitstekend toegerust om het strategische plan succesvol uit te voeren en de grote maatschappelijke uitdagingen het hoofd te bieden en uitvoering te geven aan de realisatie van de duurzaamheidsdoelstellingen die Dunea heeft geformuleerd.

Zoetermeer, 17 mei 2023

Raad van Commissarissen
Joris Backer, voorzitter

Jaarrekening 2022

Dunea in een oogopslag
Bestuursverslag
Governance

Overige gegevens
Aanvullende informatie

Jaarrekening 2022

Balans per 31 december 2022	_____	93
Winst-en-verliesrekening over 2022	_____	95
Totaaloverzicht resultaat over 2022	_____	93
Kasstroomoverzicht over 2022	_____	97
Toelichting		
Algemeen		98
Grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening		100
Grondslagen voor de waardering van activa en passiva		102
Grondslagen voor de bepaling van het resultaat		105
Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht		107
Toelichting op de balans per 31 december 2022	_____	108
Toelichting op de winst-en-verliesrekening over 2022	_____	119

Balans per 31 december 2022

(Na bestemming van het resultaat)

x € 1.000	Toelichting	31-12-2022	31-12-2021	x € 1.000	Toelichting	31-12-2022	31-12-2021
Activa				Vlottende activa			
Vaste activa				Voorraden			
	Immateriële vaste activa 1				Vorraden materialen 4		
	Ontwikkelingskosten	2.589	1.881		Vorraden materialen	1.419	1.248
		2.589	1.881			1.419	1.248
	Materiële vaste activa 2				Vorderingen 5		
	Gebouwen en terreinen	62.237	59.703		Debiteuren	10.376	6.060
	Machines en installaties	490.819	485.841		Belastingen	1.002	1.651
	Andere vaste bedrijfsmiddelen	2.346	3.295		Overige vorderingen	44	40
	Werken in uitvoering	38.616	41.456		Overlopende activa	4.238	5.703
	Niet aan de bedrijfsuitoefening dienstbaar	1.821	1.893			15.660	13.454
		595.839	592.188		Liquide middelen 6	3.690	149
	Financiële vaste activa 3				Totaal	622.797	612.196
	Deelnemingen	2.697	2.746				
	Vorderingen op deelnemingen	860	456				
	Overige vorderingen	43	74				
		3.600	3.276				

Balans per 31 december 2022

(Na bestemming van het resultaat)

x € 1.000	Toelichting	31-12-2022	31-12-2021	x € 1.000	Toelichting	31-12-2022	31-12-2021
Passiva				Vreemd vermogen			
Eigen vermogen				Langlopende schulden			
Geplaatst kapitaal	7	20.000	20.000	Leningen		238.934	217.667
Agioreserve	8	3.097	3.097	Egalisatierekening bijdragen van			
Wettelijke reserve	9	3.244	2.254	derden		73.218	72.451
Overige reserve	10	225.260	219.943	Vooruitontvangen bedragen		1.171	1.304
		251.601	245.294			313.323	291.422
Vorzieningen	11	5.950	5.154	Kortlopende schulden	13		
				Kortlopend deel leningen		13.733	12.333
				Schulden aan kredietinstellingen		2.679	23.851
				Schulden aan leveranciers		8.374	6.385
				Belastingen en premies			
				sociale verzekeringen		4.297	3.640
				Schulden ter zake			
				van pensioenen		545	507
				Vooruitontvangen waterverbruik		4.459	4.064
				Overige schulden		269	231
				Overlopende passiva		17.567	19.315
						51.923	70.326
				Totaal		622.797	612.196

Winst-en-verliesrekening over 2022

x € 1.000	Toelichting	2022	2021	x € 1.000	Toelichting	2022	2021
	Bedrijfsopbrengsten 14				Resultaat deelnemingen 3		
	Wateropbrengsten	134.199	138.673		Resultaten uit deelnemingen	-458	-331
	Opbrengsten van werken voor derden	3.466	2.692				
	Netto-omzet	137.665	141.365		Financiële baten en lasten 16		
	Geactiveerde productie voor het eigen bedrijf	3.720	3.740		Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	2	3
	Overige bedrijfsopbrengsten	2.504	2.157		Rentelasten en soortgelijke lasten	-4.337	-4.114
	Som der bedrijfsopbrengsten	143.889	147.262		Financieel resultaat	-4.793	-4.442
	Bedrijfslasten 15				Resultaat voor belasting	6.307	8.541
	Kosten van grond- en hulpstoffen	4.913	3.972		Vennootschapsbelasting 17	0	0
	Waterinkoop	2.881	2.448		Resultaat na belasting	6.307	8.541
	Energiekosten	8.447	5.893				
	Kosten uitbesteed werk en overige externe kosten	11.501	10.839				
	Precario gemeenten	17	12.090				
	Lonen en salarissen	32.865	30.323				
	Sociale lasten	9.052	8.392				
	Afschrijving vaste activa (Terugname) Bijzondere waardeverminderingen en desinvesteringen	31.133	30.608				
	(im)materiële vaste activa	25	228				
	Overige bedrijfskosten	31.955	29.486				
	Som der bedrijfslasten	132.789	134.279				
	Bedrijfsresultaat	11.100	12.983				

Totaaloverzicht resultaat over 2022

x € 1.000	2022	2021
Resultaat na belastingen	6.307	8.541
Rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen	0	0
Totaalresultaat van de rechtspersoon	6.307	8.541

Kasstroomoverzicht over 2022

(Opgesteld volgens de indirecte methode)

x € 1.000	Toelichting	2022	2021
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>			
	Bedrijfsresultaat	11.100	12.983
Aanpassing voor:			
	Afschrijvingen 16 G	31.133	30.608
	Bijzondere waardeverminderingen en desinvesteringen materiële vaste activa 2	25	228
	Mutatie dubieuze debiteuren 16 H	277	-71
	Mutatie voorzieningen (excl. voorziening voor negatieve deelnemingen) 11	387	114
	Mutatie vooruitvangen bedragen 13	-133	-135
		31.689	30.744
Veranderingen in werkkapitaal			
	Mutatie voorraden 4	-171	105
	Mutatie kortlopende vorderingen 5	-2.482	248
	Mutatie operationele schulden 13	-2.074	1.593
	Mutatie werkkapitaal	-4.727	1.946
	Kasstroom uit bedrijfsoperaties	38.062	45.673
	Betaalde interest 16	-4.319	-4.555
	Kasstroom uit operationele activiteiten	33.743	41.118

x € 1.000	Toelichting	2022	2021
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>			
	Investerings immateriële vaste activa 1	-1.000	-1.660
	Investerings materiële vaste activa 2	-34.168	-41.419
	Ontvangen bijdragen 12	3.847	3.951
	Overige mutaties materiële vaste activa 2	-2	0
	Investerings financiële vaste activa 3	-404	-456
	Aflossingen financiële vaste activa 3	30	56
	Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-31.697	-39.528
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>			
	Nieuwe langlopende leningen 12	35.000	0
	Betaalde aflossingen 13	-12.333	-12.333
	Mutatie schulden aan kredietinstellingen 13	-21.172	10.889
	Kasstroom uit financieringsactiviteiten	1.495	-1.444
	Stand liquide middelen 1 januari	149	3
	Mutatie liquide middelen	3.541	146
	Stand liquide middelen 31 december	3.690	149

Algemeen

Dunea N.V. is statutair en feitelijk gevestigd te Zoetermeer aan het Plein van de Verenigde Naties 11, 2719 EG te Zoetermeer en geregistreerd onder inschrijvingsnummer 27122974 bij de Kamer van Koophandel.

Activiteiten

De activiteiten van Dunea bestaan voornamelijk uit:

- het voorzien in de behoeften aan drinkwater en industriewater binnen het distributiegebied, alsmede het voorzien in de behoeften aan drinkwater en gros en industriewater buiten het distributiegebied; alles met inachtneming van de eisen van verantwoord natuurbeheer van het aan de zorgen van de vennootschap toevertrouwd duingebied;
- het verantwoord natuurbeheer van het aan de zorgen van de vennootschap toevertrouwd duingebied, een en ander met inachtneming van de eisen van verantwoorde waterwinning;
- het beheren van andere onderdelen van de waterketen zoals riolering en afvalwaterzuivering zowel binnen als buiten het distributiegebied;
- het oprichten van, het op enigerlei wijze deelnemen in, het samenwerken met, het besturen van en het toezicht houden op vennootschappen en ondernemingen die activiteiten verrichten die (mede gelet op de energietransitie) passen bij de activiteiten van een drinkwaterbedrijf, of vennootschappen en ondernemingen welke dienstbaar zijn aan deze activiteiten.

Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van Dunea zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Consolidatie

Dunea heeft gedurende 2022 onderstaande deelnemingen:

	Waarderingsgrondslag	Percentage 2022	Percentage 2021	Statutaire zetel
AquaMinerals B.V.	kostprijs	4,19%	4,57%	Nieuwegein
Dunea Warmte & Koude B.V.	netto vermogenswaarde	100,00%	100,00%	Zoetermeer
Water Fund Holland B.V.	netto vermogenswaarde	26,95%	26,95%	Nieuwegein
KWH Water B.V.	kostprijs	6,71%	6,71%	Nieuwegein
Stichting Nationaal Park Hollandse Duinen	netto vermogenswaarde	100,00%	100,00%	s-Gravenhage
Het Waterlaboratorium N.V.	netto vermogenswaarde	30,00%	30,00%	Haarlem

AquaMinerals B.V., Water Fund Holland B.V., KWH Water B.V. en Het Waterlaboratorium N.V. worden niet geconsolideerd, omdat Dunea N.V. geen overheersende zeggenschap in deze deelnemingen heeft.

Stichting Nationaal Park Hollandse Duinen is opgericht in 2018. Dunea N.V. is enig bestuurder van de stichting. De stichting is in materiële zin van te verwaarlozen betekenis waardoor consolidatie achterwege is gebleven op grond van artikel 2:407 lid 1 BW.

Dunea Warmte & Koude B.V. is opgericht in 2020. Dunea N.V. is enig aandeelhouder van de vennootschap. De vennootschap is in materiële zin van te verwaarlozen betekenis waardoor consolidatie achterwege is gebleven op grond van artikel 2:407 lid 1 BW.

Grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is van toepassing. Bij de waardering van activa en passiva is de continuïteitsveronderstelling toegepast.

In de balans, de winst-en-verliesrekening en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Benaming

In de winst-en-verliesrekening zijn benamingen toegepast die in de bedrijfstak gebruikelijk zijn.

Weergave bedragen

De in de toelichting vermelde bedragen zijn, tenzij anders vermeld, in duizenden euro's.

Waardering

Activa en passiva worden tegen historische kostprijs opgenomen, tenzij anders vermeld in de grondslagen.

Een actief wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en het actief een kostprijs of een waarde heeft waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Activa die hier niet aan voldoen worden niet in de balans verwerkt, maar worden aangemerkt als niet in de balans opgenomen activa.

Een verplichting wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag waartegen de afwikkeling zal plaatsvinden op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Onder verplichtingen worden mede

voorzieningen begrepen. Verplichtingen die hier niet aan voldoen worden niet in de balans opgenomen, maar worden verantwoord als niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans opgenomen als een transactie niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting. Dergelijke transacties geven evenmin aanleiding tot het verantwoorden van resultaten. Bij de beoordeling of er sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit wordt uitgegaan van de economische voordelen en risico's die zich naar alle waarschijnlijkheid in de praktijk zullen voordoen en niet op basis van voordelen en risico's waarvan redelijkerwijze niet te verwachten is dat zij zich zullen voordoen.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. De resultaten van de transactie worden in dat geval direct in de winst-en-verliesrekening opgenomen, rekening houdend met eventuele voorzieningen die dienen te worden getroffen in samenhang met de transactie.

Indien de weergave van de economische realiteit ertoe leidt dat activa worden opgenomen waarvan de rechtspersoon niet het juridisch eigendom bezit, wordt dit feit vermeld.

Baten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Leasing

De onderneming kan financiële en operationele leasecontracten afsluiten.

Een leaseovereenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen, wordt aangemerkt als een financiële lease. Alle andere leaseovereenkomsten classificeren als operationele leases. Bij de leaseclassificatie is de economische realiteit van de transactie bepalend en niet zozeer de juridische vorm. Classificatie van de lease vindt plaats op het tijdstip van het aangaan van de betreffende leaseovereenkomst.

Als de onderneming optreedt als lessee in een operationele lease, wordt het leaseobject niet geactiveerd. Leasebetalingen en vergoedingen inzake operationele leases worden lineair over de leaseperiode ten laste respectievelijk ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht, tenzij een andere toerekeningsystematiek meer representatief is voor het patroon van de met het leaseobject te verkrijgen voordelen.

Financiële instrumenten

Financiële activa en financiële verplichtingen worden in de balans opgenomen op het moment dat contractuele rechten of verplichtingen ten aanzien van dat instrument ontstaan. Een financieel instrument wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen.

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als de onderneming beschikt over een deugdelijk juridisch instrument om het financiële actief en de financiële verplichting gesaldeerd af te wikkelen en de onderneming het stellige voornemen heeft om het saldo als zodanig netto of simultaan af te wikkelen. Als sprake is van een overdracht van een financieel actief dat niet voor verwijdering uit de balans in aanmerking komt, wordt het overgedragen actief en de daarmee samenhangende verplichting niet gesaldeerd.

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten (zoals vorderingen en schulden), als afgeleide financiële instrumenten (derivaten) verstaan.

In de toelichting op de afzonderlijke posten van de balans wordt de reële waarde van het betreffende instrument toegelicht als die afwijkt van de boekwaarde. Indien het financiële instrument niet in de balans is opgenomen wordt de informatie over de reële waarde gegeven in de toelichting op de langlopende schulden.

Primaire financiële instrumenten

Voor de grondslagen van primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de behandeling per balanspost onder de 'Grondslagen voor de waardering van activa en passiva'.

Afgeleide financiële instrumenten

Dunea heeft geen afgeleide financiële instrumenten.

Verbonden partijen

Voor de identificatie van verbonden partijen wordt aangesloten bij de definitie uit de RJ. Dunea onderkent onder andere de volgende verbonden partijen: aandeelhouders, deelnemingen, directie en commissarissen. Transacties met verbonden partijen van betekenis en die niet onder normale marktomstandigheden plaatsvinden, worden toegelicht in de jaarrekening.

Gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening. Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa worden in de balans verwerkt indien het waarschijnlijk is dat de toekomstige prestatie-eenheden met betrekking tot dat actief zullen toekomen aan de onderneming en de kosten van het actief betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

Immateriële vaste activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de kostprijs. De kostprijs bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en overige kosten om het actief in de staat te krijgen die noodzakelijk is voor het beoogde gebruik. Na eerste verwerking worden immateriële vaste activa gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingverliezen. Voor de wijze van vaststelling of voor vaste activa sprake is van een bijzondere waardevermindering, wordt verwezen naar de paragraaf 'Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa'.

Uitgaven voor ontwikkelingsprojecten worden geactiveerd als onderdeel van de vervaardigingsprijs als het waarschijnlijk is dat het project commercieel en technisch succesvol zal zijn (dat wil zeggen: als het waarschijnlijk is dat economische voordelen zullen worden behaald) en de kosten betrouwbaar kunnen worden vastgesteld. Voor de geactiveerde ontwikkelingskosten is een wettelijke reserve onder het eigen vermogen gevormd ter hoogte van het geactiveerde bedrag. De uitgaven voor ontwikkelingsprojecten worden geactiveerd bij oplevering en ingebruikname van de pilot-installatie. De uitgaven na ingebruikname worden jaarlijks geactiveerd. De afschrijvingstermijn is gelijk aan de resterende duur van de pilot.

Onderzoekskosten worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden in de balans verwerkt indien het waarschijnlijk is dat de toekomstige prestatie-eenheden met betrekking tot dat actief zullen toekomen aan de onderneming en de kosten van het actief betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

Materiële vaste activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de kostprijs. De kostprijs bestaat uit de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en overige kosten om het actief op zijn plaats en in de staat te krijgen die noodzakelijk is voor het beoogde gebruik. Na eerste verwerking worden materiële vaste activa gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingverliezen. Voor de wijze van vaststelling of voor vaste activa sprake is van een bijzondere waardevermindering, wordt verwezen naar de paragraaf 'Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa'.

De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van gebruikte grond- en hulpstoffen en overige kosten welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend, waaronder bouwrente. De bouwrente wordt berekend over het gemiddeld geïnvesteerde bedrag tot het moment van ingebruikname.

De bijdragen die Dunea van derden ontvangt voor het aan- en/of verleggen van aansluit- en hoofdleidingen, worden verantwoord bij de langlopende schulden, onder de post Egalisatierekening bijdragen van derden. Deze bijdragen vallen vrij gedurende de economische levensduur van deze activa. Bijdragen die ontvangen worden van derden voor het aan- en/of verleggen van transportleidingen worden in mindering gebracht op de kostprijs van het actief.

De jaarlijkse afschrijvingen op de materiële vaste activa bedragen een vast percentage van de kostprijs. Dit percentage is gebaseerd op de verwachte economische levensduur van de activa. Op investeringen wordt afgeschreven vanaf het moment dat deze beschikbaar zijn voor het beoogde gebruik. Met een restwaarde wordt geen rekening gehouden. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Kosten voor groot onderhoud worden in de boekwaarde van het materieel vaste actief verwerkt ("componentenbenadering"). Onderhoudsuitgaven worden slechts geactiveerd als zij de gebruiksduur van het object verlengen en/of leiden tot toekomstige prestatie-eenheden met betrekking tot het object.

Boekwinsten en -verliezen uit de verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de 'Overige bedrijfsopbrengsten'.

Buiten gebruik gestelde activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengst-waarde.

Financiële vaste activa (deelnemingen)

Deelnemingen waarin door Dunea invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode op basis van de nettovermogenswaarde. De nettovermogenswaarde van de deelneming wordt bepaald op basis van de grondslagen zoals Dunea deze in de eigen jaarrekening toepast. Wanneer 20% of meer van de stemrechten uitgebracht kan worden, wordt ervan uitgegaan dat er invloed van betekenis is. Bij de vaststelling of er sprake is van een deelneming waarin de onderneming invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid, wordt het geheel van feitelijke omstandigheden en contractuele relaties (waaronder eventuele potentiële stemrechten) in aanmerking genomen.

Indien de deelnemende rechtspersoon een actief of een passief overdraagt aan een deelneming die volgens de vermogensmutatiemethode wordt gewaardeerd, wordt de winst of het verlies voortvloeiend uit deze overdracht naar rato van het relatieve belang dat derden hebben in de deelnemingen verwerkt (proportionele resultaatsbepaling). Een verlies dat voortvloeit uit de overdracht van vlottende activa of een bijzondere waardevermindering van vaste activa wordt wel volledig verwerkt. Resultaten op transacties waarbij overdracht van activa en passiva tussen de onderneming en haar deelnemingen en tussen deelnemin-gen onderling heeft plaatsgevonden, worden geëlimineerd voor zover deze als niet gereali-seerd kunnen worden beschouwd.

De niet gerealiseerde winst wordt geëlimineerd uit het resultaat van de onderneming. Deze correctie wordt verwerkt door eliminatie op het resultaat deelneming en deze eliminatie in de balans in mindering te brengen op de waarde van de deelneming.

Wanneer de waardering van een deelneming volgens de vermogensmutatiemethode nihil is geworden, wordt de methode niet langer toegepast en blijft de deelneming – bij

ongewijzigde omstandigheden – op nihil gewaardeerd. Wanneer Dunea geheel of ten delen instaat voor de schulden van de deelneming respectievelijk een feitelijke verplichting heeft de deelneming (voor haar aandeel) tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt voor het aandeel in eventuele verdere verliezen van de deelneming een voorziening gevormd. Deze voorziening wordt aan de creditzijde van de balans opgenomen.

Dunea houdt bij de waardering van deelnemingen volgens de vermogensmutatiemethode rekening met een wettelijke reserve, wanneer Dunea geen overheersende zeggenschap heeft in de deelneming. De wettelijke reserve wordt gevormd ter hoogte van het aandeel van Dunea in de resultaten en rechtstreekse vermogensvermeerderingen van de deelneming sinds de eerste waardering van de deelneming op nettovermogenswaarde. De reserve wordt verlaagd met dividend waarop Dunea recht heeft verkregen, rechtstreekse vermogens-verminderingen en uitkeringen waarvan door Dunea onbeperkt ontvangst kan worden bewerkstelligd.

De deelnemingen waarin Dunea geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid uitoefent, worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.

De langlopende vorderingen op deelnemingen en de overige vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen geamorti-seerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke verliezen als gevolg van oninbaarheid worden in mindering gebracht.

Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Op iedere balansdatum wordt beoordeeld of er externe dan wel interne indicaties zijn dat een actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. De realiseerbare waarde van het actief wordt geschat wanneer zich een indicatie voordoet dat een actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. De realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Indien de realiseerbare waarde van een actief lager is dan de boekwaarde, wordt de boekwaarde verlaagd tot de realiseerbare waarde. Deze verlaging is een bijzonder waardeverminderingverlies. Dit verlies wordt direct als last verantwoord in de winst-en-verliesrekening. Een bijzonder waardevermindering-

verlies wordt gepresenteerd onder de overige waardeveranderingen van vaste activa in de winst-en-verliesrekening.

De opbrengstwaarde is het bedrag waartegen een actief maximaal kan worden verkocht, onder aftrek van nog te maken kosten. De opbrengstwaarde wordt bepaald aan de hand van een verkoopovereenkomst of wordt op basis van een marktprijs bepaald op een liquide (actieve) markt, te corrigeren voor nog te maken kosten.

De bedrijfswaarde is de contante waarde van de aan een actief of samenstel van activa toe te rekenen geschatte toekomstige kasstromen die kunnen worden verkregen met de uitoefening van het bedrijf.

Een bijzonder waardevermindingsverlies wordt uitsluitend teruggenomen indien er een wijziging in de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde heeft plaatsgevonden sinds de verantwoording van het laatste bijzondere waardevermindingsverlies. De terugname wordt beperkt tot maximaal het bedrag dat nodig is om het actief te waarderen op de geamortiseerde kostprijs op het moment van de terugname, als geen sprake geweest zou zijn van een bijzondere waardevermindering. De terugname van een bijzonder waardevermindingsverlies wordt direct als bate in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Vorraden

De voorraden materialen zijn vrijwel geheel bestemd voor de aanleg, het onderhoud en de vernieuwing van materiële vaste activa. Voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs of lagere opbrengstwaarde. De kostprijs is de verkrijgings- of vervaardigingsprijs vermeerderd met overige direct toerekenbare kosten om de voorraden op hun huidige plaats en in hun huidige staat te brengen. De voorraad wordt gewaardeerd volgens FIFO-methode ('first in, first out'). De lagere opbrengstwaarde is het bedrag waartegen een actief maximaal kan worden verkocht, onder aftrek van nog te maken kosten. De beoordeling of sprake is van een lagere opbrengstwaarde vindt op individuele basis plaats. Voor het verschil tussen kostprijs en lagere opbrengstwaarde wordt een voorziening gevormd. De afwaardering wordt in het resultaat verwerkt.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke verliezen als gevolg van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen, waarbij vorderingen die langer open staan dan twee jaar minimaal voorzien worden.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde en staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de vennootschap. Liquide middelen die naar verwachting langer dan twaalf maanden niet ter beschikking staan van de onderneming, worden gerubriceerd als financiële vaste activa.

Eigen vermogen

Financiële instrumenten die op grond van de juridische realiteit worden aangemerkt als eigenvermogensinstrumenten, worden gepresenteerd onder het eigen vermogen. Uitkeringen aan houders van deze instrumenten worden in mindering op het eigen vermogen gebracht na aftrek van eventueel hiermee verband houdend voordeel uit hoofde van belasting naar de winst.

Agioreserve

De door de aandeelhouders ingebrachte bedragen boven het nominaal aandelenkapitaal worden verantwoord als agio. Hieronder worden tevens begrepen additionele vermogensstortingen door bestaande aandeelhouders zonder uitgifte van aandelen of uitgifte van rechten tot het nemen of verkrijgen van aandelen van de onderneming. Kosten en kapitaalbelasting verbonden aan de plaatsing van aandelen die niet worden geactiveerd, worden onder aftrek van belastingeffecten, ten laste van het agio gebracht. Indien en zover het agio ontoereikend is, worden de bedragen ten laste van de overige reserves gebracht.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichting per balansdatum af te wikkelen, tenzij de tijdswaarde van geld niet materieel is. Als de tijdswaarde van geld niet materieel is, dan wordt de voorziening gewaardeerd op nominale waarde. In de toelichting op de balans bij punt 11. Voorzieningen is per voorziening toegelicht op welke wijze deze gewaardeerd is.

Voor een beschrijving van de aard en de belangrijkste veronderstellingen en onzekerheden van de voorzieningen wordt verwezen naar **11. Voorzieningen**.

Schulden

Schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Onder de langlopende schulden neemt Dunea de schulden en vooruit ontvangen bedragen met een resterende looptijd van meer dan één jaar op.

De Egalisatierekening bijdragen van derden is opgenomen onder de langlopende schulden. Deze post wordt gewaardeerd tegen de van derden ontvangen bijdragen voor het aan- en/of verleggen van aansluit- en hoofdleidingen, verminderd met de cumulatieve amortisatie. De amortisatietermijn van de egalisatierekening is gelijkgesteld aan de afschrijvingstermijn van de investeringen in aansluit- en hoofdleidingen. De amortisatie wordt verantwoord onder de afschrijvingen.

Onder de kortlopende schulden worden de schulden opgenomen die binnen een termijn van één jaar vervallen. Hieronder vallen onder meer de aflossingen op langlopende leningen die binnen één jaar vervallen. De effectieve rente wordt direct in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Algemeen

De opbrengsten worden verantwoord wanneer deze zijn gerealiseerd.

Opbrengsten uit het leveren van goederen worden verantwoord indien alle belangrijke risico's met betrekking tot de goederen zijn overgedragen aan de koper. Opbrengsten uit het verlenen van diensten worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt wanneer het bedrag van de opbrengsten op betrouwbare wijze kan worden bepaald, de inning van de te ontvangen vergoeding waarschijnlijk is, de mate waarin de dienstverlening op balansdatum is verricht betrouwbaar kan worden bepaald en de reeds gemaakte kosten en de kosten die (mogelijk) nog moeten worden gemaakt om de dienstverlening te voltooien op betrouwbare wijze kunnen worden bepaald.

De kosten worden bepaald op basis van historische kostprijs en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Voorzienbare verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Bedrijfsresultaat

Het bedrijfsresultaat berekent Dunea als het verschil tussen de som van de bedrijfsopbrengsten en de som van de bedrijfslasten.

Bedrijfsopbrengsten

De bedrijfsopbrengsten bestaan uit:

- Wateropbrengsten;
- Opbrengsten van werken voor derden;
- Geactiveerde productie voor het eigen bedrijf;
- Overige bedrijfsopbrengsten.

De wateropbrengsten betreft de opbrengst van waterverbruik, vastrecht, bijdrage voor precarioheffing, verkoop en gros (levering aan andere waterbedrijven) en overige wateropbrengsten. De wateropbrengsten zijn exclusief omzetbelasting en belasting op leidingwater.

Per balansdatum vindt een raming plaats van de nog te factureren wateropbrengsten met betrekking tot het verslagjaar. Deze geraamde opbrengsten worden verwerkt in het verslagjaar. Het verschil tussen de geraamde opbrengsten en de gefactureerde opbrengsten wordt verwerkt in het volgende verslagjaar.

De opbrengsten van werken voor derden bestaan uit uitgevoerde werkzaamheden in opdracht van derden waaronder onderhoudswerkzaamheden aan brandkranen en rioolbeheer.

De geactiveerde productie voor het eigen bedrijf betreffen de geactiveerde uren van medewerkers die werken aan investeringsprojecten welke na afronding op de balans geactiveerd zijn en waarover wordt afgeschreven.

De overige opbrengsten bestaan onder andere uit huur- en pachtopbrengsten, subsidieopbrengsten (exploitatiesubsidies) en opbrengsten uit verkoop van vaste activa. Huuropbrengsten worden lineair in de winst-en-verliesrekening opgenomen op basis van de duur van de huurovereenkomst. Vergoedingen ter stimulering van het sluiten van huurovereenkomsten worden als integraal deel van de totale huuropbrengsten verwerkt.

Exploitatiesubsidies worden ten gunste van de winst-en-verliesrekening verantwoord in hetzelfde jaar als waarin de gesubsidieerde bestedingen zijn verantwoord, de gederfde opbrengsten blijken, dan wel het exploitatietekort zich heeft voorgedaan. Investerings-subsidies worden in mindering gebracht op het geïnvesteerde bedrag.

Bedrijfslasten

De bedrijfslasten bestaan uit:

- Kostprijs van de omzet;
- Lonen, salarissen en sociale lasten;
- Afschrijving vaste activa;
- Bijzondere waardeverminderingen en desinvesteringen vaste activa;
- Overige bedrijfskosten.

De kostprijs van de omzet bestaat uit kosten van grond- en hulpstoffen, inkoop en gros (levering door andere waterbedrijven), energiekosten, kosten van uitbesteed werk en precario gemeenten. Dit zijn kosten die direct verband houden met:

- Het produceren en distribueren van het water;
- Het in stand houden van de materiële vaste activa ten behoeve van het waterproces;
- Het onderhouden van de natuurgebieden.

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden volgens de CAO-WWB en bedrijfsregelingen van Dunea verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

De beloningen van het personeel worden als last in de winst-en-verliesrekening verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de vennootschap.

Voor de beloningen met bijvoorbeeld opbouw van rechten, sabbatical leave en bonussen worden de verwachte lasten gedurende het dienstverband in aanmerking genomen. Een verwachte vergoeding wordt verantwoord indien de verplichting tot betaling van die vergoeding is ontstaan op of vóór balansdatum en een betrouwbare schatting van de verplichtingen kan worden gemaakt. De verantwoorde verplichting betreft de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichting op balansdatum af te wikkelen. De beste schatting is gebaseerd op contractuele afspraken met personeelsleden (CAO en individuele arbeidsovereenkomsten). Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden respectievelijk ten laste of ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

De pensioenregeling wordt gefinancierd door afdrachten aan het pensioenfonds ABP. De pensioenverplichtingen worden gewaardeerd volgens de 'verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering'. In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst wordt beoordeeld of, en zo ja welke verplichtingen naast de betaling van de jaarlijks aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie op balansdatum bestaan. Deze additionele verplichtingen, waaronder eventuele verplichtingen uit herstelplannen van de pensioenuitvoerder, leiden tot lasten voor Dunea en worden in de balans opgenomen in een voorziening. Ultimo 2022 waren er geen pensioenvorderingen en -verplichtingen naast de betaling van de jaarlijkse aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en -lasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva.

Dunea berekent bouwrente over het gemiddeld geïnvesteerde bedrag tot het moment van ingebruikname van het materieel vast actief. De geactiveerde bouwrente wordt in mindering gebracht op de verantwoorde financiële lasten.

Resultaat deelnemingen

Het resultaat deelnemingen betreft het resultaat uit deelnemingen waarin Dunea invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid heeft en dividenden van deelnemingen waarin Dunea geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid heeft.

Belastingen

De belasting over het resultaat wordt berekend over het belastbaar resultaat. Voor compensabele verliezen wordt een actieve belastinglatentie gevormd, voor zover het waarschijnlijk is dat deze verliezen verrekenbaar zijn met toekomstige fiscale winsten.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstromen uit operationele activiteiten.

Toelichting op de balans per 31 december 2022

bedragen x € 1.000, tenzij anders vermeld.

Vaste activa

1. Immateriële vaste activa

De samenstelling van de immateriële vaste activa en het overzicht van de mutaties in 2022 zijn als volgt:

	Ontwikkelingskosten
Aanschafwaarde	1.894
Cumulatieve afschrijvingen, waardeverminderingen e.d.	-13
Boekwaarde per 31 december 2021	1.881
Investeringskosten	1.137
Afschrijvingen 2022	-514
Overige mutaties	85
Boekwaarde per 31 december 2022	2.589
Aanschafwaarde	3.116
Cumulatieve afschrijvingen, waardeverminderingen e.d.	-527
Boekwaarde per 31 december 2022	2.589

De ontwikkelingskosten betreffen kosten die gemaakt zijn voortvloeiend uit het programma 'Drinkwater voor de toekomst'. De aanschafwaarde bestaat voor € 1,3 miljoen uit ontwikkelingskosten voor de pilot Brak Grondwater (looptijd tot in 2025) en voor € 1,8 miljoen voor de pilot Valkenburgse Meer (looptijd tot in 2025).

2. Materiële vaste activa

De samenstelling van de materiële vaste activa en het overzicht van de mutaties in 2022 zijn als volgt:

	Totaal	Gebouwen en terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Werken in uitvoering	Niet aan bedrijfsuitoefening dienstbaar
Aanschafwaarde	1.446.537	110.025	1.282.591	8.697	41.456	3.768
Cumulatieve afschrijvingen, waardeverminderingen e.d.	-854.349	-50.322	-796.750	-5.402	0	-1.875
Boekwaarde per 31 december 2021	592.188	59.703	485.841	3.295	41.456	1.893
Investerings	37.688	0	0	0	37.688	0
Activeringen	0	4.900	35.227	171	-40.298	0
Afschrijvingen	-33.699	-2.341	-30.164	-1.136	0	-58
Desinvesteringen - Aanschafwaarde	-95	-25	0	-70	0	0
Desinvesteringen - Cum. afschrijvingen	70	0	0	70	0	0
Overige mutaties - Aanschafwaarde	-315	0	-85	0	-230	0
Overige mutaties - Cum. Afschrijvingen	2	0	0	16	0	-14
Boekwaarde per 31 december 2022	595.839	62.237	490.819	2.346	38.616	1.821
Aanschafwaarde	1.483.814	114.900	1.317.733	8.798	38.616	3.767
Cumulatieve afschrijvingen, waardeverminderingen e.d.	-887.975	-52.663	-826.914	-6.452	0	-1.946
Boekwaarde per 31 december 2022	595.839	62.237	490.819	2.346	38.616	1.821
Afschrijvingspercentages		3%-20%	2%-20%	5%-33%	n.v.t.	3%-5%

Op terreinen wordt niet afgeschreven.

In de categorie 'Gebouwen en terreinen' is voor een boekwaarde van € 22,6 miljoen (2021: € 22,6 miljoen) aan gronden opgenomen waarover Dunea wel de economische eigendom heeft, maar niet de juridische eigendom.

De samenstelling van de boekwaarde van werken in uitvoering per 31 december 2022 is € 38,6 miljoen:

Werk in uitvoering

Machines en installaties	36.441
Gebouwen en terreinen	450
Andere vaste bedrijfsmiddelen	1.725
	38.616

Onderverdeeld naar investeringsprojecten:

Werk in uitvoering (naar investeringsprojecten)

Leidingnet	14.781
Recycling spoelwaterverwerking Katwijk	9.771
Programma Berkheide	5.047
Drinkwater voor de Toekomst	1.108
Diversen	7.909
	38.616

In de post activeringen is circa € 0,5 miljoen bouwrente begrepen betreffende afgeronde en reeds geactiveerde investeringen. In de post investeringen is voor een totaalbedrag van € 0,3 miljoen aan bouwrente tegen een rentepercentage van 1,88% opgenomen met betrekking tot werken in uitvoering.

De aangegane verplichtingen voor de werken in uitvoering zijn opgenomen onder de niet in de balans opgenomen verplichtingen.

3. Financiële vaste activa

De samenstelling van de financiële vaste activa en het overzicht van de mutaties in 2022 zijn als volgt:

	Deel- nemingen	Vorderingen op deel- nemingen	Overige vorderingen	Totaal
Boekwaarde per 31 december 2021	2.746	456	74	3.276
Mutaties:				
Aflossing op leningen u/g	0	0	-19	-19
Mutatie resultaat deelneming	-49	0	0	-49
Hypothecaire aflossingen	0	0	-12	-12
Nieuwe leningen u/g	0	404	0	404
Boekwaarde per 31 december 2022	2.697	860	43	3.600

Deelnemingen

	31-12-2021	Storting aandelen- kapitaal	Mutatie resultaat deel- neming	31-12-2022
AquaMinerals B.V.	24	0	0	24
Dunea Warmte & Koude B.V.	0	0	0	0
Water Fund Holland B.V.	0	0	0	0
KWH Water B.V.	566	0	0	566
Stichting Nationaal Park Hollandse Duinen	0	0	0	0
Het Waterlaboratorium N.V.	2.156	0	-49	2.107
	2.746	0	-49	2.697

De deelneming in Dunea Warmte & Koude B.V. heeft een negatieve waarde van € 0,8 miljoen (2021: € 0,4 miljoen). Omdat Dunea instaat voor de schulden van de deelneming, is hiervoor een voorziening gevormd. Water Fund Holland B.V. zal, conform een eerder besluit door de aandeelhouders, in 2023 geliquideerd worden.

Vorderingen op deelnemingen

Dit betreft een vordering op Dunea Warmte & Koude B.V., welke ontstaat doordat Dunea N.V. diensten verleend aan de deelneming. Er wordt geen rente over de vordering berekend.

Overige vorderingen

De samenstelling van de overige vorderingen is als volgt:

	31-12-2022	31-12-2021
Leningen u/g aan personeel onder hypothecair verband	39	51
Leningen u/g overig	4	23
Totaal overige vorderingen	43	74

Het af te lossen deel van de hypothecaire leningen in 2023 bedraagt € 12k (2022: € 11k) en is opgenomen onder de overige kortlopende vorderingen.

Het af te lossen deel van de leningen u/g overig in 2023 bedraagt € 18k (2022: € 17k) en is opgenomen onder de overige kortlopende vorderingen.

Alle leningen hebben ultimo 2022 een looptijd van meer dan één jaar, maar minder dan tien jaar.

Het gemiddelde rentepercentage voor leningen u/g onder hypothecair verband bedraagt 0,90% (2021: 0,87%). De hypothecaire leningen hebben een rentevaste periode van vijf jaar. De rente wordt per uitgegeven hypothecaire lening elke vijf jaar herzien als de marktrente lager is dan de verschuldigde rente.

De overige leningen bestaan uit een lening met een vast rentepercentage van 4,5%. Op deze lening is een pandrecht gevestigd.

Vlottende activa

4. Voorraden

	31-12-2022	31-12-2021
Voorraad materialen	1.419	1.248
Totaal voorraden	1.419	1.248

Op de voorraden is geen voorziening voor incurantheid gevormd.

5. Vorderingen

De vorderingen bestaan uit:

	31-12-2022	31-12-2021
Debiteuren	10.376	6.060
Belastingen	1.002	1.651
Overige vorderingen	44	40
Overlopende activa	4.238	5.703
Totaal vorderingen	15.660	13.454

Voor debiteuren is een voorziening opgenomen van € 1,3 miljoen (2021: € 1,1 miljoen). In 2022 is een dotatie op de voorziening verwerkt van € 0,4 miljoen (2021: € 0,2 miljoen). Aan de voorziening zijn kosten van € 0,2 miljoen onttrokken (2021: € 0,2 miljoen).

Het debiteurensaldo is per ultimo 2022 hoger dan ultimo 2021. Dit is vooral veroorzaakt door timing van incasso, doordat 31 december 2022 in een weekend viel. Er zijn geen indicaties voor meer betalingsproblemen bij klanten.

In het saldo debiteuren is € 0,7 miljoen (2021: € 0,1 miljoen) opgenomen aan transacties met verbonden partijen. Het betreft hier in het geheel openstaande saldi met aandeelhouders

van Dunea. Deze transacties met verbonden partijen zijn onder normale marktvoorwaarden aangegaan en vallen onder de reguliere bedrijfsuitoefening van Dunea. Er hebben geen transacties plaatsgevonden met verbonden partijen die niet-marktconform zijn.

De overlopende activa bestaan voornamelijk uit nog te factureren bedragen € 2,3 miljoen (2021: € 3,8 miljoen) en vooruitbetaalde kosten € 1,9 miljoen (2021: € 1,7 miljoen).

Het totaal van de kortlopende vorderingen heeft een resterende looptijd korter dan één jaar.

6. Liquide middelen

Deze post is als volgt samengesteld:

	31-12-2022	31-12-2021
Kas- en banksaldi	3.690	149
Totaal liquide middelen	3.690	149

Het totaal van liquide middelen bestaat uit het saldo van verschillende bankrekeningen en uit een (klein) deel kasgeld. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de vennootschap.

Eigen vermogen

7. Geplaatst kapitaal

Het geplaatste en gestorte deel van het maatschappelijk kapitaal bestaat uit vier miljoen gewone aandelen en is per ultimo 2022 in handen van zeventien gemeenten. Deze gemeenten vormen het voorzieningsgebied van Dunea. Voor de verdeling van de gewone aandelen naar gemeenten wordt verwezen naar pagina 139 van het jaarverslag.

De nominale waarde van een gewoon aandeel bedraagt € 5,-.

Geplaatst en gestort kapitaal	2022	2021
Stand 1 januari	20.000	20.000
Mutaties geplaatst en gestort kapitaal	0	0
Stand 31 december	20.000	20.000

8. Agioreserve

Het verloop van de agioreserve is als volgt:

Agioreserve	2022	2021
Stand 1 januari	3.097	3.097
Mutaties agioreserve	0	0
Stand 31 december	3.097	3.097

De agioreserve is in 1990 gevormd bij de oprichting van Duinwaterbedrijf Zuid-Holland (in 2009 is de naam gewijzigd in Dunea). Na overname in 1995 van EWR (Energie en Watervoorziening Rijnland) alsmede door de waardewijziging per aandeel van fl. 10,00 naar € 5,00 in 2000, is de agioreserve tot het huidig saldo gemuteerd.

9. Wettelijke reserves

De wettelijke reserves bestaan uit een wettelijke reserve op deelnemingen en een wettelijke reserve voor geactiveerde ontwikkelingskosten.

Het verloop van de wettelijke reserves is als volgt:

Wettelijke reserves	Deel- nemingen	Ontwikke- lingskosten	2022	2021
Stand 1 januari	373	1.881	2.254	754
Dotatie	331	708	1.039	1.831
Vrijval	-49	0	-49	-331
Overige mutaties	0	0	0	0
Stand 31 december	655	2.589	3.244	2.254

De wettelijke reserve Deelnemingen is gevormd voor het aandeel in de resultaten van Het Waterlaboratorium N.V. De dotatie van de wettelijke reserve Deelnemingen voor een bedrag van € 0,3 miljoen betreft een correctie op een vrijval die in 2021 ten onrechte verwerkt is voor hetzelfde bedrag.

10. Overige reserves

De overige reserves bestaan uit de algemene reserve en overige reserves die door de directie met goedkeuring van de Aandeelhoudersvergadering en de Raad van Commissarissen zijn gevormd.

Het verloop van de overige reserves is als volgt:

Overige reserves	Algemene reserve	Reserve warmte- activiteiten	2022	2021
Stand 1 januari	211.951	7.992	219.943	212.902
Resultaat bestemming	6.716	-409	6.307	8.541
Dotatie aan wettelijke reserves	-1.039	0	-1.039	-1.831
Vrijval uit wettelijke reserves	49	0	49	331
Stand 31 december	217.677	7.583	225.260	219.943

De reserve warmte-activiteiten is in 2019 gevormd ter financiering van het startkapitaal van Dunea Warmte & Koude B.V. De mutatie in 2022 bestaat uit het negatieve resultaat deelneming voor het boekjaar.

In artikel 17 van de statuten van de vennootschap is bepaald dat aan de aandeelhouders geen uitkeringen ten laste van de winst of de reserves mogen geschieden.

Voorstel aan Algemene Vergadering voor bestemming van het resultaat over het boekjaar 2022

De directie stelt met goedkeuring van de Raad van Commissarissen voor om het resultaat over 2022 van € 6,3 miljoen toe te voegen aan de Algemene reserve, voor zover dit geen betrekking heeft op de warmte-activiteiten. Het deel van het resultaat dat betrekking heeft op de activiteiten van Dunea Warmte & Koude B.V. (€ 0,4 miljoen verlies) wordt volgens dit voorstel in mindering gebracht op de reserve voor warmte-activiteiten.

Het voorstel is in het eigen vermogen op de balans verwerkt.

11. Voorzieningen

Dit betreft voorzieningen voor:

Voorzieningen	Stand per 31-12-2021	Onttrekking	Vrijval	Dotatie	Stand per 31-12-2022
Amoveringskosten	3.350	-65	-6	783	4.062
Negatieve deelnemingen	390	0	0	409	799
Voorziening beheer, natuur en drinkwatergebied	574	0	0	0	574
Personeelsbeloningen	437	-203	-65	0	169
Herstructurering	214	-148	-47	221	240
Slibafvoer	0	0	0	106	106
Overige voorzieningen	189	-189	0	0	0
Totaal voorzieningen	5.154	-605	-118	1.519	5.950

Het kortlopend deel van de voorzieningen is € 2,1 miljoen.

De voorzieningen zijn op nominale waarde gewaardeerd, omdat de tijdswaarde van geld niet materieel is.

De voorziening voor amoveringskosten is gevormd voor sloopkosten van gebouwen en productiemiddelen die niet meer in gebruik zijn en voor het saneren van bodemverontreinigingen. In 2022 is de sanering van olieverontreiniging op locatie Katwijk afgerond (onttrekking van € 0,1 miljoen). De dotatie bestaat uit € 0,6 miljoen inzake Asbestsanering Bergambacht (totale voorziening 31-12-2022: € 1,3 miljoen), omdat na onderzoek alle daken asbesthoudend bleken te zijn. Verder is de voorziening verhoogd met € 0,2 miljoen in verband met inflatie.

De deelneming in Dunea Warmte & Koude B.V. heeft een negatieve waarde van € 0,8 miljoen (2021: € 0,4 miljoen). Omdat Dunea instaat voor de schulden van de deelneming, is hiervoor een voorziening gevormd.

De voorziening beheer, natuur en drinkwatergebied betreft de natuurvoorziening pilot Zandmotor. De voorziening is gevormd voor een verlieslatend contract en is bepaald als het verschil tussen de netto contante waarde en de nominale waarde van de oorspronkelijke inschatting van de kosten voor de afwikkeling van het contract. De ontvangen afkoopsom is bepaald op basis van de inschatting van de kosten voor het beheer en onderhoud van de Zandmotor en is als vooruit ontvangen bedrag opgenomen onder de langlopende schulden op de balans.

De voorziening personeelsbeloningen is ter dekking van toekomstige vergoedingen op grond van de overgangsregeling van de cao voor jubileavergoedingen vanaf 1 januari 2016.

De voorziening voor herstructurering bestaat uit de geschatte kosten die voortvloeien uit de aanspraken van medewerkers op de aan het sociaal plan verbonden kosten van individuele ontslagregelingen. Daarnaast zijn in de voorziening de geschatte kosten voor het eigen risicodragerschap met betrekking tot de WW opgenomen.

Voor slibafvoer is in 2022 een voorziening opgenomen van € 0,1 miljoen. Het poederkoolslib in Scheveningen ligt nog op voorraad bij Dunea, vanwege belemmerde transportmogelijkheden. Aangezien het poederkoolslib in 2022 is ontstaan en het een feitelijk verplichting is om het af te voeren in overeenstemming met het beleid van Dunea, is een voorziening getroffen. De verwachting is dat het poederkoolslib in 2023 weer afgevoerd kan worden.

12. Langlopende schulden

Langlopende schulden	Leningen	Egalisatie-rekening Bijdragen derden	Vooruit-ontvangen bedragen	Totaal
Stand 1 januari 2022	217.667	72.451	1.304	291.422
Af: Overgebracht naar kortlopende schulden	-13.733	0	0	-13.733
Bij: Ontvangen bijdragen van derden	0	3.847	0	3.847
Af: Vrijval naar resultaat	0	-3.080	-133	-3.213
Bij: Nieuwe langlopende leningen	35.000	0	0	35.000
Stand 31 december 2022	238.934	73.218	1.171	313.323

De reële waarde van de leningen ultimo 2022, inclusief het kortlopende deel, is € 297,9 miljoen (nominale waarde: € 252,7 miljoen).

Voor een aantal langlopende leningen zijn voorwaarden opgenomen over de hoogte van de solvabiliteit (verhouding eigen vermogen / totaal vermogen) en de debt ratio (verhouding netto schuldpositie tot de operationele cashflow). Dunea voldoet aan deze voorwaarden met een solvabiliteit van 40,4% (2021: 40,1%) ten opzichte van een minimumnorm van 30,0% en een debt ratio van 5,8 (2021: 5,7) ten opzichte van een maximumnorm van 8,0.

Een overzicht van de leningen ultimo 2022 met een looptijd van één jaar en langer, gegroepeerd naar de resterende looptijd en het huidige rentepercentage:

Percentages lopende leningen	1-5 jaar	6-10 jaar	>10 jaar	Totaal
<1,0%	25.000	0	111.000	136.000
1,0% < 4,0%	0	21.667	35.000	56.667
4,0% < 4,5%	0	0	60.000	60.000
Totaal	25.000	21.667	206.000	252.667

Onder de vooruit ontvangen bedragen is een afkoopsom met betrekking tot het Convenant Pilot Zandmotor opgenomen. De afkoopsom is een vooruit ontvangen bedrag dat in twintig jaar vrijvalt. Daarmee is de afkoopsom ultimo 2036 volledig vrijgevallen. Deze post valt over de looptijd vrij in de winst-en-verliesrekening onder Lonen en salarissen en Kosten uitbesteed werk. Het verschil tussen de netto contante waarde en de nominale waarde van de oorspronkelijke inschatting van de kosten is verantwoord als voorziening voor een verlieslatend contract.

Financiële instrumenten

Renterisico

Om het renterisico te beheersen wordt veelal met vaste renteafspraken gewerkt. Het financiële beleid is erop gericht om op de korte termijn de effecten van renteschommelingen op het resultaat te beperken en om op lange termijn de markttrentes te volgen. Dunea maakt geen gebruik van financiële derivaten zoals interest rate swaps om de financiële risico's die verbonden zijn aan bedrijfsactiviteiten te beheersen.

Liquiditeitsrisico

Dunea stuurt onder andere op de convenanten die door de financiers van Dunea worden geëist. Hiermee blijft Dunea toegang houden tot de vermogensmarkt. Tevens wordt continu een liquiditeitsplanning van twaalf maanden vooruit aangehouden waarbij eventuele risico's direct worden opgelost. Daarnaast wordt in de kredieten een interne buffer aangehouden waardoor Dunea te allen tijde aan haar betalingsverplichtingen kan voldoen.

Kredietsrisico

Verkoop van water vindt plaats op basis van een betaaltermijn van drie weken. Als afnemers niet binnen deze gestelde termijn hebben betaald, dan treedt de procedure volgens de tarievenregeling van Dunea in werking. De tarievenregeling is beschikbaar op de website van Dunea.

Bij nieuwe leveranciers vindt een analyse van de kredietwaardigheid plaats. Hiermee wordt gewaarborgd dat de leverancier ook aan zijn verplichtingen kan voldoen. Dit is vooral een risico wanneer sprake is van termijnbetalingen bij projecten.

13. Kortlopende schulden

De kortlopende schulden bestaan uit:

	31-12-2022	31-12-2021
Kortlopend deel leningen	13.733	12.333
Schulden aan kredietinstellingen	2.679	23.851
Schulden aan leveranciers	8.374	6.385
Belastingen en premies sociale verzekeringen	4.297	3.640
Schulden ter zake van pensioenen	545	507
Vooruitontvangen waterverbruik	4.459	4.064
Overige schulden	269	231
Overlopende passiva	17.567	19.315
Totaal kortlopende schulden	51.923	70.326

Voor rekening-courantkredieten zijn bij de banken overeenkomsten gesloten voor een bedrag van € 90 miljoen. Het rentepercentage voor rekening-courantkredieten is 1-maand Euribor met vaste opslag. Dit percentage kan dagelijks wijzigen. Voor de rekening-courantkredieten is een voorwaarde opgenomen over de hoogte van de Interest coverage ratio. Dunea voldoet aan deze voorwaarde met een Interest coverage ratio van 2,6 (2021: 3,2) ten opzichte van een minimumnorm van 1,3.

In het saldo schulden aan leveranciers is € 0,9 miljoen (2021: € 0,6 miljoen) opgenomen aan transacties met verbonden partijen. Het saldo bestaat voor 78% (2021: 88%) uit transacties met deelnemingen van Dunea. Er hebben geen transacties plaatsgevonden met verbonden partijen die niet-marktconform zijn.

De belastingen en premies sociale verzekeringen bestaan uit af te dragen grond- en leidingwaterbelasting € 2,0 miljoen (2021: € 2,0 miljoen) en af te dragen loonbelasting € 2,3 miljoen (2021: € 1,6 miljoen).

Het vooruitontvangen waterverbruik bestaat voor € 71,9 miljoen (2021: € 75,2 miljoen) uit ontvangen voorschotten en voor € 67,4 miljoen (2021: € 71,1 miljoen) uit de inschatting van het nog af te rekenen verbruik, vastrecht en precario.

De overlopende passiva betreffen de reservering voor vakantiedagen van het personeel van Dunea € 10,5 miljoen (2021: € 9,7 miljoen), nog te ontvangen inkoopfacturen € 4,3 miljoen (2021: € 4,2 miljoen), nog te betalen precario € 0,1 miljoen (2021: € 3,8 miljoen), nog te betalen rente van geldleningen € 1,0 miljoen (2021: € 1,0 miljoen) en vooruitontvangen bedagen voor onderhanden projecten € 1,4 miljoen (2021: € 0,8 miljoen).

Het totaal van de kortlopende schulden heeft een resterende looptijd korter dan één jaar.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

De niet in de balans opgenomen rechten komen uit op € 0,1 miljoen (2021: € 0,3 miljoen) en betreffen de pachtopbrengsten van het pannenkoekenhuis en de kiosk.

Dit bedrag kan als volgt worden onderverdeeld:

- Voor 2023 € 0,1 miljoen
- Voor 2024-2027 nihil
- Vanaf 2028 nihil

De pachtovereenkomsten hebben verschillende looptijden.

De niet in de balans opgenomen verplichtingen voor huurcontracten (operational lease) en de lopende meerjarige onderhoudscontracten en licentieovereenkomsten komen uit op € 18,2 miljoen (2021: € 17,8 miljoen).

Dit bedrag kan als volgt worden onderverdeeld:

- Voor 2023 € 3,2 miljoen
- Voor 2024-2027 € 7,9 miljoen
- Vanaf 2028 € 7,1 miljoen

Per ultimo 2022 bedragen de huurverplichtingen € 12,8 miljoen, waarvan € 1,2 miljoen betrekking heeft op 2023. Voor de huur van het kantoorgebouw zijn bankgaranties afgegeven voor in totaal € 0,4 miljoen.

Daarnaast is er per ultimo 2022 een bedrag van € 5,4 miljoen aan lopende verplichtingen in verband met onderhoudscontracten en licentieovereenkomsten, waarvan € 2,0 miljoen betrekking heeft op 2023.

De aangegane verplichtingen voor de werken in uitvoering bedragen per 31 december 2022 € 17,9 miljoen (2021: € 16,2 miljoen).

In 2021 heeft Dunea, samen met de mede-aandeelhouders van Het Waterlaboratorium N.V., een kapitaalinstandhoudingsverklaring afgegeven ten behoeve van ING Bank N.V. Hierin hebben de aandeelhouders toegezegd het tekort in het eigen vermogen bij te storten als het eigen vermogen kleiner is dan € 4,0 miljoen of als de solvabiliteit lager is dan 50%. Op basis van de meest recente financiële gegevens van Het Waterlaboratorium N.V. die beschikbaar zijn voor Dunea, zijn beide criteria op dit moment niet van toepassing.

Toelichting op de winst-en-verliesrekening over 2022

bedragen x € 1.000, tenzij anders vermeld.

14. Bedrijfsopbrengsten

De bedrijfsopbrengsten zijn in Nederland gerealiseerd.

A. Wateropbrengsten

	2022	2021
Waterverkoop eigen voorzieningsgebied	78.980	74.717
Vastrecht	49.623	45.664
Bijdrage voor precarioheffing	84	13.016
Andere waterbedrijven (verkoop en gros)	4.767	4.250
Overige wateropbrengsten	745	1.026
Totaal wateropbrengsten	134.199	138.673

In de waterverkoop eigen voorzieningsgebied is de aanpassing van de inschatting van het in het voorgaande boekjaar opgenomen nog te factureren verbruik en niet in rekening gebracht verbruik verantwoord voor € 0,2 miljoen negatief (2021: € 0,7 miljoen negatief).

Verkoopvolume eigen voorzieningsgebied (x 1.000 m³)

	2022	2021
Afzetvolume	77.751	79.097
Niet in rekening gebracht verbruik (NIRG)	-3.732	-3.638
Totaal verkoopvolume eigen voorzieningsgebied	74.019	75.459

Verkoop en gros

	2022	2021
Verkoop en gros (euro's)	4.767	4.250

Verkocht aan (x 1.000 m³)

	2022	2021
Evides	1.077	909
Oasen	3.341	3.241
Overig	111	65
Totaal verkoopvolume en gros	4.529	4.215

B. Opbrengsten van werken voor derden

	2022	2021
Opbrengsten van werken voor derden	3.466	2.692
Totaal opbrengsten werken voor derden	3.466	2.692

Dunea doet op aanvraag werken voor derde partijen. Voor 2022 heeft dit met name betrekking op:

- Aanleg van aansluitleidingen voor € 1,3 miljoen (2021: € 1,3 miljoen)
- Onderhoud en plaatsen van brandkranen voor € 0,6 miljoen (2021: € 0,5 miljoen)
- Uitvoeren van maatregelen met betrekking tot Programma Aanpak Stikstof € 0,5 miljoen (2021: nihil)
- Beheer riool € 0,4 miljoen (2021: € 0,5 miljoen)
- Uitleen personeel aan Dunea Warmte & Koude B.V. voor € 0,3 miljoen (2021: € 0,4 miljoen)

C. Overige bedrijfsopbrengsten

	2022	2021
Overige bedrijfsopbrengsten	2.504	2.157
Totaal overige bedrijfsopbrengsten	2.504	2.157

Onder de overige bedrijfsopbrengsten zijn onder andere begrepen:

- Subsidieopbrengsten voor € 1,5 miljoen (2021: € 1,0 miljoen)
- Opbrengsten uit detachering voor € 0,3 miljoen (2021: € 0,3 miljoen)
- Huur- en pacht opbrengsten voor € 0,4 miljoen (2021: € 0,2 miljoen)
- Opbrengsten uit verkoop van vaste activa voor € 0,1 miljoen (2021: € 0,3 miljoen)

De subsidieopbrengsten betreffen met name tegemoetkomingen voor buitenlandactiviteiten voor € 0,7 miljoen (2021: € 0,5 miljoen), natuurprojecten voor € 0,4 miljoen (2021: € 0,5 miljoen) en onderzoek en ontwikkeling voor € 0,4 miljoen (2021: nihil).

15. Bedrijfslasten

A. Kosten van grond- en hulpstoffen

	2022	2021
Chemicaliën en filtermateriaal	3.877	3.125
Grondwaterbelasting	269	282
Afvoer slib en overig afval	767	565
Totaal grond- en hulpstoffen	4.913	3.972

B. Waterinkoop

	2022	2021
Inkoop en gros	2.881	2.448

Ingekocht van (x 1.000 m³)

	2022	2021
Evides	1.138	964
Waternet	2.277	2.129
Totaal inkoop en gros	3.415	3.093

C. Energiekosten

	2022	2021
Electriciteitskosten	8.185	5.728
Kosten voor gasverbruik	197	145
Overige energiekosten	65	20
Totaal energiekosten	8.447	5.893

D. Kosten uitbesteed werk

	2022	2021
Kosten uitbesteed werk en materiaalverbruik waterproces	9.954	10.011
Kosten uitbesteed werk en materiaalverbruik natuurproces	1.547	828
Totaal kosten uitbesteed werk en materialen	11.501	10.839

De kosten betreffen door derden verrichte werkzaamheden en geleverde materialen voor zover deze in directe relatie staan tot de hoofdprocessen van Dunea. De hoofdprocessen zijn:

- Het waterproces, zijnde winning, transport, infiltratie, zuivering, distributie en verkoop van water;
- Het natuurbeheerproces.

E. Precario gemeenten

	2022	2021
Precariorechten	17	12.090
Totaal precariorechten	17	12.090

De post gemeentelijke precariobelasting betreft vergoedingen die de gemeenten in het voorzieningsgebied van Dunea in rekening brengen waardoor Dunea het recht heeft om de gemeentegrond voor het leidingnet te gebruiken. Vanaf 1 januari 2022 mogen gemeenten geen precariobelasting meer heffen over netwerken die nutsbedrijven in, op of boven gemeentegrond exploiteren. De lasten in 2022 zijn ontstaan door afwikkeling van per 31 december 2021 geraamde precariokosten tegen de werkelijke kosten.

F. Lonen, salarissen en sociale lasten

	2022	2021
Lonen en salarissen	32.865	30.323
Pensioenlasten	4.740	4.456
Overige sociale lasten	4.312	3.936
Totaal lonen, salarissen en sociale lasten	41.917	38.715

Pensioenlasten

De regeling wordt onder het Nederlandse pensioenstelsel gefinancierd door afdrachten aan het pensioenfonds ABP. Deelname aan het pensioenfonds ABP is verplicht gesteld in de CAO Waterbedrijven waaronder Dunea N.V. valt. De opbouw van de pensioenaanspraken wordt steeds in het betreffende kalenderjaar gefinancierd door middel van (ten minste) kostendekkende premiebetalingen. De pensioenregeling is een middelloonregeling met voorwaardelijke toeslagverlening voor zowel actieve als inactieve deelnemers (slapers en gepensioneerden). De toeslagverlening is afhankelijk van het beleggingsrendement.

De jaarlijkse opbouw van de pensioenaanspraken bedraagt in 2022 25,9% van het pensioengevend salaris dat is gebaseerd op het brutoloon minus een franchise (ad € 14.850). Het maximum pensioengevend salaris is voor 2022 gemaximeerd op € 114.866. De jaarlijkse premie die voor rekening komt van de werkgever bedraagt 17,97% van het pensioengevend salaris. Daarnaast is de werkgever premieplichtig voor de inkoop van het voorwaardelijke pensioen. De premie van dit voorwaardelijk pensioen is 3,0% en komt volledig voor rekening van de werkgever. De hoogte van de premie wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het bedrijfstakpensioenfonds op basis van de dekkingsgraad en verwachte rendementen.

De beleidsdekkingsgraad van het ABP bedraagt per 31 december 2022 110,9% volgens opgave van het fonds (2021: 110,2%). Op basis van het uitvoeringsreglement heeft Dunea bij een tekort in het fonds geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen anders dan door hogere toekomstige premies.

Personeel

Gemiddeld aantal personeelsleden in fte's:

	2022	2021
Directie, Corporate Marketing & Communicatie en Corporate Strategie	22	23
Divisie Duin & Water	297	281
Divisie Klant & Bedrijfsondersteuning	191	191
Totaal gemiddeld aantal personeelsleden in fte's	510	495

Van de hierboven vermelde medewerkers zijn er geen medewerkers in het buitenland werkzaam (2021: nihil).

WNT-verantwoording 2022 Dunea N.V.

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Dunea N.V. van toepassing zijnde regelgeving.

Het bezoldigingsmaximum in 2022 voor Dunea N.V. bedraagt € 216.000,-. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

Specificatie van de bezoldiging van de bestuurders:

Naam functionaris

(bedragen x € 1,-)

Functiegegevens

	De heer drs. W.M.E. Drossaert
Aanvang en einde functievervulling in 2022	Algemeen directeur 1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0
Dienstbetrekking	ja
Individueel WNT-maximum	€ 216.000

Bezoldiging 2022

Beloning plus belastbare vergoedingen	€ 191.340
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 24.649
Totaal bezoldiging	€ 215.989
Toepasselijk WNT-maximum	€ 216.000
Motivering overschrijding	N.v.t

Bezoldiging 2021

Aanvang en einde functievervulling in 2021	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0
Dienstbetrekking	ja
Beloning plus belastbare vergoedingen	€ 184.680
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 24.315
Totaal bezoldiging	€ 208.995
Toepasselijk WNT-maximum	€ 209.000
Motivering overschrijding	N.v.t

Naast de hiernaast vermelde topfunctionaris zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Het individuele WNT-maximum voor de leden van de Raad van Commissarissen bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum, berekend naar rato van de duur van het dienstverband.

Specificatie van de bezoldiging van de Raad van Commissarissen:

(x € 1,-)	Jhr. mr. J.P. Backer	Mevrouw ir. A. van der Rest	De heer G.J. Doornbos	Mevrouw mr. W. van Dijk	De heer P.G. Pijper	De heer drs. L.A.S. van der Ploeg RA RC EMFC
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2022	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/7-31/12	1/1-30/6
Totale bezoldiging	15.900	13.300	13.300	13.300	6.650	6.650
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	32.400	21.600	21.600	21.600	10.800	10.800
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2021						
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	N.v.t.	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2021	1/1-31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	1/12-31/12	N.v.t.	1/1-31/12
Totale bezoldiging	15.428	12.900	12.900	12.900	N.v.t.	12.900
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	31.350	20.900	20.900	20.900	N.v.t.	20.900

G. Afschrijving vaste activa, (terugname) bijzondere waardeverminderingen en desinvesteringen (im)materiële vaste activa

	2022	2021
Gebouwen en terreinen	2.341	2.229
Machines en installaties	30.164	30.143
Andere vaste bedrijfsmiddelen	1.136	1.309
Niet aan bedrijfsuitoefening dienstbaar	58	72
Ontwikkelingskosten	514	13
Totaal afschrijvingskosten (im)materiële vaste activa	34.213	33.766
Amortisatie egalisatierekening bijdragen van derden	-3.080	-3.158
Totaal afschrijvingskosten	31.133	30.608
Desinvesteringen vaste activa	25	228
Totaal desinvesteringen en (terugname) bijzondere waardevermindering materiële vaste activa	25	228

H. Overige bedrijfskosten

	2022	2021
Overige personeelskosten	5.698	5.127
Mobiliteitskosten	846	725
Erfpachten en zakelijke rechten	42	29
Huisvestingskosten	2.793	3.008
Belastingen, verzekeringen en bankkosten	1.345	1.070
Communicatiekosten en portiekosten	7.680	7.007
Contributies, donaties en abonnementen	1.529	1.613
Kantoor- en laboratoriumkosten	3.755	3.759
Inhuur deskundigen en automatiseringskosten	6.382	5.824
Afschrijving dubieuze debiteuren	592	190
Diverse bedrijfskosten	1.293	1.134
Totaal overige bedrijfskosten	31.955	29.486

De diverse bedrijfskosten betreffen met name buitenlandactiviteiten voor € 1,1 miljoen (2021: € 1,1 miljoen).

In onderstaand overzicht zijn, conform artikel 2:382A BW, opgenomen de ten laste van Dunea gebrachte accountantshonoraria (bedragen x € 1):

	2022	2021
Controle van de jaarrekening	187.270	153.215
Andere controlewerkzaamheden	36.983	59.730
Fiscale advisering	0	0
Andere niet-controlediensten	55.914	0
Tot accountantnetwerk behorende onderdelen	0	0
Totaal accountantshonoraria	280.167	212.945

De genoemde honoraria zijn gebaseerd op de totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening over het boekjaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountantsorganisatie reeds gedurende dat boekjaar zijn verricht.

De jaarrekeningen over 2022 en 2021 zijn gecontroleerd door KPMG Accountants N.V.

16. Financiële baten en lasten

Rentebaten en soortgelijke opbrengsten

De rentebaten en soortgelijke opbrengsten bedragen voor 2022 € 2k (2021: € 3k). De rentebaten betreffen ontvangen rente op verstrekte (hypothecaire) leningen.

Rentelasten en soortgelijke lasten

	2022	2021
Rente overige langlopende leningen o/g	4.481	4.537
Overige rentelasten waaronder kortlopende leningen	154	1
Geactiveerde bouwrente op investeringsprojecten	-298	-424
Totaal rentelasten	4.337	4.114

Het gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille bedraagt 1,95% (2021: 1,90%).

De gehanteerde rentevoet voor de geactiveerde bouwrente aan investeringsprojecten bedraagt 1,88% (2021: 1,89%).

17. Vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 is Dunea vennootschapsbelastingplichtig.

	2022
Resultaat vóór belastingen	6.307
Vershil tussen commerciële en fiscale waardering materiële vaste activa	31
Vershil tussen commerciële en fiscale waardering financiële vaste activa en langlopende schulden	1.314
Fiscale winstberekening	7.652
Vrijgestelde voordelen overheidsondernemingen	-7.952
Deelnemingsvrijstelling	458
Belastbaar bedrag	158
Effectief belastingtarief	0,0%
Toepasselijk belastingtarief	25,8%

Er zijn compensabele verliezen ten bedrage van € 0,8 miljoen (2021: € 1,0 miljoen) die niet zijn opgenomen als latente belastingvordering aangezien het niet waarschijnlijk is dat toekomstige fiscale winst beschikbaar komt ter compensatie hiervan. In onderstaande overzicht per 31 december 2022 is aangegeven in welk jaar de verliezen zijn ontstaan (bedragen x € 1).

Boekjaar	Compensabel verlies
2017	459.880
2019	196.923
2020	173.663
Totaal compensabele verliezen	830.466

Zoetermeer, 17 mei 2023

Raad van Commissarissen

jhr. mr. J.P. Backer (voorzitter)
mevr. ir. A. van der Rest
dhr. G.J. Doornbos
mevr. mr. W. van Dijk
dhr. P.G. Pijper

Directie

dhr. drs. W.M.E. Drossaert

Overige gegevens

Dunea in een oogopslag
Bestuursverslag
Governance
Jaarrekening

Aanvullende informatie

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Statutaire regeling betreffende de bestemming van het resultaat

In artikel 17 van de statuten staat het volgende opgenomen betreffende de resultaatbestemming:

1. Voorzover het eigen vermogen van de vennootschap kleiner is dan het bedrag van het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal, vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden, wordt de winst bestemd ter delging van tekorten en ter vorming van door de wet voorgeschreven reserves.
2. Voorzover het eigen vermogen van de vennootschap groter is dan het bedrag van het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal, vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden, wordt de winst aan de algemene reserve toegevoegd, tenzij de raad van commissarissen op voorstel van de directie besluit deze winst geheel of gedeeltelijk anderszins te reserveren.
3. Aan aandeelhouders kunnen geen uitkeringen ten laste van de winst of de reserves van de vennootschap geschieden.

Dunea in een oogopslag
 Bestuursverslag
 Governance
 Jaarrekening
Overige gegevens
 Aanvullende informatie

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de algemene vergadering van Dunea N.V.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Dunea N.V. (of hierna 'de vennootschap') te Zoetermeer (hierna 'de jaarrekening') gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Dunea N.V. per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW) en de bepalingen van en krachtens de Wet topinkomens (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2022;
- 2 de winst-en-verliesrekening over 2022; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Dunea N.V. zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie en onze bevindingen ten aanzien van fraude en niet naleven wet- en regelgeving en continuïteit moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Controleaanpak risico van fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving

In de risicomatrix en in het hoofdstuk corporate governance in het jaarverslag beschrijft de directie de procedures ten aanzien van de risico's op fraude en niet-naleven van wet- en regelgeving. De raad van commissarissen geeft een beschouwing van haar toezichthoudende rol ten aanzien de risico's op fraude en niet-naleven van wet- en regelgeving als onderdeel van het bericht van de raad van commissarissen in het jaarverslag.

Wij hebben werkzaamheden uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in de wet- en regelgeving die op de vennootschap van toepassing is en hebben de volgende rechtsgebieden geïdentificeerd die de meest waarschijnlijke oorzaak zouden kunnen zijn voor een materieel effect op de jaarrekening:

- Drinkwaterwet- en regelgeving;
- Milieu- en natuurwet- en regelgeving;
- (Europese) aanbestedingsregelgeving;
- Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen;
- Algemene verordening gegevensbescherming.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

- *Controle van de onafhankelijke accountant*
- Aanvullende informatie

Daarnaast hebben wij in het kader van onze controle inzicht verkregen in de vennootschap en de bedrijfsomgeving, en hebben wij de opzet en de implementatie beoordeeld van het risicomanagement van de vennootschap met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving. Onze werkzaamheden omvatten onder andere het evalueren van de gedragscode ('De Deal van Dunea'), de klokkenluidersregeling, de frauderisicoanalyse, het risicoregister en de compliance rapportage. Bovendien hebben wij inlichtingen ter zake ingewonnen bij de directie en bij andere relevante afdelingen en functionarissen, zoals het domein Financiën en Control, de Bedrijfsjurist en de Compliance Officer. Wij hebben onder meer de volgende controlewerkzaamheden uitgevoerd:

- inzicht verkrijgen hoe de vennootschap cybersecurityrisico's beheerst in het kader van de Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen;
- evaluatie van nevenfuncties van bestuursleden en/of andere werknemers, met speciale aandacht voor beleid en procedures met betrekking tot mogelijke belangenconflicten;
- evalueren van integriteitsmeldingen op aanwijzingen voor mogelijke fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving;
- evalueren van correspondentie met regelgevende en toezichthoudende instanties.

Wij hebben de risicofactoren voor fraude en niet-naleven van wet- en regelgeving geëvalueerd om na te gaan of deze factoren duiden op een risico op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening.

Wij beoordelen het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording als niet relevant gezien de beperkte gelegenheid en druk om op te sturen op het resultaat en gezien de aard van de wateropbrengsten, die bestaan uit waterverkoppen eigen voorzieningsgebied en vastrecht.

In overeenstemming met het bovenstaande en met de controlestandaarden hebben wij de volgende risico's geïdentificeerd ten aanzien van

fraude die relevant zijn voor onze controle, inclusief de relevante veronderstelde risico's vastgelegd in de controlestandaarden, en hebben hierop als volgt ingespeeld:

Doorbreken van interne beheersing door het management (een verondersteld risico)

Risico:

- Het management is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijken te werken.

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd van interne beheersingsmaatregelen die relevant zijn voor het mitigeren van de risico's op fraude, zoals procedures met betrekking tot journaalposten;
- Wij hebben een data-analyse uitgevoerd op journaalposten met een hoger risico en significante schattingen, alsmede de oordeelsvorming en veronderstellingen van het management geëvalueerd. Waar we onverwachte journaalposten of andere risico's identificeerden via onze data-analyse, hebben we aanvullende controlewerkzaamheden uitgevoerd om op elk geïdentificeerd risico in te spelen. Deze werkzaamheden omvatten ook het herleiden van transacties naar de broninformatie;
- We hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen, waaronder additionele werkzaamheden ten aanzien van de aanbestedingsprocedures.

Wij hebben onze risico-inschatting, controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan de directie en aan de auditcommissie van de raad van commissarissen.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

- *Controle van de onafhankelijke accountant*
- Aanvullende informatie

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-nakomen van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle.

Controleaanpak continuïteit

De directie heeft zijn continuïteitsbeoordeling uitgevoerd en geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd. Onze procedures om de continuïteitsbeoordeling van de directie te beoordelen omvatten onder andere:

- inspectie van de meerjarenbegroting, inclusief de begroting voor het komende jaar waarin onder meer de ontwikkeling van de energieprijzen is opgenomen;
- analyse van de financiële positie per ultimo boekjaar en ten opzichte van voorgaand boekjaar op indicatoren die kunnen duiden op continuïteitsrisico's.

De resultaten van onze risicobeoordeling procedures hebben geen aanleiding gegeven om additionele controlewerkzaamheden op de continuïteitsbeoordeling uit te voeren.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, onderdelen n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd.

Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de jaarrekening of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

- *Controle van de onafhankelijke accountant*

Aanvullende informatie

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en de bepalingen van en krachtens de WNT. In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van de jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap;

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

- *Controle van de onafhankelijke accountant*
- Aanvullende informatie

- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de vennootschap haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring de aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de vennootschap haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 17 mei 2023
KPMG Accountants N.V.

F. Smit RA

Aanvullende informatie

Dunea in een oogopslag
Bestuursverslag
Governance
Jaarrekening
Overige gegevens

Over dit verslag

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Met het jaarverslag heeft Dunea een volgende stap gezet op het gebied van integrated reporting. In ons jaarverslag rapporteren we over financiële en niet-financiële prestaties. De komende jaren zullen we onszelf hierin verbeteren. In de keuze van de onderwerpen waarover wij in dit jaarverslag rapporteren, houden we rekening met wat onze stakeholders hebben aangegeven van materieel belang te vinden.

Reikwijdte en afbakening van het verslag

Het jaarverslag beslaat het boekjaar 2022 van Dunea N.V., dat loopt van 1 januari 2022 tot en met 31 december 2022. Het bestaat uit het bestuursverslag, het verslag van de Raad van Commissarissen en de jaarrekening. De jaarrekening 2022 is opgesteld volgens de bepalingen inzake de jaarrekening, zoals opgenomen in Titel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. De verslaggevingsgrondslagen zijn ongewijzigd ten opzichte van 2021, tenzij anders is aangegeven. We vergelijken waar mogelijk de gepresenteerde cijfers met cijfers van het voorgaande jaar.

Dunea publiceert het jaarverslag alleen online.

Verslaggevingsrichtlijnen

Dunea rapporteert in dit verslag ook over materiële en maatschappelijk relevante onderwerpen. Behalve de wettelijke richtlijnen, waaronder de Nederlandse Corporate Governance Code, volgt Dunea voor zover relevant het veelgebruikte internationale raamwerk voor geïntegreerde verslaggeving van de International Integrated Reporting Council (IIRC).

CSRD

Dunea bereidt zich voor op de invoering van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). De CSRD verplicht ons om vanaf verslagjaar 2025 te rapporteren over onze impact op mens en milieu en onze governance. Dunea wil niet alleen tijdig voldoen aan die nieuwe wettelijke verplichtingen: we zien dit ook als een kans om onze ambities op het vlak van waardecreatie en maatschappelijke impact te versterken en de realisatie daarvan te versnellen. Samen met de sector ontwikkelen we algemene standaarden. Ook zal meer informatie-uitwisseling plaatsvinden, waar wij ons voordeel mee kunnen doen.

Stakeholders, materialiteit en connectiviteit

In 2022 is de materialiteitsanalyse geüpdatet. We hebben onze stakeholders gevraagd hoe zij de impact zien van Dunea op de materiële onderwerpen en andersom: hoe Dunea wordt beïnvloed door die materiële onderwerpen (dubbele materialiteit). Een longlist van materiële onderwerpen is opgesteld op basis van deskresearch. Door interviews met het managementteam en de Raad van Commissarissen is deze longlist vertaald in een shortlist. Om de input van stakeholders te verzamelen, is gebruik gemaakt van interviews en een enquête. De enquête is uitgezet bij de verschillende groepen stakeholders, zowel intern als extern. De enquêteresultaten zijn vertaald in een voorlopige materialiteitsanalyse en -matrix. Deze voorlopige resultaten zijn gevalideerd bij onder andere directie, managementteam en een brede klankbordgroep. De input vanuit deze sessies is verwerkt in een definitieve materialiteitsmatrix, zoals deze is opgenomen in dit jaarverslag.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

- *Over dit verslag*

Kwaliteit van data

In dit integrated report hebben we, waar mogelijk, data uitgedrukt in financiële en niet-financiële gegevens. Onze ambitie is om de hoeveelheid en betrouwbaarheid van de gerapporteerde data de komende jaren uit te breiden en te verbeteren, onder meer door het aanscherpen van interne processen en beheersing en het ontwikkelen van een model om datakwaliteit te beoordelen. Daarin betrekken wij ook de externe accountant. In dit jaarverslag wordt op de materiële onderwerpen nog veelal in kwalitatieve zin gerapporteerd. Onze ambitie is om in de komende jaren toe te werken naar verificatie van de niet-financiële informatie door de externe accountant, zoals ook vanaf verslagjaar 2025 verplicht zal worden gesteld door de CSRD.

Reacties op het verslag

Heeft u vragen of opmerkingen over ons verslag, dan ontvangen wij die graag. U kunt ons mailen via communicatie@dunea.nl.

Stakeholderdialoog

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Stakeholder	Vorm van dialoog	Effect van dialoog op Dunea
Klanten	Surveys, klantpanels, klant contact centrum, social media, media, rondleidingen/bezoeken, facturen, vrijwilligersdagen, participatiebijeenkomsten	Input voor verbetering op klantprocessen, reputatiemanagement/betrouwbaarheid: hoge scores, vrijwilligers werken mee aan duin en water, bewust watergebruik door klanten
Medewerkers	Ondernemingsraad, beoordelingscyclus, surveys, social media, intranet, Leeromgeving Digitale Veiligheid, personeelsmagazine, medewerkersbijeenkomsten, teamoverleggen, informele activiteiten	Veiligheidscultuur, gemotiveerde en betrokken medewerkers, trots en identiteit
Aandeelhoudende gemeenten	Reguliere en ad hoc afstemmomenten, aandeelhoudersvergadering, accountmanagement, rondleidingen/bezoeken, strategisch omgevingsmanagement, m.e.r.-procedure, netwerkbijeenkomsten en stakeholderevents	Goedkeuring op jaarverslag, begroting en tarieven, kostenreductie en minder hinder door slim samenwerken, invulling van de zorgplicht voor drinkwater (bijv. met ruimteclaim voor leiding of bron), samenwerking op natuurbeheer en recreatie, verkrijgen vergunningen, opname van drinkwater en natuur in ruimtelijke plannen, projecten Dunea Warmte & Koude en nadeelcompensatie
Provincies en waterschappen	Reguliere en ad hoc afstemmomenten, accountmanagement, rondleidingen/bezoeken, strategisch omgevingsmanagement, m.e.r.-procedure, netwerkbijeenkomsten en stakeholderevents	Kostenreductie en minder hinder door slim samenwerken, invulling van de zorgplicht voor drinkwater (bijv. met ruimteclaim), verkrijgen vergunningen, opname van belang drinkwater en natuur in ruimtelijke plannen en gebiedsdossiers, provinciale milieu verordening
Partners en leveranciers (o.a. netbeheerders, aannemers, ingenieursbureaus, belangengroeperingen, andere terreinbeheerders en vrijwilligers)	Afstemmomenten op operationeel, tactisch en strategisch niveau, accountmanagement, rondleidingen/bezoeken, leveranciersdag, Blauwe Netten, inkoopmanagersoverleg	Kritische blik op eigen functioneren/werkprocessen, werken volgens de Dunea gedragscode en normen en waarden, samenwerking op multi-utility-gebied (via intentieverklaringen/overeenkomsten), verduurzaming in de keten, levering van gevraagde diensten en producten, organisatieontwikkeling inkoopvolwassenheid
Rijksoverheid (toezichthouder)	Reguliere en ad hoc- afstemmomenten, accountmanagement, rondleidingen/ bezoeken, strategisch omgevingsmanagement, vertegenwoordiging via Vewin, media	Inbreng in landelijk beleid op gebied van drinkwater en natuur (beleidsnota drinkwater, beleidstafel droogte, delta-aanpak waterkwaliteit, deltaprogramma, N2000, stikstof, etc.), goedkeuring op tarieven, financiële ruimte voor investeringen (beleid WACC), belasting op leidingwater, invulling van de zorgplicht voor drinkwater (bijv. met ruimteclaim), normstelling drinkwater, verkrijgen vergunningen/handhaving op lozingsvergunningen, opname van drinkwater en natuur in ruimtelijke plannen

Definities materiële onderwerpen

- **Kwaliteit drinkwater** Dunea levert schoon drinkwater. De vereiste kwaliteit van het drinkwater is vastgelegd in de Drinkwaterwet en het Drinkwaterbesluit. Wij monitoren scherp en investeren continu in schone bronnen en in waterzuivering om de kwaliteit van drinkwater in de toekomst te kunnen blijven garanderen
- **Kwantiteit en continuïteit van drinkwater** Veranderingen zoals klimaatverandering en de energietransitie hebben impact op de kwantiteit en continuïteit van drinkwaterlevering. Om drinkwater uit de kraan in de toekomst te waarborgen investeren wij in waterbeschikbaarheid en onze vitale infrastructuur.
- **Bewust en duurzaam watergebruik** Omdat drinkwater niet meer vanzelfsprekend is en past bij een duurzame levensstijl, inspireren wij klanten en stakeholders de juiste keuzes te maken in kraanwatergebruik.
- **Natuurbeheer en biodiversiteit** Dunea beheert en beschermt de waardevolle duingebieden Solleveld, Meijendel en Berkheide. De duingebieden hebben een bijzonder ecosysteem. De kwaliteit hiervan is tegelijkertijd voorwaarde voor een betrouwbare waterwinning. Daarom beheren en beschermen wij de biodiversiteit en gezondheid van dit ecosysteem.
- **Recreatie en contact met de natuur** De duinen zijn waardevol voor Nederland en Europa. De natuur geeft mensen uit de drukke Randstad rust, ontspanning en een plek om over de natuur te leren. Dunea wil voorkomen dat de bevolkingsgroei in de regio en de toenemende vraag naar recreatie een negatieve impact heeft op de natuur en biodiversiteit. Daarom werkt Dunea binnen Nationaal Park Hollandse Duinen onder meer aan spreiding van bezoekers over de regio en aan beleefbaar groen rondom de waardevolle duinen.
- **Klimaatneutrale bedrijfsvoering** Om drinkwater aan te bieden, gebruikt Dunea materialen voor bijvoorbeeld leidingen en gebouwen. Om onze voetafdruk (grondstoffen input-output) te minimaliseren zetten wij in op circulaire bedrijfsvoering waarbij elke grondstof een nieuw leven krijgt. Om binnen de Parijsoelstellingen van 1,5 graden opwarming te blijven, worden wij in 2025 een klimaatneutraal bedrijf waarbij alle broeikasgas uitstoot van Dunea zoveel mogelijk zoveel mogelijk wordt beperkt en anders gecompenseerd.
- **Stimuleren aquathermie in de energietransitie** Dunea zet haar leidingennetwerk in voor aquathermie; het gebruik van water als één van de oplossingen in de energietransitie. Met aquathermie kun je gebouwen verwarmen en verkoelen. Deze laagtemperatuuroplossing warmt de omgeving minimaal op, van belang voor behoud van drinkwaterkwaliteit.
- **Klantgerichtheid** Dunea biedt klanten lekker en betrouwbaar drinkwater en informeert hierover zo goed mogelijk. In gesprek met onze klanten verbeteren we onze dienstverlening continu.
- **Schuldhelpverlening en sociaal incasseren** Drinkwater is er voor iedereen. Daarom werken wij samen met schuldhelpverleningsprogramma's voor vroegsignalering van klanten met mogelijk financiële problemen. Ook werken wij aan de verdere implementatie van sociaal maatschappelijk incasseren.
- **Veilige werkomstandigheden** Dunea wil dat haar werknemers veilig kunnen werken. Daarom minimaliseren wij de risico's tijdens de uitvoering en richten wij onze gebouwen, leidingen en zuiveringen zo veilig mogelijk in.
- **Duurzame inzetbaarheid van personeel** Dunea is een aantrekkelijke werkgever. Om aantrekkelijk werkgever te blijven heeft Dunea aandacht voor de vitaliteit en groei van individuele werknemers.
- **Innovatie en kennis** Dunea investeert in innovatie en kennisontwikkeling voor haar drinkwateractiviteiten, natuurbeheer en dienstverlening.
- **Goed beheer gebouwen, leidingen, zuiveringen** Voor het transporteren van water in de duinen naar drinkwater uit de kraan gebruikt Dunea assets, oftewel spullen of eigendom. Denk bijvoorbeeld aan gebouwen, leidingen, zuiveringsinstallaties etc. Om duurzaam te kunnen werken beheren en onderhouden wij deze assets (gebouwen, leidingen, zuiveringen) optimaal met het oog op prestaties, risico's en kosten.
- **Samenwerken in de keten en omgeving** Drinkwaterwinning heeft invloed op de omgeving en op de maatschappij. Daarom zorgt Dunea er voor dat belanghebbenden, zoals omwonenden of natuurorganisaties, altijd en structureel worden betrokken bij beslissingen die Dunea maakt. Daarnaast werken we samen met actieve partners in de keten aan belangrijke thema's zoals eerlijk werk, diversiteit en inclusie. Zo zorgen we samen voor een betere verbinding tussen Dunea en haar omgeving.
- **Transparantie en behoorlijk bestuur** Vanwege het publieke belang van de activiteiten van Dunea is een goed governance structuur belangrijk. Dunea is daarom transparant over de keuzes die zij maken en de prestaties die zij halen, bijvoorbeeld omtrent duurzaamheid. In dienstverlening en communicatie streeft Dunea naar tijdige en juiste informatie over haar activiteiten met het belang van onze klanten voorop.
- **Cybersecurity en dataprivacy** Digitalisering van de samenleving biedt kansen (bijvoorbeeld slimme meters voor procesoptimalisatie) en risico's. Daarom beschermen wij onze data en bedrijfsvoering.

- [Dunea in een oogopslag](#)
- [Bestuursverslag](#)
- [Governance](#)
- [Jaarrekening](#)
- [Overige gegevens](#)
- [Aanvullende informatie](#)**

Overzicht uitstaande aandelen

In overeenstemming met het bepaalde in artikel 6, lid 1 van de statuten van Dunea N.V. hielden per 31 december 2022 de onderstaande gemeenten de hieronder vermelde aantallen aandelen. De aandelen hebben elk een nominale waarde van € 5 en geven op grond van het bepaalde in artikel 14, lid 8 van de statuten van de vennootschap recht op het uitbrengen van één stem per aandeel.

Gemeenten	Aantal aandelen
Alphen aan den Rijn	11.027
Den Haag	1.562.309
Hillegom	66.171
Katwijk	200.327
Lansingerland	186.584
Leiden	383.881
Leidschendam-Voorburg	231.593
Lisse	70.521
Noordwijk	130.955
Oegstgeest	73.286
Pijnacker-Nootdorp	163.460
Rijswijk	158.403
Teylingen	112.044
Voorschoten	78.585
Wassenaar	80.883
Zoetermeer	387.302
Zuidplas	102.669
Totaal	4.000.000

Begrippen- en definitielijst

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

Aantal administratieve aansluitingen	Het totaal aantal verbruiksadressen ultimo jaar waaraan Dunea rechtstreeks of door tussenkomst van een derde partij drinkwater levert en waaraan Dunea vastrecht in rekening kan brengen.
Aantal bezoekers Bezoekerscentrum Meijndel	Het geregistreerde aantal bezoekers in het Bezoekerscentrum Meijndel (de Tapuit).
Aantal geplaatste watermeters	Het totaal aantal geplaatste (aanwezige) watermeters ultimo jaar in panden in het voorzieningsgebied van Dunea.
Aantal inwoners	Het meest actuele totaal aantal inwoners dat ultimo jaar in het voorzieningsgebied van Dunea woont volgens CBS Statline.
Aantal medewerkers	Het aantal medewerkers ultimo jaar met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde en onbepaalde tijd. Medewerkers met een stage-overeenkomst zijn buiten beschouwing gelaten, medewerkers met een opleidingscontract (BBL) zijn wel meegenomen.
Aantal normoverschrijvingen	Het aantal keer dat uit metingen is gebleken dat het geproduceerde drinkwater niet voldoet aan de kwaliteitseisen uit het Drinkwaterbesluit.
Aantal technische aansluitingen	Het totaal aantal aansluitingen voor drinkwaterlevering vanaf het transport- en hoofdleidingnet naar een pand in het voorzieningsgebied van Dunea.
Afzet	Het totaal aantal m ³ drinkwater dat in het leidingnet is gepompt en in het eigen voorzieningsgebied is afgeleverd.
Bouwrente (%)	De verwachte rente op de langlopende leningen ten opzichte van de verwachte gemiddelde langlopende leningportefeuille, die aan projecten in de Werken in uitvoering worden toegerekend alvorens deze worden geactiveerd.
CO ₂ -equivalenten	Rekeneenheid om de bijdrage van broeikasgassen aan het broeikaseffect onderling te kunnen vergelijken. Het is gebaseerd op het 'Global Warming Potential' (GWP): dat is de mate waarin een gas bijdraagt aan het broeikaseffect.
CO ₂ -voetafdruk	De CO ₂ -voetafdruk staat synoniem voor CO ₂ -footprint of carbon footprint en is een maat, uitgedrukt in ton CO ₂ , voor de uitstoot van broeikasgassen door de verschillende bedrijfsactiviteiten.
Compensatiemaatregel (CO ₂)	Maatregel die genomen wordt om CO ₂ -uitstoot te compenseren door ergens anders minder CO ₂ uit te stoten of juist CO ₂ uit de lucht te halen. Bijvoorbeeld de aanschaf van gewaarborgde CO ₂ -certificaten gekoppeld aan CO ₂ -reductie projecten.
Current ratio	De mate waarin aan verplichtingen op de korte termijn kan worden voldaan. Dit wordt berekend door de som van de vlottende activa te delen op de vlottende passiva.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

- *Begrippen- en definitielijst*

Debt ratio	De verhouding tussen de kasstroom uit operationele activiteiten en de uitstaande schuldpositie. Dit wordt berekend door de som van alle leningen en schulden aan kredietinstellingen te delen door de operationele kasstroom.
Directe emissies	Directe emissies of 'scope 1'-emissies, zijn emissies die worden uitgestoten door installaties die in eigendom zijn van of gecontroleerd worden door de organisatie. Bijvoorbeeld emissies vanuit de drinkwaterproductie, emissies door eigen gasverbruik of emissies door het eigen wagenpark.
Drinkwatertarief per 1.000 liter (€)	Het tarief voor het drinkwater per m ³ .
Gemiddeld aantal medewerkers (fte's)	Het gemiddelde aantal medewerkers (fte's) is berekend door de som van het aantal fte, behorende bij medewerkers met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde en onbepaalde tijd, per laatste dag van de maand en inclusief de stand per de laatste dag van het voorgaande jaar te delen door 13. Medewerkers met een stage-overeenkomst zijn buiten beschouwing gelaten, medewerkers met een opleidingscontract (BBL) zijn wel meegenomen.
Gemiddeld rentepercentage (langlopende leningen) (%)	De rente op de langlopende leningen ten opzichte van de gemiddelde langlopende leningportefeuille.
Geproduceerd drinkwater	Het aantal m ³ geproduceerd drinkwater.
Incidenten Frequentie ratio (IF ratio)	Het aantal incidenten met verzuim en letsel x 1.000.000 / bezettingsuren
Indirecte emissies	Dit zijn emissies die het gevolg zijn van activiteiten van het rapporterende bedrijf maar plaatsvinden bij bronnen die eigendom zijn van of beheerd worden door een ander bedrijf. Deze emissies vallen in scope 2 of 3.
Ingenomen rivierwater	Het aantal m ³ ingenomen rivierwater.
Integraal drinkwatertarief per m3	Het integrale tarief dat een gemiddelde klant (in omvang en verbruik) voor een m ³ drinkwater betaalt, zonder opslag voor precarioheffing en Belasting op Leidingwater en exclusief btw.
Interest coverage ratio	De mate waarin het bedrijfsresultaat toereikend is om de rentelasten te kunnen dragen. Dit wordt berekend door de rentelasten te delen op het bedrijfsresultaat.
Klimaatneutraliteit	Term die aangeeft dat - binnen de gedefinieerde systeemgrenzen van een bedrijfsactiviteit - er op jaarbasis geen netto uitstoot van broeikasgassen is. De organisatie kan zelf bepalen of dit betrekking heeft op scope 1 en 2 of dat dit ook betrekking heeft op scope 3 emissies.
Lengte hoofdleidingnet (in km)	De lengte van het hoofdleidingnet per balansdatum (in km). Leidingen die buiten bedrijf zijn, zijn buiten beschouwing gelaten.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

- *Begrippen- en definitielijst*

Lengte transportleidingnet (in km)	De lengte van het transportleidingnet per balansdatum (in km). Leidingen die buiten bedrijf zijn, zijn buiten beschouwing gelaten.
Nationaal Park nieuwe stijl	Een nationaal park nieuwe stijl is een nationaal park dat bestaat uit een samenhangend landschap met daarin een kern van hoogwaardige natuurgebieden en daaromheen gebieden met een andere bestemming zoals landbouw of wonen. Het is erop gericht in het hele gebied de natuur, recreatie, waterhuishouding en -winning en erfgoed te beschermen en te ontwikkelen voor een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat voor mensen, dieren en planten.
NCSC	Nationaal Cyber Security Centrum (www.ncsc.nl).
Niet in rekening gebracht verbruik	Het verschil tussen het totaal aantal m ³ dat in het leidingnet is gepompt en afgeleverd in het eigen voorzieningsgebied en het totaal aantal m ³ dat aan klanten in rekening wordt gebracht. Dit betreft niet gefactureerd verbruik zoals lek- en spuiverliezen, bluswater, eigen gebruik voor het schoonmaken van leidingen, tijdelijke niet bemeterde aansluitingen en meetverschillen.
Operationele reserve (%)	Het verschil tussen de beschikbare en de benodigde productiecapaciteit uitgedrukt in een percentage.
PFAS	PFAS zijn door de mens gemaakte stoffen die onder andere gebruikt worden in toepassingen als textiel, waterafstotende sprays voor kleding of schoenen, voedselverpakkingsmaterialen, smeermiddelen, blusschuim en antiaanbaklagen in pannen. Van een groot aantal PFAS is bekend dat ze schadelijk zijn voor de gezondheid. PFAS komen in het milieu terecht via producten die we gebruiken en door de uitstoot en lozingen van fabrieken. Bekende voorbeelden van PFAS zijn PFOA, PFOS en GenX.
PMT	Persistent Mobiele Toxische stoffen
Prioritaire instellingen	In de Nederlandse regelgeving is vastgelegd dat bepaalde locaties aan legionellapreventie moeten doen. Dit worden de prioritaire installaties genoemd. Dit zijn bijvoorbeeld de drinkwaterinstallaties van zorginstellingen, hotels, zwembaden en sauna's.
Rentabiliteit totaal vermogen (%)	De mate waarin het behaalde bedrijfsresultaat in verhouding staat tot het totale vermogen dat de organisatie aanhoudt om haar activiteiten te kunnen doen. Dit wordt berekend als de verhouding van het bedrijfsresultaat ten opzichte van het balanstotaal.
Scope 1 emissies	Directe CO ₂ -uitstoot, veroorzaakt door eigen bronnen binnen de organisatie. Het betreft de uitstoot door eigen gebouwen, eigen vervoer- en productiegerelateerde activiteiten
Scope 2 emissies	Indirecte CO ₂ -uitstoot, door opwekking van ingekochte en verbruikte elektriciteit of warmte.

Dunea in een oogopslag

Bestuursverslag

Governance

Jaarrekening

Overige gegevens

Aanvullende informatie

- *Begrippen- en definitielijst*

Scope 3 emissies	Indirecte uitstoot van CO ₂ , veroorzaakt door bedrijfsactiviteiten van een andere organisatie. Het betreft dan uitstoot door bronnen die niet in het bezit zijn van de eigen organisatie en waar ze ook geen directe invloed op kan uitoefenen.
Solvabiliteit (%)	De mate waarin aan de verplichtingen op de lange termijn kan worden voldaan. Dit wordt berekend door het eigen vermogen te delen op het totale vermogen, beide inclusief toevoeging van het in het jaar behaalde resultaat na belasting aan de overige reserve.
Tijd om vacature in te vullen	De gemiddelde tijd die verstrijkt tussen het publiceren van een vacature en het moment dat een kandidaat akkoord gaat met het aanbod.
Upstream- en downstream-activiteiten	Indirecte emissies uit scope 3 van het GHG-protocol zijn onder te verdelen in 'upstream emissies' en 'downstream emissies'. Onder upstream activiteiten kunnen activiteiten worden gerekend die plaats hebben gevonden voordat ons drinkwater bij de klant uit de kraan komt. Downstream activiteiten vinden plaats nadat ons drinkwater is afgeleverd.
Verkoop drinkwater in eigen voorzieningsgebied	Het totaal aantal m ³ afgeleverd drinkwater dat in eigen voorzieningsgebied aan klanten in rekening wordt gebracht ten behoeve van huishoudelijk verbruik, de kleinzakelijke en de grootzakelijke markt.
Verkoop drinkwater in eigen voorzieningsgebied per administratieve aansluiting	Het gemiddelde aantal m ³ drinkwater in eigen voorzieningsgebied dat in rekening is gebracht bij de klanten per administratieve aansluiting.
Vermeden emissie	Beperking van broeikasgasemissies elders door processen of producten zoals reststoffen van het drinkwaterbedrijf (bijv. ontharding). De vermeden emissies mogen niet worden toegerekend aan de CO ₂ -voetafdruk van het drinkwaterbedrijf, maar mogen wel inzichtelijk worden gemaakt in de rapportage.
WACC (Weighted Average Cost of Capital)	De gewogen gemiddelde kosten van het vermogen met betrekking tot drinkwateractiviteiten. De berekening is de som van het resultaat na belastingen met betrekking tot drinkwateractiviteiten en de rentelasten die betrekking hebben op drinkwateractiviteiten ten opzichte van het gemiddelde balanstotaal dat betrekking heeft op drinkwateractiviteiten.
Ziekteverzuim (%)	Het percentage ziekteverzuim is berekend door het totaal aantal verzuimde dagen (excl. zwangerschapsverlof) te delen door het totaal beschikbare aantal dagen, rekening houdend met een deeltijdfactor. Medewerkers met een stage-overeenkomst zijn buiten beschouwing gelaten, medewerkers met een opleidingscontract (BBL) zijn wel meegenomen.

Dunea

Plein van de Verenigde Naties 11,
2719 EG Zoetermeer

Postadres:

Postbus 756
2700 AT Zoetermeer
Telefoon: (088) 347 50 00
www.dunea.nl

De Tapuit, bezoekerscentrum Dunea

Meijendelseweg 40,
2243 GN Wassenaar
Telefoon: (088) 347 48 49

Uitgave © 2023
Dunea N.V., Zoetermeer

Concept & realisatie

Report Company

Fotografie

Christiaan Krop
Dunea Beeldbank
Bart Veg
Jasper Wester

www.dunea.nl

